

ФИНАНСИРАНЕ НА СПРАВЕДЛИВИЯ ПРЕХОД: ОБЗОРЕН МАТЕРИАЛ НА ЕС

ДОКЛАД НА SYNDEX

ОКТОМВРИ 2021 Г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Ускоряването на климатичните промени подчертава повече от всякога нуждата нашите производствени сектори да преминат към въглеродно неутрална икономика. Въпреки това, такъв преход, необходим в рамките само на няколко десетилетия, не е лишен от социални и икономически рискове. Наистина, преминаването към по-екологосъобразна икономика изисква големи инвестиции, но и огромни секторни промени. Това е особено вярно в енергийния сектор и в транспортните и енергоемките промишлености. Такива промени могат да накарат работниците в тези сектори да преживеят бързи промени и да видят работните си места застрашени, ако не се предприеме нищо.

Следователно международните и европейските профсъюзни движения няколко пъти подчертаха нуждата от „Справедлив преход“. Социалният и икономически риск, присъщ на прехода към въглеродно неутрална икономика, трябва да бъде овладян, за да не се случи за сметка на работниците. Следователно профсъюзните организации стартираха разработването на рамка за действия на Международната организация на труда и в Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата. През 2015 г. Парижкото споразумение призна, че изпълнението на политиката трябва да вземе предвид *“изискванията на справедливия преход на работната сила и създаването на достойни условия на труд и качествени работни места”*. Наистина, Международната конфедерация на профсъюзите определя Справедливия преход, като такъв, който *“осигурява бъдещето и поминъка на работниците и техните общности в прехода към нисковъглеродна икономика. Той се основава на социален диалог между работниците и техните профсъюзи, работодатели и правителство и консултации с общностите и гражданското общество”*. Изграждайки върху тези искания, МОТ приема Насоки за справедлив преход, за да предложи рамка, която държавите да могат да използват, приета с тристранен консенсус, да насочва прехода към нисковъглеродни икономики.

На ниво ЕС, последните няколко години видяха възникването на нови законодателни пакети, представени като отговор на предизвикателствата, повдигнати от движението на работниците. Механизмът за справедлив преход изглежда като най-очевидният инструмент, създаден от ЕС за контрол и регулиране на социалните рискове, свързани с прехода. Механизмът е съставен от три стълба за финансиране на прехода: Фонда за справедлив преход; специална схема по програмата InvestEU; и Механизъм за отпускане на заеми в публичния сектор, предоставен от Европейската инвестиционна банка.

Но тези три стълба не са единствените, налични за финансиране на прехода. Структурните фондове и други програми (Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд+ (ЕСФ+), Европейския фонд за приспособяване към глобализацията за съкратени работници (ЕФПГ), Европейският фонд за модернизация (ЕФМ) и др.) могат да се насочат към работниците, особено по отношение на повишаване на квалификациите им. Държавите-членки също са посветили конкретно финансиране чрез плана за възстановяване на ЕС, доколкото не проектират собствени инициативи. Освен това, някои заинтересовани страни извън ЕС, като Европейската

банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), имат конкретни програми, целящи да подкрепят справедлив преход. Следователно откриваме смесица от инициативи в Европа, което прави трудна оценката на съгласуваността и релевантността на добавената им стойност на пръв поглед.

Този доклад цели да предостави изчерпателен обзор и актуално състояние на различните източници на финансиране, създадени на ниво ЕС за финансиране на Справедливия преход.

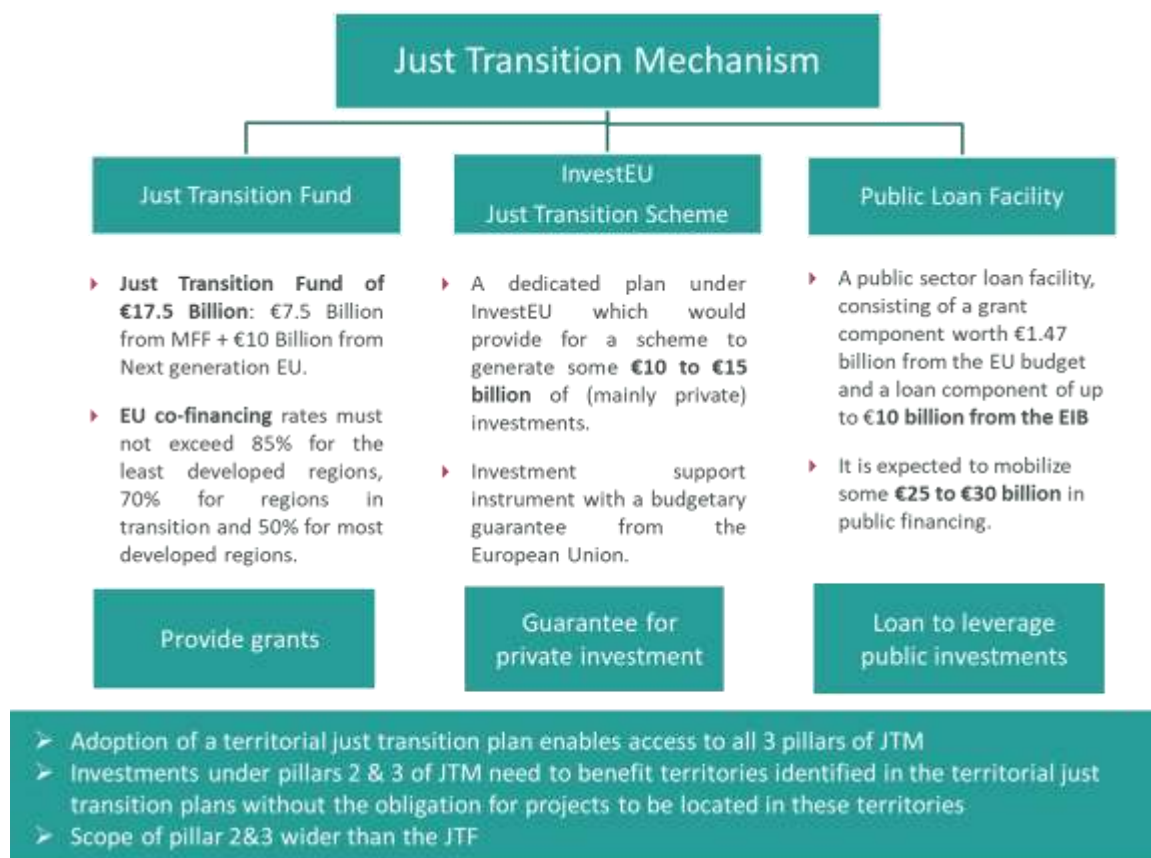
>>1 МЕХАНИЗМЪТ НА СПРАВЕДЛИВИЯ ПРЕХОД

Механизмът на справедливия преход (МСП) е част от Европейския план за устойчиви инвестиции, който, преди предложението за Европейски план за възстановяване, целеше да мобилизира 1000 милиарда евро за финансиране на екологосъобразна икономика до 2029 г., основно чрез многогодишен бюджет и програмата “InvestEU”. Следователно той е един от инструментите, изпълнявани в рамките на Европейския зелен пакт.

Цели да подкрепи онези региони, които са най-засегнати от енергийния и екологичен преход, чрез финансиране и техническа помощ: от една страна търси да осигури преквалификация на работниците, пряко засегнати от предвидимото прекратяване на дейности с високи въглеродни емисии, а от друга да позволи икономическото съживяване и възстановяването на земите на територии, намиращи се на континента, с фокус върху Централна и Източна Европа.

Много от **засегнатите сектори** са свързани с изкопаемите горива, т.е. Въглища, петрол, природен газ, торф, битуминозни шисти и кафяви въглища.

Основното направление на МСП се състои от това Комисията да одобри Териториални планове за справедлив преход, съставени от държавите-членки съгласно Национални планове в областта на енергетиката и климата (НПЕК), задаващи цели в тази област за 2030 г. След като бъдат одобрени, средствата се отпускат от трите основни източника за продължителността на следващата многогодишна финансова рамка (МФР). Наистина, този широк механизъм се базира на три стълба, комбиниращи европейско, национално, местно и частно и публично финансиране, както е описано по-долу.

1.1. ФОНДЪТ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД (ФСП)

Идеята за създаване на Фонд за справедлив преход е предложена от Европейския парламент през 2016 г. и отново през 2018 г., преди да бъде одобрена от Европейския съвет през декември 2019 г. при приемане на Европейския зелен пакт.

ЦЕЛ НА ФОНДА ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

ФСП цели да смекчи отрицателното влияние на климатичния преход, като подкрепи най-засегнатите територии и работници. Следователно подкрепените мерки целят да допринесат директно за смекчаване на влиянието от прехода чрез финансиране на диверсифицирането и модернизирането на местни икономики и смекчаване на отрицателното влияние върху заетостта.

ФСП е одобрен на 7 юни 2021 г., когато Европейският съвет приема Регламента¹.

ПРОГРАМИ И ТЕРИТОРИАЛНИ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

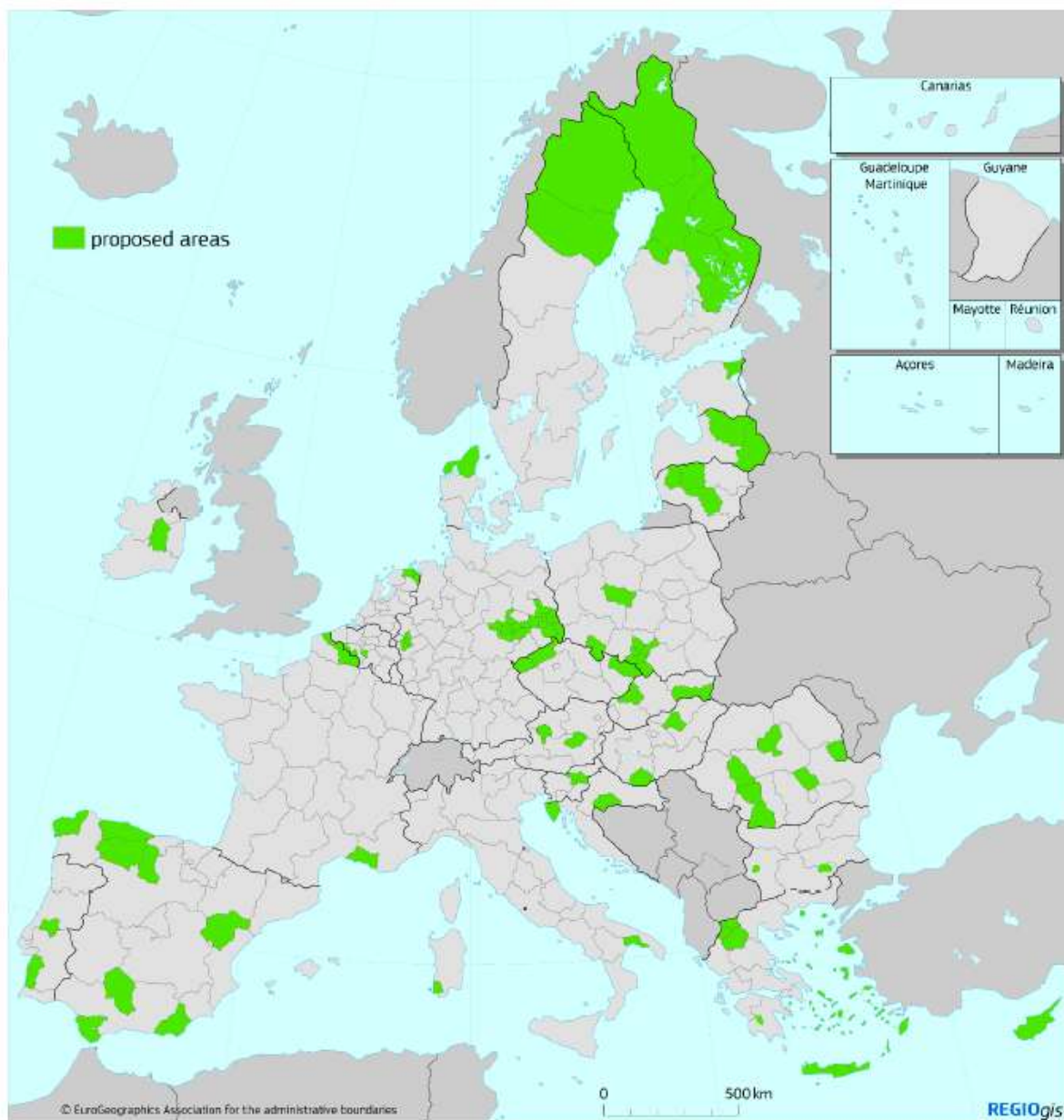
На базата на анализ, проведен от Европейската комисия, държавите-членки следва да съставят един или повече териториални планове за справедлив преход (ТПСП), картографирайки процеса на преход до 2030 г., в съответствие с Националните планове в областта на енергетиката и климата (НПЕК) и прехода към неутрална по отношение на

¹Регламент (ЕС) 2021/1056 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Фонда за справедлив преход

климата и икономиката. Следователно ще посочат най-засегнатите и нуждаещи се от подкрепа територии.

През февруари 2020 г. Комисията публикува документ за приемането на инвестиционни насоки за Фонда за справедлив преход за периода 2021-2027 г. (наричан също "Приложение D"). Първият анализ, базиран на проучването на ТПСР, подаден от държавите-членки на Комисията, установява списъка с територии, допустими за финансиране от ФСП. 100 региона на ниво NUTS 3 са предварително избрани (вж. *Картата на регионите по-долу и списъка с региони в Приложение 1*).

Just Transition Fund territorial eligibility – Preliminary Commission analysis

NUTS: Обща класификация на териториалните единици за статистически цели

Класификацията NUTS (Обща класификация на териториалните единици за статистически цели) е йерархическа система за разделяне на територията на ЕС и Обединеното кралство от икономическа гледна точка. Тя се използва като справка за събиране, разработване и хармонизиране на регионална статистика, за социално-икономически анализи на регионите и за определение на регионални политики на ЕС

- NUTS 1: основни социално-икономически региони
- NUTS 2: основни региони за изпълнение на регионалните политики
- NUTS 3: малки региони за специфични диагнози

Текущата обща класификация NUTS 2021 посочва:

- 92 региона на ниво NUTS 1,
- 242 на ниво NUTS 2,
- 1166 на ниво NUTS 3.

Службите на Европейската комисия публикуваха работен документ относно териториалните планове за справедлив преход (ТПСП) на 23 септември 2021 г.

Този документ припомня контекста на Европейския зелен пакт и Механизма за справедлив преход и посочва метода (с примери за критерии) за приемане или отхвърляне на териториални планове за справедлив преход (ТПСП) от Комисията.

В първата част документът посочва условията за допустимост на териториите на държавите-членки. Той посочва, че *“когато държава членка (в проект на териториален план за справедлив преход, проект на програма или предложено изменение на съществуваща програма) поиска да бъдат включени допълнителни територии (в сравнение с предложението преди това географски обхват или с териториален план за справедлив преход, приет преди това от Комисията), искането ѝ ще се оценява въз основа на описаните по-горе елементи, като се взе мат предвид определението за обхванатите район и население, засегнатите от прехода западащи сектори или сектори в преход, отрицателните социално-икономически въздействия, които трябва да бъдат преодолены, и съгласуваността с установените от Комисията географски приоритети (включително интензитета на косвената помощ). Комисията ще заеме официална позиция по тези искания, като приеме или измени съответните програми”*.

Второ, документът посочва как държавите-членки следва да опишат процеса за преход, който ще бъде изпълнен, включително график за основните стъпки в прехода към целите за климата и енергията за 2030 г. и целта за неутралност по отношение на климата за 2050 г. Той посочва, че: *“Следва да бъде взета предвид последната актуализирана версия на националния план в областта на енергетиката и климата и оценката на Комисията на окончателните национални планове в областта на енергетиката и климата, включително по-големите*

амбиции, когато е целесъобразно". Процесът на преход трябва да посочва времето на спиране или значително намаляване на извличането, производството или употребата на изкопаеми горива или времето на трансформиране на дейности, процеси и резултати от отрасли с интензивни ПГ.

Той посочва, че *"в територии, в които има несигурност относно изпълнението на процеса на преход поради продължаване или започване на дейности, свързани с изкопаеми горива, за всеки отделен случай следва да се прави оценка на обосновката, представена в проекта на териториалния план за справедлив преход, като се обръща внимание на две условия"* (незначителност на целите за намаляване на емисиите на парникови газове; предвидено откриване на ново съоръжение за добив или производство на традиционни изкопаеми горива).

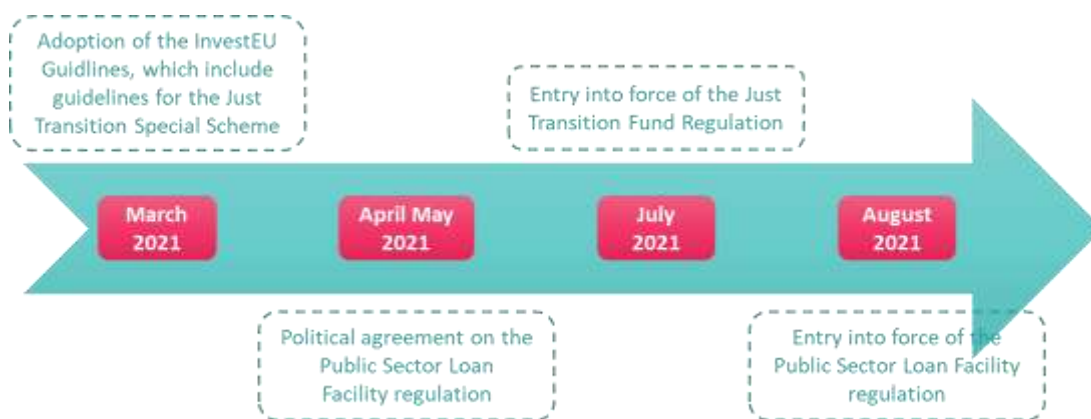
След това документът представя основните теми, на които да се фокусират инвестициите на ФСП, по-конкретно икономическата диверсификация и уменията на търсещите работа и работещите. Други допустими дейности (посочени в регламента за ФСП), които да се сметнат за приоритетни, трябва да бъдат обосновани от приноса си към смекчаване на последиците от прехода и от връзката си с предизвикателствата пред прехода, изложени в териториалния план за справедлив преход.

Трите последни раздела искат да пояснят въпросите за програмите, партньорството и допълняемостта.

Като напомняне, ФСП е фонд със споделено управление, т.е. Комисията и всяка държава членка трябва да приемат споразумение за партньорство и програма(и), в рамките на които да бъде(ат) подаден(и) план(овете) за справедлив преход. Териториалният план за справедлив преход след това ще бъде оценен по стандартната процедура за оценка на програми.

Относно партньорствата, службите на Комисията припомнят, че *"участието и ангажираността на обществеността и всички заинтересовани страни е от съществено значение за успеха на ФСП"*. Те добавят, че *"Местните заинтересовани страни, включително икономическите и социалните партньори (като синдикалните организации, включително представляващите миньорите), и органите, представляващи гражданското общество (включително младежките организации, НПО в областта на околната среда и др.) следва да бъдат изцяло мобилизирани в дебата относно бъдещето на техните територии."* Тези различни заинтересовани лица трябва да се ангажират в различни фази: подготовката, изпълнението, както и оценката на ФСП и ТПСР. В това отношение, работният документ споменава ролята на платформата за справедлив преход.

Накрая, документът взима някои елементи от другите два стълба на МСП: програмата InvestEU и Механизма за отпускане на заеми в публичния сектор.

ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ

Първоначално са постъпили 7,5 милиарда евро, след това разширен до 40 милиарда евро при съставяне на Европейския план за възстановяване “NextGenerationEU” в края на май 2020 г., накрая ФСП е определен на 17,5 милиарда евро след преговори между европейските институции: 7,5 милиарда идват от ресурсите на Многогодишната финансова рамка (МФР) за периода 2021-2027 г., плюс 10 милиарда от инструмента за възстановяване на ЕС (2 милиарда евро през 2021 г., 4 милиарда евро през 2022 г. и 4 милиарда евро през 2023 г.).

ОБХВАТ НА ПРИЛОЖЕНИЕ

В сравнение с първоначалното предложение на Европейската комисия, обхватът на Фонда е разширен по време на дебатите в Европейския парламент. Обхватът на ФСП включва устойчиви инвестиции в:

- МСП, включително микропредприятия и стартъпи. - Научно-изследователски и развойни дейности и иновации, включително извършваните от университети и публични изследователски органи. - Възобновяема енергия и енергийна ефективност. - Интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. - Модернизация на отоплителните мрежи на районите. - Цифрова иновация.	- Възстановяването и обеззаразяването на изоставени промишлени терени, включително екологична инфраструктура, като се има предвид принципа на замърсителя плаща. - Подсилване на кръговата икономика (намаляване и превенция на отпадъци, ефективност на ресурсите, многократна употреба, ремонт, рециклиране). - Повишаване на квалификацията и преквалифициране на работници и търсещи работа, както и помощ при търсене на работа и активното включване на търсещите. - Обучение и социално приобщаване, включително инвестиции в инфраструктура за обучителни центрове и заведения за грижа за деца и
---	--

	възрастни хора.
--	-----------------

КРИТЕРИИ ЗА ДОПУСТИМОСТ/ИЗКЛЮЧВАНЕ ЗА ИНВЕСТИЦИИ

Инвестиции ще бъдат допустими само ако отговарят на следните критерии:

- Те са необходими за изпълнение на Териториалния план за справедлив преход.
- Допринасят за прехода към неутрална спрямо изменението на климата икономика на ЕС до 2050 г. и за постигането на свързаните екологични цели.
- Тяхната подкрепа е нужна за създаване на работни места в посочената територия.
- Не водят до преместване на промишлености.

Критерии за изключване бяха добавени и по време на законодателните инициативи и обсъждането на регламента:

В първото предложение на Европейския парламент дейностите, изключени от ФСП, бяха “инвестиции в дружества, различни от МСП”, т.е. Фондът не целеше средни или големи компании. Тази референция беше премахната, тоест отсега нататък ФСП е отворен за всички дружества освен онези в затруднение (освен онези с “разрешение съгласно правилата за временна държавна помощ, създадени за справяне с извънредни обстоятелства”).

Докато предложението на Европейския съюз изключи от ФСП “операции в регион по NUTS 2, където през времетраенето на програмата е планирано откриване на нова мина за каменни, лигнитни въглища или битуминозни шисти или на находище за добив на торф или повторно отваряне на временно изведена от експлоатация мина за каменни, лигнитни въглища или битуминозни шисти или на находище за добив на торф”, тези думи са заменени от това, което смятаме за по-широк, но също и за по-неточен критерий за изключване, а именно: “инвестиции, свързани с производството, преработката, дистрибуцията, транспорта, съхранението или изгарянето на изкопаеми горива”.

Освен това, членовете на ЕП първоначално предложиха “дерогация за дейностите в областта на природния газ” (при определени условия). В крайна сметка, възможността за финансиране на свързани с газ инвестиции беше изключено, но запазена в регламента, създаващ ЕФРР и Кохезионния фонд.

Накрая, към списъка са добавени още два критерия за изключване:

- Извеждане от експлоатация или конструиране на атомни централи
- Дейности за тютюневи изделия

По време на междуинституционалните преговори също беше решено достъпът до фонда да зависи от условието за приемане на национална цел за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г. Следователно, само 50% от националното разпределение ще бъдат налични за държави членки, които още не са

се ангажирали с национална цел за неутралност по отношение на климата до 2050 г., докато такава цел не бъде приета.

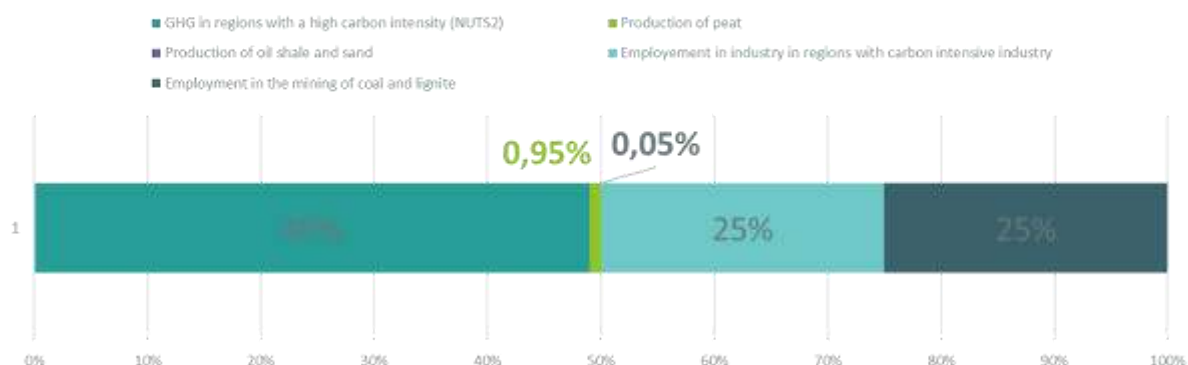
ДОГОВОРЕНОСТИ ЗА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

► Метод на разпределение

Методът за предварително разпределение на пакети се определя както следва:

- Емисии парникови газове в региони от NUTS 2, считани за въглеродно интензивни (относителна тежест 49%),
- Заетост в отрасъла за добив на каменни и лигнитни въглища (относителна тежест 25%),
- Заетост в промишленост в региони от NUTS 2, считани за въглеродно интензивни (относителна тежест 25%),
- Производство на торф (относителна тежест 0,95%).
- Производство на битуминозни шисти (относителна тежест 0,05%).

JTF ALLOCATION METHOD

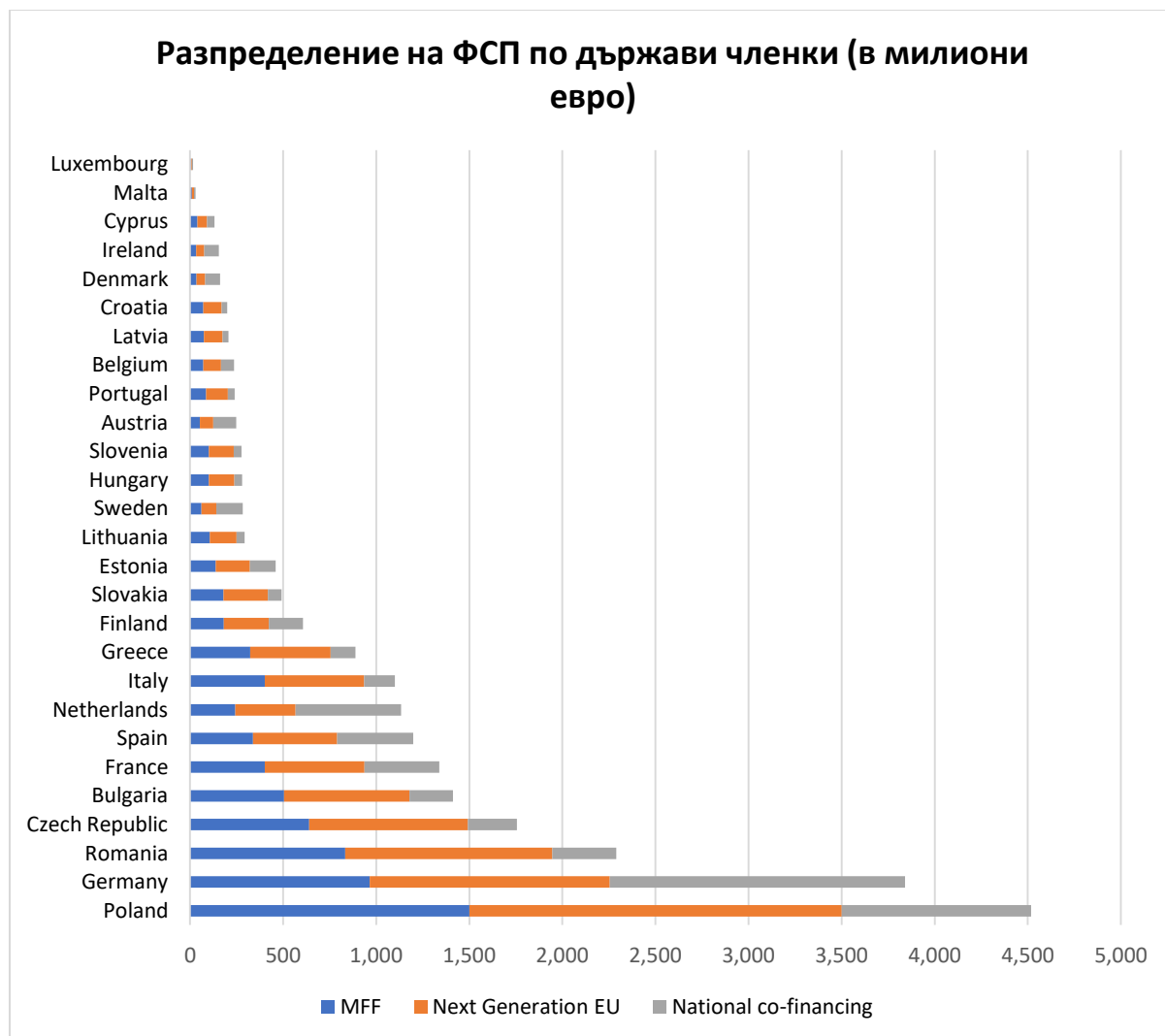
Икономическите критерии (емисии ПГ, производство на торф, производство на шистов газ) и социалните (заетост в интензивни на въглища и въглерод региони) имат относителна тежест от 50% в изчисленията.

Икономическите критерии (емисии ПГ, производство на торф, производство на шистов газ) и социалните (заетост в интензивни на въглища и въглерод региони) имат относителна тежест от 50% в изчисленията. Въпреки това, относителна тежест от 25% в изчисленията дава ясно “предимство” на заетостта в отрасъла за добив на каменни и лигнитни въглища.

Методът на разпределение също има система за прагове и корекции. Всяка държава има горна граница, представляваща 20% от общия ФСП бюджет (само Полша достигна този праг). Корекция съгласно brutния национален доход (БНД) на глава от населението също е взета предвид. Накрая, всяка държава може да претендира за минимален интензитет на помощта от 14 евро на жител. Това дава разпределението по-долу, договорено между държавите членки.

Нивото на съфинансиране от ЕС е фиксирано съгласно категорията на региона, в които се намират определените територии: процентите съфинансиране не трябва да надвишават 85% за най-малко развитите региони, 70% за региони в преход и 50% за най-развитите региони.

Общото разпределение на Фонда за справедлив преход по държава членка е показано в диаграмата по-долу

В първоначалното предложение на Европейската комисия беше предвидено държавите членки да допълнят разпределението на ФСП с техните ресурси от ЕФРР и ЕСФ+ чрез конкретен и определен механизъм за прехвърляне, както и с национални ресурси (вж. Глава 2). Членовете на ЕП предложиха да се раздели ФСП от структурните фондове, като така задължението става доброволно: това решение се запази в окончателния текст, който посочва, че “средствата по ФСП могат да бъдат увеличени с доброволно прехвърляне на финансиране от ЕФРР и ЕСФ+”.

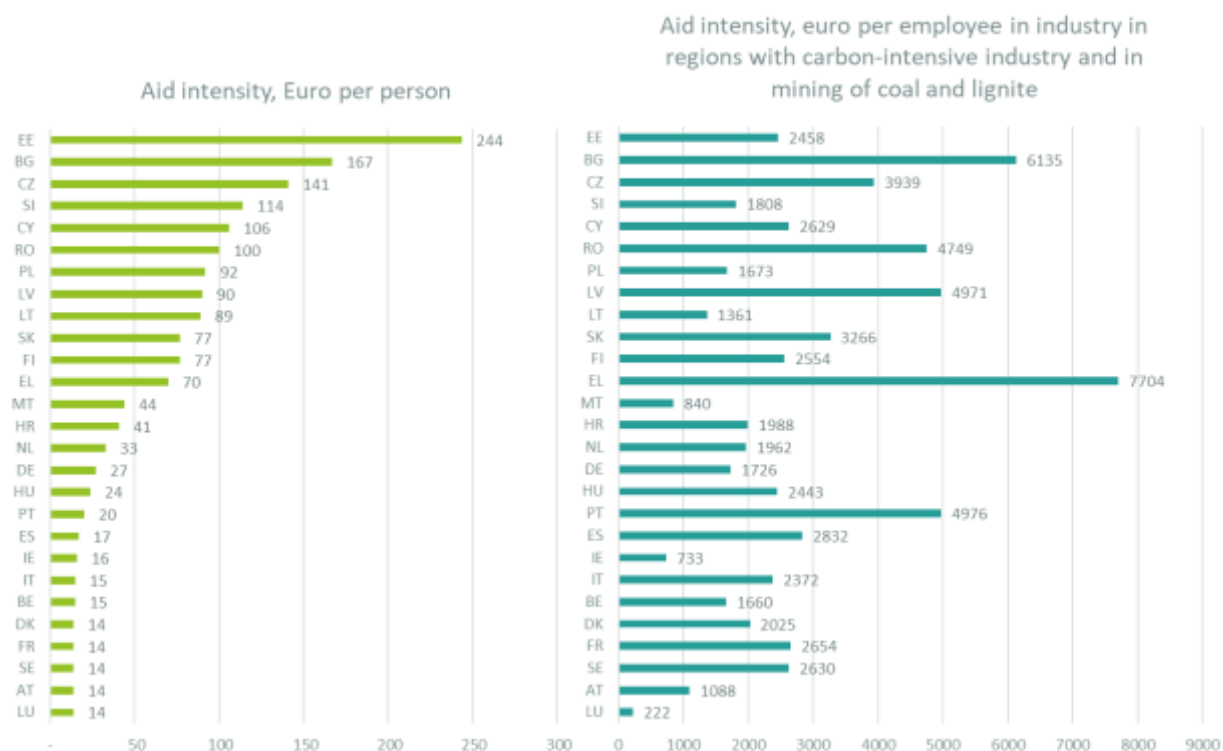
ЗЕЛЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ

Накрая, член 5 на Регламента предвижда “зелен механизъм за възнаграждение”. Насърчаван от Европейския парламент, това ще означава, че, ако ресурсите, разпределени на ФСП, се увеличат след 31 декември 2024 г., допълнителните ресурси ще се разпределят на базата на промяната в емисиите парникови газове, произведени от промишлените съоръжения (с 2018 като базова година). С други думи, всяка държава членка, която успее да намали емисиите си спрямо други държави членки, ще има по-голям дял от всеки нов ресурс, разпределен към фонда след 2024 г.

НЯКОИ ЗАБЕЛЕЖКИ ПО ПЪРВИЯ СТЬЛБ

- **Интензитетът на помощта варира според това дали разглеждате общото население или само работниците, засегнати от фонда.**

Европейската комисия публикува интензитета на помощта (тоест евро на глава от населението за всяка държава) при всяко постигане на решение относно източник на финансиране, за да демонстрира честността ѝ. Въпреки това, използване на същите данни, използвани за метода на разпределение (Заетост в отрасъла за добив на каменни и лигнитни въглища + заетост в региони с висока въглеродна интензивност, но без относителна тежест) дава различна картина.

- **Скромни финансови средства във връзка с по-широк обхват на приложение**

Първата резерва засяга “скромните финансови средства”, разпределени за постигане на целите на Фонда за справедлив преход. Наистина, както ЕКП посочи през януари 2020 г. “има риск повечето предоставени средства да бъдат похарчени за

проучвания и иновации вместо в директна полза на засегнатите работници. Много биха могли да бъдат оцетени, защото държавите-членки няма да са длъжни да разработват Планове за справедлив преход, което, разбира се, би било грешка.”

Тази резерва беше частично отхвърлена, когато Европейската комисия редактира предложението и добави 10 милиарда евро от Европейския план за възстановяване “NextGenerationEU” към седемте милиарда и половина. От една страна, защото предложението на Европейския парламент целеше да разпредели почти 40 милиарда евро към ФСП и от друга страна, защото предложеният в регламента обхват остава много широк, надминавайки проста социална подкрепа за работници, които може да загубят работата си в резултат от прехода.

доклада на мозъчния тръст „Брюгел“², съставен за бюджетната комисия на Европейския парламент, предложи намаление на обхвата на допустими дейности за фокусиране върху социалната подкрепа и преквалификация:

- За “социална подкрепа, допълнително обучение и преквалификация”, докладът предложи разпределение да се извършва при условие на доказване, че предоставената преквалификация съответства на нуждите на регионалния пазар на труда.
- Освен това, ФСП може да подкрепи дейности, изграждащи способността на даден регион да събира, хармонизира и разпространява данни за труда, по-конкретно данни за нужди от умения и къде работниците могат да открият заетост. Такива данни биха дали на работниците по-добра идея какви програми за обучение биха им били полезни или къде работодателите търсят уменията, които те вече притежават.
- Накрая, ФСП може също да предостави подкрепа за доходите на работници в преход, т.е. подкрепа за ранно пенсиониране или подкрепа за мобилност на работници, които трябва да се преместят заради нова работа.

► **Необходимото ангажирани на местни субекти и различни заинтересовани лица**

Териториалните планове за справедлив преход на ФСП се изготвят съвместно от държавите членки и техните територии за откриване на нужди и стратегии за преход и след това се предават на Комисията за одобрение. Ангажиментът на местни и регионални органи ще зависи от желанието на държавите членки да ги включат в процеса и от силата на оценката на Комисията в това отношение.

Наистина, не всички териториални субекти (региони, общества, центрове за компетентност, държави) имат еднакви възгледи за трансформация на промишленостите, предвидени да еволюират в рамката на справедливия преход.

² Фонд за справедлив преход – Как бюджетът на ЕС може най-добре да подпомогне необходимия преход от изкопаеми горива към устойчива енергия

Освен това е очевидно, че синдикалните организации трябва да играят основна роля в изготвянето и изпълнението на справедлив преход в смисъл, че имат подробни знания за икономическите сектори в засегнатите територии и за проблемите на работниците.

1.2. ПРОГРАМА “InvestEU”

ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА “InvestEU”

Програмата “InvestEU” е уникален инструмент за инвестиционна подкрепа с бюджетна гаранция от Европейския съюз. Основен елемент от плана за възстановяване на ЕС, целта му е да предостави един фонд, обединяващ 14 финансови инструмента в подкрепа на инвестицията в Европа. С други думи, ограничен е до европейски бюджетни ресурси, които могат да се използват за поемане на високорисково финансиране от ЕИБ, за да се мобилизира голям обем публични и частни финанси. В тази програма, обаче, групата на ЕИБ ще се състезава с други публични, многостранни и национални финансови институции за европейска гаранция докато запазва лъвския дял от нея (75%).

Надграждайки върху успеха на плана „Юнкер“, компонентът “устойчива инфраструктура” на програмата за инвестиционна подкрепа “InvestEU” ще подсили частните и публичните инвестиции в Европа в следващата многогодишна финансова рамка на ЕС 2021-2027.

Комисията представи оригиналното си предложение през май 2018 г. След пандемията от Covid-19, тя счете за необходимо да предложи подсилена инвестиционна програма на ЕС, за да предостави по-голяма подкрепа за бизнеса и да осигури силен фокус върху частните инвеститори за средните и дългосрочни приоритети на Съюза, включително Европейския зелен пакт и цифровия преход, както и увеличена устойчивост.

Това ново предложение:

- Повишава сумата на първоначално предложения финансов пакет;
- Редактира обхвата на предложението, за да вземе предвид нуждите на европейската икономика след пандемията от COVID-19.

То цели да надгради уроците, научени от оценките на Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) и предишни финансови инструменти (Европейски механизъм за взаимно свързване, Хоризонт 2020, COSME, Рамкова програма за конкурентоспособност и иновации и др.).

ИНСТРУМЕНТ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД В ПРОГРАМАТА InvestEU

Инструмент за справедлив преход ще бъде поставен хоризонтално във всички направления на политиката. Ще включва инвестиции, разглеждащи социални, икономически или екологични предизвикателства, произтичащи от процеса на преход

към целта за климата на Съюза за 2030 г. и за неутралитет по отношение на климата за 2050 г.

ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ

Критериите за финансиране на схемата за СП по принцип не трябва да се различават от тези за стандартното финансиране на InvestEU, като всичко друго е еднакво.

ЕС има 26,2 милиарда евро бюджет като финансова гаранция за програмата InvestEU, който се очаква да подкрепи 372 милиарда евро инвестиции. Няма специфично разпределяне по държави нито по InvestEU, нито по СП програмите. Проектите ще се третират на принципа „пръв пристигнал, пръв обслужен“.

ВИДОВЕ ПОДКРЕПЕНО ФИНАНСИРАНЕ

Гаранцията от ЕС може да се използва с цел покриване на риска за следните видове финансиране, предоставяно от партньорите по изпълнението: заеми, гаранции, насрещни гаранции, инструменти на капиталовия пазар, всякакви други форми на финансиране или кредитно подобрене, включително подчинен дълг, или капиталови или квазикапиталови инвестиции, предоставяни пряко или косвено чрез финансови посредници, фондове, инвестиционни платформи или други средства, които следва да бъдат насочени към крайните получатели, финансиране или гаранции от партньор по изпълнението, предоставени на друга финансова институция, което ѝ позволява да извършва финансиране.

Стълб II на МСП може да се използва заедно с други структурни фондове на ЕС, грантове или финансови инструменти, без конкретно ограничение. С други думи, програмата InvestEU може да се използва като просто търговско финансиране.

БЕНЕФИЦИЕРИ ПО СХЕМАТА

Допустимите бенефициери са физически или юридически лица, включително:

- Частни субекти,
- Субекти от публичния сектор,
- Смесени субекти,
- Организации с идеална цел

Въпреки че гаранцията е налична за всички, този стълб от МСП основно разглежда нуждите от финансиране на частни заинтересовани лица.

ИЗИСКВАНИЯ ЗА ДОПУСТИМОСТ

В географски план, регионите от ФСП (т.е. избраните по Териториалните планове за справедлив преход) са допустими.

Освен това, проекти на други територии са допустими, където тези проекти ще донесат ползи за допустимите региони (напр. инфраструктурни проекти, подобряващи свързаността на регионите от ФСП, може да се покрият).

ОБХВАТ НА ПРИЛОЖЕНИЕ

Инвестиции, разглеждащи социални, икономически и екологични предизвикателства, произтичащи от процеса на преход в четирите основни теми на програмата, са допустими:

1. Устойчива инфраструктура: - Енергиен сектор,- Устойчива транспортна инфраструктура,- Околна среда и ресурси,- Инфраструктура за цифрова свързаност,- Устойчива космическа инфраструктура,- Устойчива туристическа инфраструктура,- Офшорно развитие за декарбонизация,- Стратегически инвестиции в критична инфраструктура. 2. Научно-изследователска и развойна дейност и цифровизация: - Промислено развитие- Съоръжения за рециклиране и производство на ИКТ,- Здравеопазване,- Отбрана.	3. МСП: - Инвестиции за справяне с пазарни неуспехи,- Подкрепа за слабо обслужвани икономически сектори,- Ускорено нагаждане към структурни промени,- Решения за финансиране за постигане на целите,- Предаване на най-добри практики. 4. Социални инвестиции и умения: - Образование,- Обучение.

ГРАФИК ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Графикът на InvestEU има две различни времеви рамки:

- За ресурсите от Европейския план за възстановяване (около 57% от ресурсите, налични за InvestEU), периодът за инвестиции приключва на 31 декември 2023 г. Контрагентите трябва да одобрят 60% от транзакциите до края на 2022 г. и 100% до края на 2023 г.,
- За бюджетни ресурси от МФР, периодът за инвестиции приключва на 31 декември 2027 г.

Относно поканата за изразяване на интерес за партньори по изпълнението, различни от групата на ЕИБ, намерението е да се разпределят 70% от глобалната гаранция на InvestEU в първата покана, стартирана на 30 април 2021 г. (с две дати за спиране), а останалите 30% във втора и вероятно трета покана, ориентировъчно планирани съответно за 2023 г. и 2024 г.

1.3. МЕХАНИЗЪМ ЗА ОТПУСКАНЕ НА ЗАЕМИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

ЦЕЛ НА МЕХАНИЗЪМА ЗА ОТПУСКАНЕ НА ЗАЕМИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР.

Третият стълб на Механизма за справедлив преход, механизмът за отпускане на заеми цели да предостави финансова подкрепа за субекти от публичния сектор да изпълнят проекти, допринасящи за помощ на онези територии на ЕС, които са най-засегнати от климатичния преход.

Конкретната цел на механизма е да стимулира инвестициите в публичния сектор в отговор на нуждите от развитие на териториите, посочени в Териториалните планове за справедлив преход, улеснявайки финансирането на проекти, които не генерират достатъчно потоци от приходи, за да покрият инвестиционните разходи. Целта тук е да се избегне ефект на заместване за потенциална подкрепа и инвестиции от други ресурси.

ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ

Съоръжението комбинира грантове, финансирани от бюджета на ЕС (1525 милиарда евро, изпълнени под директното управление на Комисията) и заеми, дадени при преференциални условия от финансови партньори, като Европейската инвестиционна банка (10 милиарда евро).

Първоначално предложеният от Комисията бюджет - и запазен в предложението за регламент на Европейския парламент и съвета - възлиза на 1 525 милиона евро за гранта, финансирани основно от разпределени приходи (1 275 милиона евро) и частично от дотация към 250 милиона евро от МФР 2021-2027 г.

Грантът може да достига до 25% от заема за най-малко развитите региони, в сравнение с таван от 15% за други региони.

Ако в бъдеще се разпределят нови ресурси, инструментът може също да е отворен за финансови партньори, различни от ЕИБ. Тези партньори ще трябва да имат политика за заемане, отговаряща на екологичните и социални стандарти на ЕС, изискванията на ЕС за добро финансово управление, борбата с прането на пари и прозрачността на финансираните проекти.

Общо, Комисията се надява да мобилизира между 25 и 30 милиарда евро публични инвестиции в следващите седем години.

ПЛАТФОРМА ЗА КОНСУЛТАЦИИ

Споразумението също предвижда подкрепа за подготвянето, разработката и изпълнението на допустими проекти, предоставени на бенефициерите чрез платформа за консултации, създадена по InvestEU. Максимална сума от 35 милиона евро (в сравнение с 25 милиона евро в първоначалното предложение) е предвидена за тези консултантски услуги, от които поне 10 милиона евро ще бъдат разпределени в

подкрепа на административния капацитет на бенефициерите, по-конкретно по-малко развити региони.

БЕНЕФИЦИЕРИ ПО СХЕМАТА

Допустими бенефициери са юридически лица в публичния сектор, включително публичноправен или частноправен орган със задължение за обществена услуга.

Допустимите субекти могат да включват, но не се ограничават до:

- Местни органи,
- Публични институции,
- Общински корпорации,
- Публичноправни, частноправни органи, като компании за комунални услуги.

ОБХВАТ НА ПРИЛОЖЕНИЕ

Инструментът е предвиден да покрие широка серия от инвестиции, като:

- Възобновяема енергия и екологична и устойчива мобилност, включително насърчаване на екологичен водород и ефективни топлофикационни мрежи,
- Устойчива енергия,
- Мерки за енергийна ефективност и за реновиране на сгради,
- Възстановяване на градската среда,
- Преход към кръгова икономика,
- Биоразнообразие,
- Социална инфраструктура, включително здравни заведения и социални домове.

КРИТЕРИИ ЗА ДОПУСТИМОСТ/ИЗКЛЮЧВАНЕ

Някои инвестиции бяха премахнати от този списък между първото предложение на Комисията и предложението за регламент на Европейския парламент и Съвета, включително: енергийна и транспортна инфраструктура, интелигентно управление на отпадъците, обеззаразяване и рекултивация на земята и инфраструктура за обучение, опреснително обучение, усъвършенстване.

За да бъдат допустими, проектите трябва да имат количествено измеримо въздействие и да включват, където е подходящо, индикатори за резултати, разглеждащи социалните, икономическите и екологични предизвикателства, произтичащи от прехода към целта за климата и енергията на Съюза за 2030 г. и за неутралитет по отношение на климата за 2050 г.

Същият критерии за изключване като за Фонда за справедлив преход важи за този трети стълб на Механизма за справедлив преход, включително инвестиции, свързани с производството, преработката, дистрибуцията, транспорта, съхранението или изгарянето на изкопаеми горива.

Освен това, приоритет се дава на проекти, намиращи се в по-малко развити региони, проекти, допринасящи за целите за климата и публични субекти с план за декарбонизация.

Инструментът също ще трябва да спазва принципа за ненанасяне на значителни вреди (Парламентът искаше по-силни думи, правейки този принцип един от критериите за допустимост на проектите).

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СРЕДСТВА

Съгласно временното споразумение, грантове ще се разпределят на допустими държави членки по метода на разпределение на Фонда за справедлив преход до края на 2025 г. От 2026 г. нататък ще се разпределят на конкурентна база докато ресурсите не се изчерпат, като приоритет ще се дава на най-малко развитите региони (онези с БВП на глава от населението под 75% от средния за ЕС).

ЕИБ най-вероятно ще предостави финансиране под формата на инвестиционни заеми (големи индивидуални операции) или рамкови заеми (групиране на малки проекти).

- При инвестиционен заем, финансиране ще се предоставя за един предварително определен проект или за предварително определена инвестиционна програма, състояща се от няколко проекта с достатъчен размер да оправдаят индивидуална операция (обикновено обемът на заема е около 25 милиона евро).
- При рамков заем ЕИБ ще финансира група от по-малки инвестиции, насърчавани от един местен орган.

Частта с гранта от механизма ще се одобрява от Европейската комисия, с оценка и одобрение на гранта, делегирана на независима трета страна. Грантът ще е при условие, че за проекта ще бъде получен заем от ЕИБ.

Споразумението между Европейската комисия и ЕИБ за тази схема още се договаря, което значи че договореностите за изпълнение все още могат да се променят.

ГРАФИК ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

По принцип, Механизъм за отпускане на заеми в публичния сектор се създава за период от седем години, приравнен с продължителността на МФР (2021-2027). Национално разпределение е налично само до 2025 г.

Грантове ще се дават чрез покани за предложения, като всяка покана има собствен срок за подаване. Крайният срок за изпълнение на проекта ще се определи в грантовото споразумение, подписано между бенефициера и ЕС, като същото включва някои условия за усвояване, базирани на етапите на изпълнение.

Като напомняне, този механизъм в момента се валидира в рамките на европейските институции: по времето на написването, текстът очаква становището на Съвета на

първо четене. Комисията очаква първите покани за предложения по механизма да бъдат стартирани във втората половина на 2021 г.

1.4. ДРУГИ АКТУАЛНИ ВЪПРОСИ

В средата на декември 2021 г., Европейската комисия представи **препоръка за осигуряване на честен и справедлив преход към неутралитет по отношение на климата във връзка със Зеления пакт и Европейската рамка за социални права.**

Според Европейската комисия, екологичният преход може да създаде около 1 милион работни места в ЕС до 2030 г. и 2 милиона до 2050 г., по-конкретно средно квалифицирани и средно платени работни места, но с различно влияние по държавите и секторите.

Тази препоръка предоставя **насоки за прилагане на политиките по заетостта и социалните политики в отговор на различните предизвикателства на екологичния преход.** Предложението на Комисията ще бъде обсъдено от държавите членки и след като бъде прието, ще бъдат поканени да изпълнят препоръчваните действия и политики. Проследяването на препоръката ще се извършва от Европейската комисия като част от бюджетния процес “Европейски семестър”.

Четири основни области на действие са:

- **Активна подкрепа за качествена заетост:** помощ за търсене на работа, съобразено със специфичните потребности, обучение за развитие на “екологични и цифрови умения”, програми за заетост за хора в уязвимо положение. Държавите членки се приканват също да използват инициативи за заетост и преход към прехода на пазара на труда и да насърчават създаване на работни места и предприемачество. Това трябва да комбинира финансови мерки с консултантски услуги и да е проектирано като еднакво достъпно за групи в неравностойно положение.
- **Равен достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот:** разработване на актуална информация за уменията, необходими на пазара на труда и подсилване на подкрепата за обучение в сектори с недостиг на умения. Разработката на приобщаващо, качествено образование и обучение, което позволява на учещите се да придобият умения и компетенции, релевантни за екологичния преход, също е част от предложените препоръки. Съгласно Пакта за умения³, 450 организации досега са се ангажирали с предоставяне на правилните умения на 1,5 милиона души. Създадени са партньорства за умения между промишлените, социалните, регионалните и образователните партньори, например в областта на възобновяеми енергийни източници, разположени в морето. Държавите членки следва да продължат разработването на такива партньорства между заинтересованите страни.
- **Честни системи за данъчно облагане и социална защита:** предлагане на политики, които да се уверят, че системите за данъци, придобивки и социална защита остават честни в контекста на екологичния преход. Тези мерки следва да подкрепят онези лица и домакинства, които са най-засегнати от екологичния преход, включително онези в

³ Пактът за умения е инструмент за социалните партньори industriAll Европа и Seemet за предоставяне на заинтересованите страни на примери за най-добри практики и средства за действие и подобряване на преквалифициране и повишаване на квалификацията при екологичния и цифров преход.

уязвимо положение. Например, държавите членки се насърчават да преместят данъчната тежест от труда и да я намалят за групите с ниски и средни доходи към други източници, допринасящи за целите за климата и околната среда.

- **Достъп до основни услуги и достъпни жилища:** мобилизация на публична и частна финансова подкрепа за източници за възобновяема енергия и енергийна ефективност. Държавите членки се насърчават да се уверят, че тези действия са придружени със съвети за потребителите за по-добро управление на потреблението на енергия и взимане на информирани решения за пестене на енергия, с конкретно внимание върху уязвими домакинства и общества. Следва да се приоритизират инвестиции в реновиране на сгради, включително в социални жилища. Мерки за превенция и справяне с проблеми с мобилността на уязвими домакинства в отдалечени, селски и нискодоходни региони градове също се насърчават, включително развитието на необходимата инфраструктура.

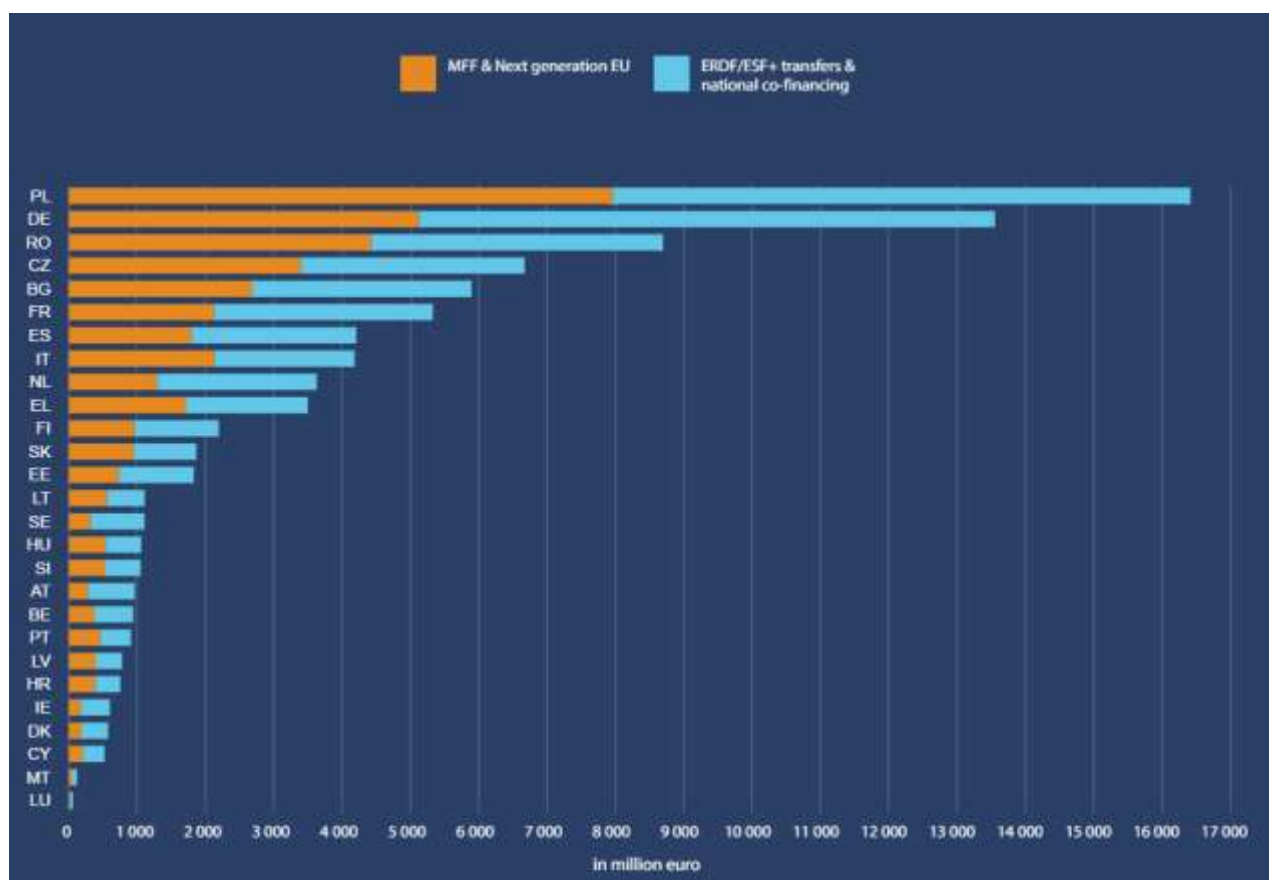
Тази препоръка допълва предложението на Европейската комисия от юли 2021 г. за създаване на Фонд за социален климат. Освен това, надгражда, интегрира и допълва предишни насоки на ЕС за държави членки, включително Препоръка на Комисията за Ефективна активна подкрепа за заетостта (EASE) и Насоките за заетостта от 2022 г., както и съществуващи инструменти за финансиране и инвестиции на ЕС.

>>2 ИЗВЪН МСП: ДОПЪЛНИТЕЛНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ ОТ ЕС ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

2.1. РОЛЯТА НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕС

В първоначалното предложение на Европейската комисия държавите членки трябва да финансират Справедливия преход чрез задължително преразпределяне от Европейския социален фонд+ (ЕСФ+) и Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), допълнени от национални бюджетни ресурси. В практически измерения, за да отключат 1 евро от ФСП, държавите от ЕС трябва да преразпределят минимум 1,5 евро и максимум 3 евро от техните ЕФРР и ЕСФ+ пакети към ФСП и да им отговорят със съответното национално съфинансиране (според категорията на развитие на всеки регион⁴), с таван, ненадвишаващ 20% от националното разпределение на двата фонда. Като се има предвид първоначално предложената от Комисията сума (40 милиарда евро за ФСП), това води до чисто изчислено общо разпределение на държава, както е показано на диаграмата по-долу.

Разпределение на ФСП по държави членки в първоначалното предложение на Комисията от май 2020 г.

Източник: <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/JTF/index.html#/just-transition-fund>

⁴ по-развити региони, региони в преход и по-малко развити региони.

Въпреки това, при текущата договорена рамка, задължителното преразпределение става доброволно. **Държавите членки могат, доброволно, да прехвърлят допълнителни ресурси към ФСП от националното си разпределение по Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейския социален фонд Плюс (ЕСФ+)⁵.** Въпреки това, общата сума, прехвърлена има таван: не трябва да надвишава тройното национално разпределение на ФСП. Където случаят е такъв, разходите от бюджета на ЕС следва да се допълват от национално съфинансиране, съгласно правилата на кохезионната политика.

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И КОХЕЗИОННИТЕ ФОНДОВЕ

Законодателството установява общи разпоредби за Фонда за регионално развитие, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход, Европейския социален фонд Плюс и Европейския фонд за морско дело и рибарство. Инструментите, покрити от това законодателство, заедно отчитат около една трета от общия бюджет на ЕС за 2021-2027 или общо 330 милиарда евро. С общ бюджет от 243 милиона евро или около четвърт от Многогодишната финансова рамка (МФР) 2021-2027, Регионалните и Кохезионните фондове заедно представляват най-важният инвестиционен инструмент на ЕС.

- Interreg и Европейския фонд за регионално развитие и Кохезионния фонд ще трябва да посветят поне 30% от ресурсите за действия за климата, кръговата икономика и инвестиции в устойчив растеж и създаване на работни места, независимо от категорията на развитие на всеки регион.

Държави/региони:	Минимум % ресурси за "интелигентна Европа"	Минимум % ресурси за "по-зелена Европа"
Държави от група 1 / по-развити региони (съотношение БНД възлиза на или надхвърля 100% от средното за ЕС)	-	30%
Държави от група 2 / региони в преход (съотношение БНД възлиза на или надхвърля 75% и е под 100% от средното за ЕС)	40%	30%
Държави от група 3 / по-малко развити региони (съотношение БНД е под 75% от средното за ЕС)	25%	30%

⁵ Вж. приложенията за разбивката на бюджета по държави

- ▶ Извеждане от експлоатация или конструиране на атомни централи, дейности във връзка с тютюневи изделия, летищна инфраструктура (освен за най-външните региони), инвестиции в изкопаеми горива ще бъдат изключени от регионалното финансиране на ЕС.
- ▶ Прави се изключение за проекти за природен газ, които заменят отоплителни системи с изгаряне на въглища, реконструкция на газова инфраструктура да позволява употребата на възобновяеми и нисковъглеродни газове и обществени поръчки за чисти превозни средства. Максимум 0,2% до 1,55% от националните ЕФРР и КФ ресурси могат да бъдат похарчени за такива инвестиции (тези прагове не включват инвестиции в чисти превозни средства) в зависимост от критериите във връзка с нивата на БНД и зависимостта от изкопаеми горива. Освен това, проекти, включващи инвестиции в природен газ, трябва да са одобрени до 31 декември 2025 г. най-късно, за да са допустими за финансиране.
- ▶ За да се възползват от това финансиране, държавите членки ще трябва да спазват Хартата на основните права на ЕС, целите на ООН за устойчиво развитие и Парижкото споразумение относно климата.

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СОЦИАЛЕН ФОНД ПЛЮС

ЕСФ+ е нов инструмент, сливащ четири различни фонда: Европейския социален фонд (ЕСФ), Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПННЛ), Инициативата за младежка заетост и Програмата на Европейския съюз за заетост и социални иновации („ЗисИ“). Целта на ЕСФ+ е да предостави изчерпателна подкрепа за младежка заетост, преквалифициране и повишаване на квалификацията на работниците, социално приобщаване и намаляване на бедността, включително детската бедност. За периода 2021-2027, ЕСФ+ има бюджет от **88 милиарда евро** (по цени от 2018 г.)⁶. Целта на ЕСФ+ е да финансира действия в областите на заетостта, образованието и уменията и социалното приобщаване, в съответствие с принципите, заложиени в Европейския стълб на социалните права.

Целите на Справедливия преход са конкретно посочени като цел за периода 2021-2027: “по-екологична и нисковъглеродна Европа чрез подобряване на системите за образование и обучение, необходими за адаптиране на уменията и квалификациите, повишаване на квалификацията на всички, включително на работната сила, и създаване на нови работни места в сектори, свързани с околната среда, климата, енергетиката, както и кръговата икономика и биоикономиката.” (Регламент 2021/1057, Член 4).

2.2. МОДЕРНИЗАЦИОННИЯТ ФОНД И ФОНДЪТ ЗА ИНОВАЦИИ И ПРОБЛЕМИ СЪС СПРАВЕДЛИВИЯ ПРЕХОД.

ТЕЗИ ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ НЕ СА ЧАСТ ОТ МНОГОГОДИШНИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС И СЕ ЗАХРАНВАТ ОТ ПРИХОДИ ОТ ТЪРГ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА CO₂ В РАМКИТЕ НА СТЕ НА ЕС.

Новата Директива на ЕС за СТЕ 2018/410, приета на 14 март 2018 г. редактира Директива 2003/87/ЕО, за да засили разходоефективните намаления на емисии и да насърчи нисковъглеродните инвестиции, и Решение (ЕС) 2015/1814.

След изпълнението на тази нова директива за СТЕ на ЕС, приходите от търгове на квоти за емисии на CO₂, изчислени на 25 милиарда евро до края на 2020 г., ще бъдат налични за нисковъглеродния преход чрез два фонда извън многогодишния бюджет на ЕС:

- ▶ Европейският фонд за иновации
- ▶ Европейският модернизационен фонд

Тези фондове могат да се използват в допълнение на финансирането за инвестиционни проекти, покрити от многогодишния бюджет на ЕС.

Нивото на тези два фонда ще зависи от обема търгувани квоти CO₂ и от цената на CO₂, която се е повишила рязко в последната година, почти двойно, за да достигне 60 евро/Т CO₂ в началото на септември 2021 г.

Както се предвижда в новата директива от 2018 г., приходите от 450 милиона квоти CO₂, търгувани в СТЕ на ЕС ще захранят **Фонда за иновации** в периода 2020-2030 г. Фондът за иновации цели да създаде финансови инициативи за дружества и публични органи да инвестират в следващото поколение нисковъглеродни технологии. Изгражда върху опита на програмата NER300, текущата програма на ЕС в подкрепа на демонстрирането на улавянето, използването и съхранението на водород (CCUS) и технологиите за възобновяема енергия, съхранение на енергия и енергоемки отрасли.

Докато **Европейският модернизационен фонд** има формална връзка със справедливия преход, като проекти за справедлив преход са допустими за финансиране от него, **Фондът за иновации** няма формална връзка, но може да има потенциално или косвено влияние върху Справедливия преход доколкото проекти за технологични инвестиции в област на заетост (НИРД, пилотни и демонстрационни проекти, след това промишлено и търговско разгръщане) биха насърчили преквалификацията на работници, загубили работата си при отказ на високовъглеродни дейности и нуждата от търсене на нови нисковъглеродни дейности, възникващи в област на заетост. Въпреки това, профсъюзните организации и социалните партньори могат само да влияят на Европейския модернизационен фонд, като Директивата за СТЕ създава фонд, предоставящ само диалог със социалните партньори по инвестиционни проекти, посветени на справедлив преход и финансирани от този фонд на ниво държава членка.

Новата Директива за СТЕ на ЕС, следователно, осигурява, по отношение на евентуално социално влияние на нужните мерки и инвестиции, държавите-членки на ЕС да използват също и приходи от търговете с квоти, за да “допринесат за справедливия преход към нисковъглеродна икономика чрез насърчаване на придобиването на

професионални умения и пренасочването на работниците, поддържайки социален диалог с общностите и регионите, засегнати от преобразуването на работни места”.

Член 10 на новата Директива следователно сочи, че приходите от търговете с квоти трябва да се използват “за подкрепа на справедливия преход в зависими от въглерода региони в държавите членки бенефициери, така че да се подпомогнат пренасочването, преквалификацията и повишаването на квалификацията на работниците, образованието, инициативите за търсене на работа и стартиращите предприятия, в диалог със социалните партньори”.

МОДЕРНИЗАЦИОННИЯТ ФОНД И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА МУ КЪМ СПРАВЕДЛИВИЯ ПРЕХОД

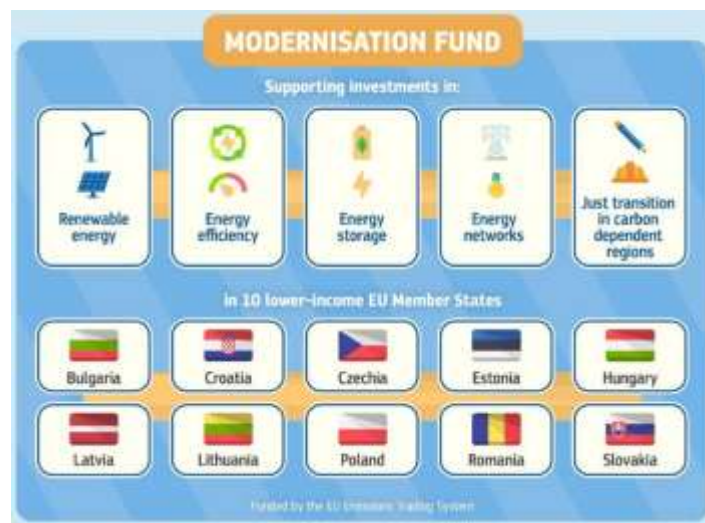
Създаден чрез Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1001 от 9 юли 2020 г. за периода 2021-2030, този фонд е предвиден да подкрепя инвестиции, по-конкретно за целите на финансиране на инвестиционни проекти за модернизация на енергийните системи и подобряване на енергийната ефективност в държави членки, чиито БВП на глава от населението през 2013 г. е под 60% от средния за ЕС, т.е. 10-те нови държави членки (Източна Европа).

Регламентът за изпълнение посочва, че “чрез използването на Модернизационния фонд следва да се допринесе за постигането на целите на Европейския зелен пакт, като се подкрепя осъществяването на екологосъобразен и справедлив от социална гледна точка преход”. ... В рамките на Европейския зелен пакт се предвиждат териториални планове за справедлив преход като основен елемент на механизма за справедлив преход. Когато инвестиция по линия на Модернизационния фонд е предназначена за изпълнение на териториален план за справедлив преход на държавата членка бенефициер, тази държава членка следва да предоставя сведения за очаквания принос на инвестицията за изпълнението на този план, така щото да се подпомагат съгласуваността и взаимното ѝ допълване с целите на плана.”

Поне 70% от финансовите ресурси от Модернизационния фонд трябва да се използват в подкрепа на инвестиции в:

- ▶ Производството и употребата на електричество от възобновяеми източници, както и разработката на други технологии, допринасящи за прехода към безопасна и устойчива нисковъглеродна икономика;
- ▶ Подобрения на енергийната ефективност, освен енергийна ефективност, свързана с генериране на енергия от твърди изкопаеми горива, системи за топлофикация и изолация или финансова подкрепа за домакинства с ниски и средни доходи в енергийна бедност;
- ▶ Съхранение на енергия;
- ▶ Модернизацията на енергийните мрежи, електроразпределителните мрежи и подсилването на връзките между държавите членки;
- ▶ Подкрепа на справедливия преход към нисковъглеродна икономика в зависими от въглерода региони на държавите членки бенефициери, пренасочването,

преквалификацията и повишаването на квалификацията на работниците, образованието, инициативите за търсене на работа, в диалог със социалните партньори.

ПРОБЛЕМИ НА НОВИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЕН И ПОЛИТИЧЕСКИ ПАКЕТ "FIT FOR 55"

Амбицията на Европейската комисия с новия си "Fit for 55" пакет е значително да увеличи приходите от СТЕ на ЕС за двата фонда бенефициера, Модернизационния фонд и Фонда за иновации, в резултат на удължаването и подсилването на СТЕ на ЕС по проекторекторекцията на Директива за СТЕ на ЕС от 2018 г., която цели да увеличи повече от два пъти приходите, разпределени за тези два фонда.

Вече получил приходи от 2% от общия брой квоти за СТЕ на ЕС за периода 2021-2030 по текущата СТЕ на ЕС - доколкото проектът на Европейската комисия от 14 юли 2021 е приет от Парламента и Съвета на ЕС - Модернизационният фонд ще се увеличи с търгуване на още 2,5% от квотите, т.е. 4,5% от общия обем квоти за СТЕ на ЕС.

Комисията е изчислила растежа на фонда в периода 2021-2030 на 14 милиарда евро на базата на средна цена на квота CO₂ през 2021 (вж. Приложение 4 за управление на фондовете).

Този допълнителен приход ще е в полза на онези държави-членки, чиито БВП на глава от населението е под 65% от средното за ЕС, т.е. 10-те нови държави членки (България, Румъния, Унгария, Словакия, Република Чехия, Полша, Хърватска, Естония, Литва, Латвия). Като всички други неща са еднакви, проекторекторекцията на Директивата за СТЕ на ЕС на теория трябва да увеличи повече от два пъти финансирането за проекти, посветени на справедливия преход.

ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ФОНД ЗА СОЦИАЛЕН КЛИМАТ ПО СТЕ НА ЕС

Комисията също предлага идея за създаване на нов Фонд за социален климат за справяне със социалните последици от СТЕ на ЕС в отраслите на пътния транспорт и строителството за уязвими домакинства, микропредприятия и потребители на транспорт.

Ресурсите на този нов фонд ще отговарят на 25% от очакваните приходи от търгуването с квоти по новата СТЕ на ЕС в периода 2026-2032.

Инструментът ще предостави на държавите членки финансиране в подкрепа на политики и мерки за смекчаване на социалните последици от удължаването на СТЕ на ЕС, включително временна подкрепа за доходите и мерки и инвестиции за намаляване на зависимостта от изкопаеми горива чрез подобряване на енергийната ефективност на сгради, декарбонизация на отоплението и охлаждането - включително интегриране на възобновяема енергия - и подобряване на достъпа до мобилност и транспорт с ниски или нулеви емисии на европейските граждани.

2.3. ДРУГИ ПОТЕНЦИАЛНО ПОЛЕЗНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА СПРАВЕДЛИВИЯ ПРЕХОД

ЕВРОПЕЙСКИЯ ФОНД ЗА ПРИСПОСОБЯВАНЕ КЪМ ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА НА СЪКРАТЕНИ РАБОТНИЦИ (ЕФПГ)

Новият регламент⁷, удължаващ ЕФПГ за периода 2021-2027 разширява обхвата на намеса чрез сваляне на прага на задействане до 200 съкратени работника и приема нови правила за допустимост да покриват също загуба на работа поради кризата с корона вирус и **преструктуриране, свързано с прехода към нисковъглеродна икономика и цифровизация/автоматизация.**

Създаден през 2007 г. от ЕС, целта на този фонд е да предостави помощ на работници, загубили работата си в резултат от промени в тенденциите в световната търговия в резултат от глобализацията и в следствие в резултат от финансовата и икономическа криза от 2008 г. Като общо правило, ЕФПГ може да се активира, когато една фирма (включително доставчиците и производителите надолу по веригата) уволни 200 работника, по МСП в различни отрасли в един регион или в конкретен отрасъл в един или повече съседни региони. Докато Европейският социален фонд Плюс цели дългосрочна перспектива за предвиждане и управляване на социалното влияние от промишлените промени чрез дейности като доживотно учене, ЕФПГ се фокусира върху предоставяне на работниците на еднократна индивидуална подкрепа за ограничено време.

Приложими обстоятелства:

1 - Спирането на дейност на поне 200 уволнени работници или самонаети лица, за референтен период от четири месеца, в дружество от държава членка, включително където това прекратяване на дейността важи за доставчици или производители надолу по веригата.

2 - Спирането на дейност на поне 200 уволнени работници или самонаети лица, за референтен период от шест месеца, по-конкретно в МСП, където всички работят в

⁷ Регламент (ЕС) 2021/691, установяващ *Европейския фонд за приспособяване към глобализацията на съкратени работници (ЕФПГ)* за периода 2021-2027.

един икономически отрасъл, определен на ниво на деление NACE редакция 2 и се намират в един регион или два съседни региона, определени като NUTS 2 ниво или повече от два съседни региона, определени като NUTS 2 ниво, ако има поне 200 работника или самонаети лица, засегнати в два от регионите комбинирани.

3 - Спирането на дейност на поне 200 уволнени работници или самонаети лица, за референтен период от четири месеца, конкретно в МСП, където всички работят в един или различни икономически отрасли, определен на ниво на деление NACE редакция 2 и намиращи се в един и същ регион, определен като NUTS 2 ниво.

- ▶ **ЕФПГ има годишен бюджет от 210 милиона евро за 2021-2027.** Може да финансира от 60% до 85% от разходите за проекти, проектирани да помогнат на работниците, които са уволнени, да си намерят друга работа или да създадат собствен бизнес.

ЕФПГ може да съфинансира мерки като:

- ▶ Помощ за търсене на работа
- ▶ Съвети за кариера
- ▶ Обучение и преквалификация
- ▶ Менторство и коучинг
- ▶ Предприемачество и създаване на бизнес

ПРОГРАМИ LIFE И „ХОРИЗОНТ ЕВРОПА“

Тези две програми са насърчени от Европейската комисия като потенциален допълнителен източник на финансиране за проекти за Справедлив преход. Въпреки че няма органична връзка между Механизма за справедлив преход и тези два фонда, може да бъдат инструмент на база случай по случай.

Програмата LIFE е финансов инструмент на Европейската комисия за подпомагане на проекти в областта на околната среда и климата. Насочена към публични и частни заинтересовани страни по проекта, тя има за цел да насърчава и финансира иновативни проекти, отнасящи се до опазването на видовете и местообитанията, опазването на почвата, подобряването на качеството на въздуха или водата, управлението на отпадъците или смекчаването или адаптирането към изменението на климата и енергийния преход. За периода 2021-2027 програмата LIFE ще има бюджет от 5,4 милиарда евро на европейско ниво, разпределени в 4 подпрограми: „Опазване на природата и биологичното разнообразие“, „Кръгова икономика и качество на живот“, „Смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяване към това изменение“ и „Преход към чиста енергия“.

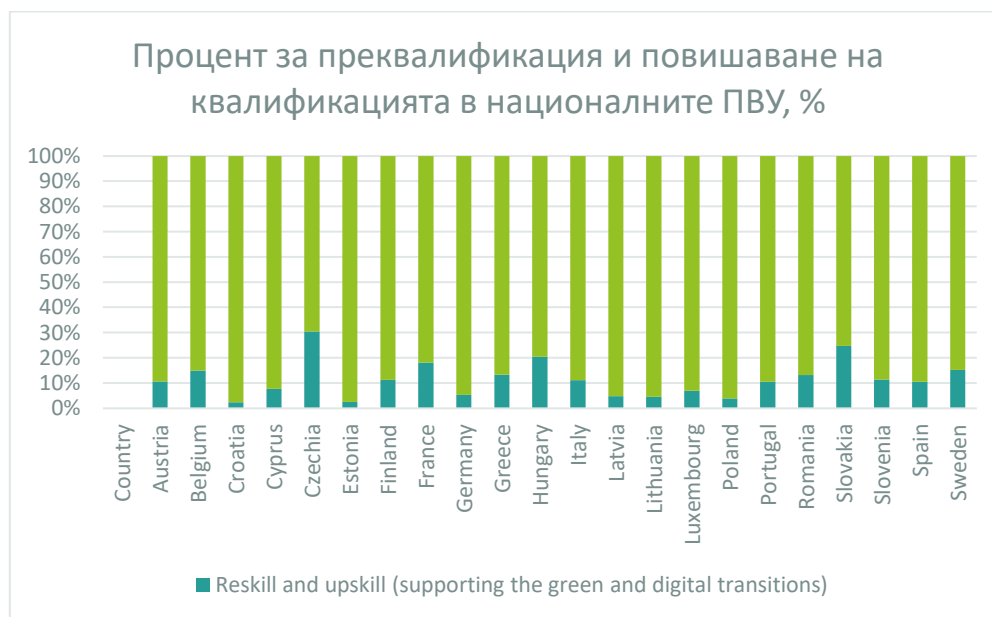
“Хоризонт 2020” е програмата за финансиране, посветена на научните изследвания и иновациите. Бюджетът за периода 2021-2027 г. е определен на 95,5 милиарда евро (5,4 милиарда от NextGenerationEU). В рамките на втория си стълб – „глобални предизвикателства и европейска индустриална конкурентоспособност“ (53,3 милиарда

евро) – програмата е специално насочена към справяне с изменението на климата, постигане на Целите на ООН за устойчиво развитие и подкрепа на екологичния и цифров преход.

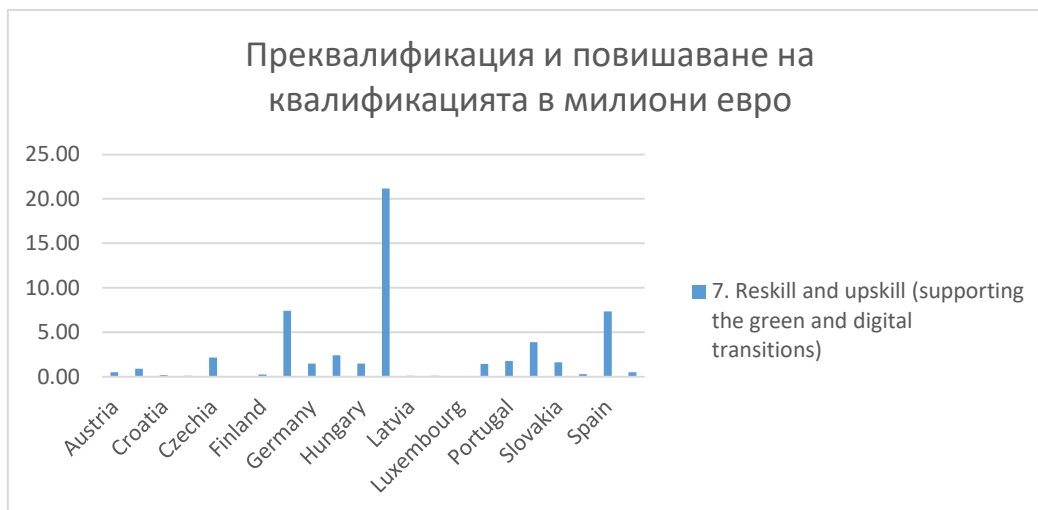
ПЛАНОВЕ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ

Най-големият компонент на NextGenerationEU, Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ), ще предостави безвъзмездни средства в размер на най-много 312,5 милиарда евро (цени за 2018 г.). В този контекст страните от ЕС ще трябва да представят национални планове за възстановяване и устойчивост (НПВУ), описващи проектите за публични инвестиции, които планират да изпълнят. До 20 септември са подадени 25 НПВУ. От тях 19 вече са оценени от Европейската комисия.

Понастоящем е трудно да се прецени кой дял от НПВУ ще бъде специално предназначен за финансиране на проекти или политики, попадащи в точната рамка на Справедливия преход. Въпреки това, първите налични консолидирани данни разкриват предложени инициативи относно преквалификацията и повишаването на квалификацията. Диаграмите по-долу подчертават разходите, предназначени за повишаване на квалификацията и преквалификацията (както в проценти от съответните НПВУ на държавите, така и в обеми), във връзка с другите шест водещи⁸ области за инвестиции и реформи, предложени от Европейската комисия (за подробна разбивка вижте Приложение 3).

⁸ Седемте водещи области на инвестиции: Захранване (чисти технологии и възобновяеми източници); Реновиране (енергийна ефективност на сгради); Презареждане и зареждане с гориво (устойчив транспорт и станции за зареждане); Свързване (разгръщане на бързи широколентови услуги); Модернизиране (цифровизация на публичната администрация); Разрастване (капацитет на облака от данни и устойчиви процесори); Преквалификация и повишаване на квалификацията (образование и обучение в подкрепа на екологичния и цифровия преход).

Източник: Брюгел набор от данни

Диаграмите показват значителни разлики между държавите в амбициите им за повишаване на квалификации и преквалификация. Разгледани са тук в контекста на цифровия и екологичен преход, въпреки че много от предлаганите политики или програми са пресечни и стигат по-далеч от само тези области.

Взаимната връзка между националните ПРВ и ТПСП ще бъдат разгледани по подробно в практическия казус.

ЕВРОПЕЙСКАТА БАНКА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ

Притежавана от 70 държави, ЕС, и ЕИБ, **ЕБВР** е тясно свързана с ЕС, но сама по себе си не е инструмент на общността, за разлика от ЕИБ. Работи в около 40 страни, от Южното и Източното Средиземноморие до Централна и Източна Европа и Централна Азия. От тези 40 държави 10 са държави-членки на ЕС (Хърватска, Чехия, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Полша, Словашката република, Словения и Гърция⁹).

Отразявайки политиката на ЕС, ЕБВР стартира свои собствени „инициативи за справедлив преход“. Вместо да предлага конкретни средства за справедлив преход, банката има за цел да разработи междусекторен подход в подкрепа на прехода към екологична икономика:

- **Диагностична за справедлив преход:** За да насочи конкретни интервенции, ЕБВР ще направи оценка на предизвикателствата пред прехода и възможностите, изготвен заедно с ключови играчи. Целта е да се управлява по-целева подкрепа в по-малък брой държави, предоставяйки еквивалента на териториални планове за справедлив преход в държави, които не са съставили такива (напр. извън ЕС). Съществуващи териториални планове за справедлив преход ще се използват като насока от банката.

Интервенциите на ЕБВР в подкрепа на справедливия преход ще бъдат изградени около **три приоритетни теми**, насочващи инвестициите на Банката, подкрепата за политиката или техническото сътрудничество:

⁹ Кипър беше част от тези държави до 2020 г.

- ▶ **преходът към екологична икономика:** подходът на Банката ще се съсредоточи върху подкрепата на играчи с високовъглеродни активи в различни сектори при прехода им към нисковъглеродна икономика (включително насочване към преобразуване на активи от изкопаеми горива, саниране и възстановяване на земя и други екологични инвестиции, които създават местна заетост, като например в кръговата икономика).
- ▶ **Подкрепа за работниците,** чийто поминък е засегнат от процеса на преход, ще насърчи достъпа до алтернативни работни места чрез преквалификация и чрез засилване на предприемачеството, като се обърне специално внимание на основните двигатели на неравните възможности.
- ▶ Подкрепа за **регионално икономическо развитие,** насочена към дейности, които осигуряват заетост, подкрепят конкурентоспособни МСП и по-големи фирми, както и финансиране на проекти за устойчива инфраструктура.

Според съобщението си **ЕБВР ще интернализира инициативата за справедлив преход в своите оперативни процеси.** Това ще включва, например, добавяне на справедлив преход към методологията на Банката за въздействие върху прехода – и анализирането му като част от съответните секторни и национални стратегии. По-конкретно, инициативата за справедлив преход на ЕБВР ще бъде заложена в стратегическите насоки на ЕБВР за бъдещето.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Между предложението на Комисията и окончателните политически споразумения, разпределението на Механизма за справедлив преход е отрязана с повече от половина (от 40 милиарда до 17,5 милиарда евро). Докато виждаме мобилизиране на други фондове в тази област, те далеч не компенсират загубата на възможности. Все още не е ясно дали националните планове за възстановяване ще запълнят празнината, въпреки че включването на императива за справедлив преход няма да се случи еднакво във всички държави-членки.

Въпреки това, неравен достъп до Фонда за справедлив преход (ФСП) остава реален проблем. Методологията, представена от Европейската комисия относно Териториалните планове за справедлив преход, вече търпи критика. Освен това, държавите не са равни, когато стане дума за финансови ресурси на масата. Докато правилата за разпределение на ФСП клонят към насочване на средства към региони в най-голяма нужда, най-богатите държави на ЕС разработват собствени програми за поддръжка.

Освен това, извън наличните суми, политическият и институционалният контекст ще играят голяма роля в ефективната употреба на средствата. Например, не всички държави имат еднакъв капацитет за усвояване, вероятно забавяйки ефективността на усилията за улесняване на конвертирането на територията. За сравнение, в периода 2014-2020, способността за усвояване на ЕСФ на държавите варира много.

Сложността и различните източници на средства може да заплашат социалното и териториално сближаване на ЕС, ако налични фондове липсват в по-малко надарени региони, но налични за други вече добре финансирани региони на преход. Конкретното приложение на Териториалните планове за справедлив преход ще бъде от първостепенно значение.

>>3 КОНКРЕТНИ КАЗУСИ НА ПЕТ ЕВРОПЕЙСКИ ДЪРЖАВИ И ТЕХНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

3.1. ГЕРМАНИЯ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА ФСП В ГЕРМАНИЯ

Работният документ на службите на Комисията (РДСК) “Европейски семестър” Приложение D предлага три основни области (Reviere на немски).

Според документа територията, най-засегната от постепенното спиране на въглищата в Германия, ще бъде Lauzitzer Rivier в Източна Германия. Районът се състои от седем региона (Elbe-Elster, Oberspreewald-Lausitz, Dahme-Spreewald, Spree-Neiße и Cottbus, разположени в провинция Бранденбург, както и Bautzen и Görlitz, разположени в провинция Саксония). 8300 души са пряко заети в добива на лигнит. Според оценката на Комисията 1,24 % от заетото население на региона (4 900 души през 2016 г.) може да бъде косвено засегнато от структурната промяна.

Вторият основно засегнат район, също в Източна Германия, ще бъде Mitteldeutsches Revier, който се състои от осем региона (Leipzig, град Лайпциг и Nordsachsen, разположени в провинция Саксония, и Burgenlandkreis, Saalekreis, град Хале, Mansfeld-Südharz и Anhalt-Bitterfeld, разположени в провинция Саксония-Анхалт). Въпреки че дялът на пряко заетите (0,32% или 2 400 работници през 2016 г.) и косвено заетите (0,2% или 1400 работници) в сектора на лигнитните въглища е по-малък, Mitteldeutsches Revier ще се изправи пред предизвикателства поради много ниския иновационен и изследователски потенциал и бързото застаряващо население.

И накрая, друга засегната област ще бъде Rheinisches Revier в провинция Северен Рейн-Вестфалия. Там 8960 души са пряко заети в добива на лигнит (1,13% от работещото население

през 2016 г.) и 5380 души могат да бъдат изложени на риск косвено. Трите най-засегнати региона в Revier са Düren, Rhein-Erft-Kreis и Rhein-Kreis Neuss. Тук Комисията признава, че този Revier има по-голяма способност да се адаптира към промяната от другите два.

ВРЪЗКА МЕЖДУ ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПЛАН ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД И ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ СХЕМИ

► Национален план за енергията и климата на Германия

Европейската комисия изготви препоръчителен документ относно проекта на Национален план за енергия и климат (НПЕК) на Германия, обхващащ периода 2021-2030 г. Напомняме, че „Териториалните планове за справедлив преход“, разработени от държавите-членки, трябва да бъдат в съответствие с „Националните планове за енергия и климат“, които определят амбициите в тази област за 2030 г.

Преглед на ключовите цели, таргети и принос

	National targets and contributions	Latest available data	2020	2030	Assessment of 2030 ambition level
	Binding target for greenhouse gas emissions compared to 2005 under the Effort Sharing Regulation (%)	-8	-14	-38	As in ESR
	National target/contribution for renewable energy: share of energy from renewable sources in gross final consumption of energy (%)	17.4 (2019)	18%	30	Adequate (30% is the result of RES formula)
	National contribution for energy efficiency:				
	Primary energy consumption (Mtoe)	292.1 (2019)	276.6	216	Sufficient
	Final energy consumption (Mtoe)	215.5 (2019)	194.3	185	Modest
	Level of electricity interconnectivity (%)	11.4%	11.4%	Not provided	N/A

Note: Reflecting Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action.

Source: Assessment of the final national energy and climate plan of Germany, SWD (2020) 904; Eurostat where latest available data is indicated for specific years.

► Немският план за възстановяване и устойчивост

Според Европейската комисия Германия може да очаква до 25,6 милиарда евро невъзстановима подкрепа от Механизма за възстановяване и устойчивост. Предложеният план съответства на нетна сума от 26,5 милиарда евро (без ДДС). Не включва искане за заеми и е малко над максималния финансов принос. Състои се от 10 компонента в 6 тематични области

на фокус¹⁰: действия в областта на климата и енергиен преход, цифровизация на икономика и инфраструктура, цифровизация на образованието, засилване на социалното приобщаване, укрепване на устойчива на пандемии система за здравеопазване, модерна публична администрация и намаляване на бариерите пред инвестициите.

40-те мерки, включени в плана, обхващат всичките седем европейски водещи области, с особен акцент върху презареждането и зареждането с гориво, модернизирането и, за елементите, свързани с водорода, захранването. Очаква се най-малко 42,4% (10,5 милиарда евро) от финансовото участие да отидат за мерки в подкрепа на целите за изменението на климата и поне 52% от плана ще насърчат цифровия преход.

Относно екологичния преход: 3,3 милиарда евро ще са посветени на декарбонизация на икономиката, особено промишлеността. 1,5 милиарда ще се инвестират само във водород. Транспортът също е на силен фокус в плана с 5,4 милиарда евро посветени на по-екологичен транспортен сектор чрез подкрепа за електрически коли, чисти автобуси и железници. Планът за възстановяване и устойчивост на Германия ще помогне на гражданите за чисти електрически превозни средства като даде финансова подкрепа за купуване на над 560 000 декарбонизирани автомобили.

ВЪГЛИЩАТА В ГЕРМАНИЯ

Потреблението на въглища за производство на електроенергия се е увеличило в Германия до 90-те години на миналия век и след това е намаляло постепенно от 2000-те. В края на октомври 2020 г. приблизително 21 гигавата нетна номинална мощност от лигнит и 23 гигавата от електроцентрали, работещи с твърди въглища, са били в експлоатация (BNetzA 2020). С широкомащабното развитие на все по-ценово конкурентни възобновяеми енергийни източници, тези централи до голяма степен загубиха икономическа жизнеспособност в Германия. В този контекст няколко оператора спират електроцентралите преди края на експлоатационния им живот (DIW Berlin et al. 2019). През юни 2018 г. националното правителство назначи комисия от множество заинтересовани страни, Комисията за растеж, структурни промени и заетост, известна още като Комисията по въглищата (KB), която препоръча няколко политически мерки за пълно прекратяване на производството на въглищна енергия, като се има предвид целите за намаляване на емисиите на парниковия газ в Германия и необходимостта от намаляване и смекчаване на въздействието върху работниците и регионите. Отчасти въз основа на тези препоръки през 2020 г. беше приет Законът за прекратяване на производството на въглища (ЗППВ), според който използването на всички въглищни станции и мини за лигнит ще бъде преустановено най-късно до 2038 г.

Местоположение на въглищни електроцентрали и лигнитни въглища

¹⁰ Тези шест тематични области на фокус, около които е структуриран немският план за възстановяване и устойчивост, се различават от шестте стълба на „области на политиката от европейско значение“, посочени в член 3 от Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

КОМИСИЯТА ПО ВЪГЛИЩАТА

През юни 2018 г. националното правителство свика Комисията по въглищата. Тази многостранна инициатива включваше представители на правителството, работниците, въглищните региони, търговските асоциации, екологичните групи и изследователските институции. Целта беше съвместно да се начертае пътна карта за постепенното премахване на останалите електроцентрали и мини за лигнитни въглища, работещи с лигнит.

Националното правителство поиска КВ да предостави политически препоръки за постепенното преустановяване, за да „гарантира, че Германия намалява емисиите далеч под целта си от 40%, като същевременно изпълнява заявените си цели за сигурност на доставките, достъпност и запазване на работни места и добавена стойност и че енергията индустрията надеждно изпълнява своите секторни цели за 2030 г.“ (BMWi 2019). Други ключови критерии бяха екологична устойчивост, пазарна конкурентоспособност, социална приемливост, социално сближаване и планиране и правна сигурност. През януари 2019 г. Комисията публикува окончателните си препоръки, включително дата на преустановяване 2038 г. В променена форма, препоръките на Комисията бяха приети в два закона, наречени закони за извеждане на въглищата: Закона за структурно подсилване (ЗСП) и ЗППВ. Комисията по въглищата проведе първите си 10 пленарни срещи на 26 юни 2018 г. и последната среща на 25 януари 2019 г.

ЗППВ

Законът за прекратяване на производството на въглища (ЗППВ; Kohleverstromungsbeendigungsgesetz) регулира преустановяването на потреблението на твърди въглища и лигнит в енергийния сектор на Германия. Законът също определя механизми за подкрепа на служителите на въгледобивната промишленост.

ЗППВ, приет през 2020 г., посочва преустановяване на лигнит и твърди въглища в енергийния сектор до 2038 и 2035 съответно. По-ранна дата на преустановяване от 2035 г. може да се определи чрез редакция на закона през 2029 г. По ЗППВ по-голяма част от електроцентралите

ще бъдат спрени по-късно от препоръчаното от КВ, ограничавайки възможността за постигане на националните климатични цели.

Работниците от електроцентрали, работещи с твърди въглища и лигнитни въглища, и открити рудници за лигнит, които ще загубят работата си поради ЗППВ, ще получават пари за коригиране за максимален период от пет години, докато навършат възрастта, която отговаря на условията за пенсионни обезщетения. Преди това работниците в тези мини и електроцентрали бяха изключени от парите за корекция (вижте раздел 5.6.2.2). Само по време на бързото намаляване на производството на лигнитни въглища в бивша Източна Германия след обединението (1990-1996) работниците са получавали сходни помощи.

Освен парите за корекция, работниците получават вноски за здравно осигуряване. Работници, над 58 години при прекратяване на заетостта, са допустими за двете суми. Освен това, допустимостта важи само за загуба на работа заради ЗППВ до 2043 г. Допустимост за суми за корекция важи също за служители във филиали или партньорски дружества, ако работят почти само за засегнатите основни компании. За да бъде допустим за сума за корекция, служителът трябва да е работил непрекъснато за някоя от засегнатите компании на 30 септември, 2019 г. и за последните две години преди прекратяване на заетостта. Намаленията на пенсиите, произтичащи от предсрочното искане на пенсия след компенсацията за коригиране, могат да бъдат компенсирани чрез плащания на съответните вноски от Националната служба за икономически въпроси и експортен контрол директно към задължителното пенсионно осигуряване. Тази служба също управлява и отпуска парите за корекция. Работодателят е отговорен да кандидатства за парите за корекция за своите служители по време на процеса. Парите за корекция се изчисляват въз основа на пенсионните права на кандидата в законово и/или миньорско пенсионно осигуряване към момента на прекратяване на трудовото правоотношение. Подобно на законоустановените пенсии, парите за корекция се коригират годишно. Възможно е да се получи допълнителен доход докато се получават суми за корекция, но 30% от този доход се компенсира за сумата за корекция.

ЗСП

Законът за структурно подсилване (ЗСП; Strukturstärkungsgesetz) е приет през 2020 г. за законно изпълнение на повечето препоръки на Комисията по въглищата относно структурната политика. Законът е предвиден за подкрепа на регионите с лигнитни въглища и места, икономически зависими на хранявани от въглища електроцентрали. Установява 14 милиарда евро от националното правителство да се предвидят за инвестиции в градове и общини в региони с лигнитни въглища. Още 26 милиарда евро ще бъдат налични от националното правителство чрез програми за подкрепа (нови и съществуващи) или под формата на инфраструктурни проекти. Периодът на финансиране е от 2020 г. до 2038 г., но проектите могат да получат финансиране след тази дата, ако бъдат завършени до 2041 г.

National-Länder комитет за координация (Bund-Länder-Koordinationsgremium) наблюдава изпълнението на програмите, финансирани от ЗСП. Тя включва националното правителство и провинциите с лигнит (Бранденбург, Саксония, Саксония-Анхалт и Северен Рейн-Вестфалия). Националното правителство се представлява от Националното министерство на икономиката и енергетиката (председател) и други съответни министерства. Провинциите са представени от ръководителите на канцлерствата от Бранденбург, Северен Рейн-Вестфалия и Саксония-Анхалт, както и от министъра на регионалното развитие на Саксония.

Основните компоненти на структурната политика за регионите с въглища, определени от ЗСП, са

- Финансова подкрепа за региони с лигнит
- Разширяване на съществуващи и развитието на нови програми за подкрепа
- Финансова подкрепа за региони с електроцентрали на твърди въглища, и
- Подкрепа за неинвестиционни разходи

ЗСП финансово подкрепя трите активни региона с лигнит през 2020-2038 г. Бюджетът от 14 милиарда евро ще бъде наличен на общини и градове в регионите за инвестиционни проекти от особена важност:

- 2020– 2026: 5,5 милиарда евро
- 2027– 2032: 4,5 милиарда евро
- 2033– 2038: 4 милиарда евро

Грантовете ще бъдат отпуснати на регионите само след оценка от Националното министерство на икономиката и енергетиката, която ще потвърди дали постигнатото ниво на затваряне на инсталации за лигнит отговаря на сумата, изисквана от ЗППВ.

Регионите с въглища ще получат още 26 милиарда евро от програми за подкрепа. Тази подкрепа идва от съществуващи и нови национални програми. Освен това, в регионите ще бъдат създадени преки инвестиции в инфраструктура, по-конкретно за подобряване на свързаността между селските и градските области.

Примери за проекти, финансирани по програмите (BMWi, 2020)
- Създаване на нови клонове на изследователския институт на Немския аерокосмически център (Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt) във въглищните региони (Национално министерство на икономиката и енергетиката).
- Финансова подкрепа за стратегически бизнес и управленски консултантски проекти за компании, засегнати от структурната промяна (Национално министерство на икономиката и енергетиката).
- Транспортни проекти (напр. разширяване на магистрални и железопътни системи; обществен транспорт и околновръстни пътища) (Национално министерство на транспорта и цифровата инфраструктура).
- Създаване на изследователски институти и центрове за компетентност (Kompetenzzentrum), които са институции, които предоставят изследвания и съвети за компании, общини и други организации по специфични теми, като цифровизация в МСП (Национално министерство на образованието и научните изследвания).
- Създаване на компетентни центрове по опазване на климата, Power-to-X, електромагнитни полета и други теми (Национално министерство на околната среда, опазването на природата и ядрената безопасност).
- Проект за изкуствен интелект в медицината (Национално министерство на здравеопазването)
- Програми за финансиране на култура (Национален комисар за култура и медии).

- Център за компетентност за регионално развитие и насърчаване на спорта (Национално министерство на вътрешните работи, сградите и общността).

Източник: <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Pressemitteilungen/2020/20200827-projekte-fuer-die-kohleregionen-koennen-starten.html>

ФОНДОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

Правителствата на провинциите се опасяват, че ФСП няма да осигури допълнителни ползи за минните региони, а вместо това ще помогне на националното правителство да финансира мерките, включени в Закона за структурно подсилване. Националното министерство на икономиката и енергетиката потвърди, че правителството **не планира допълнителна подкрепа чрез ФСП за регионите и че вместо това тези средства ще бъдат използвани за финансиране на мерки на ЗСП**, с аргумента, че обемът на финансиране на ЗСП е консенсусно определен с минните региони и провинциите и следователно няма причина този обем да се увеличава с ФСП.

АВТОМОБИЛНА ПРОМИШЛЕНОСТ

През 2020 г. са обявени един милиард евро за “фонд за промишленост за коли на бъдещето” за подкрепа на дългосрочен преход в промишлеността, която е централна за немската икономика. 340 милиона евро ще бъдат налични за регионални “мрежи за трансформация” за събиране на местните заинтересовани лица и разработка на стратегии. Още 340 милиона евро са за напредък на цифровите решения. Около 320 милиона евро са предвидени за подкрепа на средни предприятия, между другото, за конвертиране на производството в електрически двигатели и горивни клетки. Концепциите за допълнително обучение на служителите също ще са финансирани. Сега регионалните мрежи трябва да се изпълнят бързо. Първите региони като Саарланд, Южна Вестфалия и Югоизточна Долна Саксония са готови.

Институт изчислява, че около 75 000 производствени работници в немската автомобилна индустрия ще се пенсионират до 2025 г., като около 39 000 от тях в момента работят директно в производството на превозни средства, а останалите в производството на части. Но ако до 2025 г. производството на автомобили, задвижвани от двигатели с вътрешно горене, спадне до степента, предвидена в настоящите регулации за емисиите, тогава преминаването към електрически двигатели ще засегне най-малко 178 000 служители, тоест работници, които произвеждат продуктови групи, които зависят пряко или косвено от двигателя с горене, като 137 000 от тях са заети директно в автомобилната индустрия. До 2030 г. 147 000 служители в производството ще се пенсионират, около 73 000 от тях от производството на превозни средства; но в момента има най-малко 215 000 работници, които произвеждат продукти, свързани с двигателя с вътрешно горене, 165 000 от които са наети директно в автомобилната индустрия.

Две трети от най-големите находища на въглища в света се намират в Саксония и Бранденбург (Германия). Зеленият пакт позволи на пет източни провинции да предложат значителни субсидии за привличане на производители на електрически автомобили в региона, за да смекчат икономическото въздействие от спирането на експлоатацията на тези съоръжения. Такива инициативи са добре дошли, за да не изостане някой регион.

НЕМСКИТЕ ПРОФСЪЮЗИ

Немските профсъюзи от няколко години повишават осведомеността за предстоящия преход. Системата за съвместно определяне позволява на синдикатите да оценят прехода на място и да допринесат за дебата на всички нива от самото начало. Но не предлага формално на профсъюзите възможност за вето на стратегическите решения на работодателите.

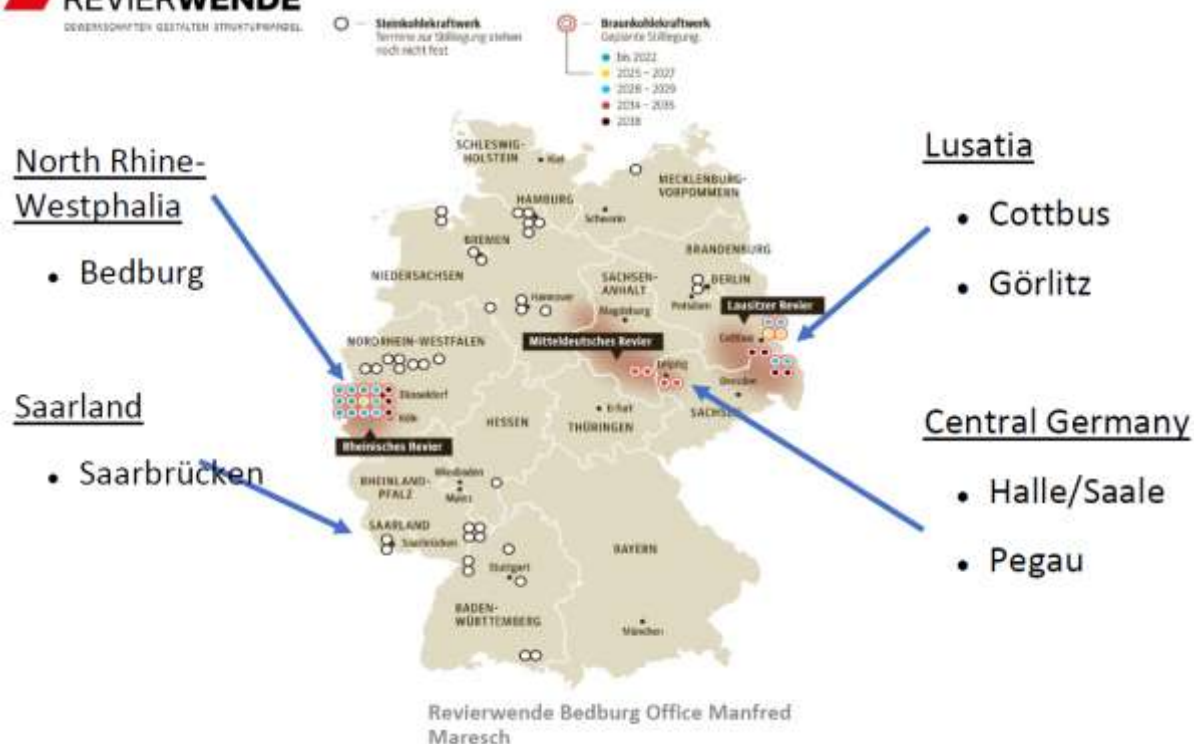
Исторически, немците приеха защитна позиция: защитата на работни места, заплашени от делокализация. Обхватът на действителния преход доведе до промяна в стратегията с по-офанзивни „ориентирани към бъдещето“ колективни трудови договори. Всъщност рискът се компрометира по отношение на заплатите и условията на труд, тъй като плановете за делокализация се стимулират от екологичния преход

Съществува риск работниците в по-малките компании нагоре по веригата за доставки да бъдат изоставени, въпреки силната секторна организация. Всъщност справянето със сложни проблеми изисква мощни синдикати, които обикновено присъстват само в големите компании.

През декември 2021 г. Конфедерацията на немските синдикати (DGB) стартира проект „Revierwende“, който подкрепя дейността на синдикатите и неговите членове профсъюзи в хода на структурните промени. Целта на проекта е да ги включи в координацията на структурната промяна на въглищните региони чрез шест местни офиса в следните региони: един в Rheinisches Revier, два в Lausitzer Revier, два в Mitteldeutsches Revier и един в Saarland. Тези служби са предназначени да бъдат първата точка за контакт за въпроси относно структурните промени, засягащи тези региони.

Според DGB, проектът цели:

- Прехвърляне на знания, мрежи, работа по връзки с обществеността по
 - Събития и публикации за структурен дизайн, теми за иновации и успешни подходи (добра практика)
 - Изграждане на местни мрежи, работилници за иновации със служителите
 - Обмен на информация между региони и държави
- Съвети, квалификация и обучение
 - на служителите, особено млади работници с умения на място, членове на профсъюзи, както и представители на интересите на компании
 - на базата на структурна промяна, регионална и структурна политика и съдържание/техническо ноу-хау

Целта на проекта е да насърчи общото разбиране сред хората за устойчиво бъдеще на въглищните региони и да засили социалното сближаване. Например, DGB определи широки цели, които трябва да ръководят структурните промени в Северен Рейн-Вестфалия в 11 предложения до правителството, като в центъра на предложенията е създаването на:

- Добри, обвързани с тарифи и устойчиви работни места в индустрията и службата за всички нива на квалификация,
- Осигуряване на създаване на стойност и функциониращи вериги за доставки на местно ниво,
- Разширяване на държавните инвестиции, особено в общините,
- Достъпна енергия за бизнеса и гражданите, и
- Укрепване на образованието и квалификацията

Освен проекта Rivierwend, Синдикатът на минната, химическата и енергийната промишленост (IG BCE) и DGB са акционери в Zukunftsagentur Rheinische Revier¹¹ (ZRR), които предвиждат публично финансирани проекти в региона. Те са представени и в надзорния съвет, където договарят критериите за проектите. DGB Северен Рейн-Вестфалия организира работни групи между съответните синдикати и регионалните директори на DGB за обмен на информация и договаряне на съвместни дейности.

Синдикатът за металната промишленост (IG metal) също е ангажиран с въпроса за справедливия преход. Осъзнавайки, че индустрията извън въглищните региони също ще бъде

¹¹ управлява всички дейности по структурни промени в минната област на Рейн, под ръководството на държавното правителство.

засегната, той много активно представлява интересите на работниците в автомобилния сектор, които ще бъдат засегнати от електрификацията на превозните средства. Например, за подкрепа на производителите на оборудване, фонд от няколко милиона евро, наречен Best Owner Group, беше стартиран през 2020 г. от IG Metall и няколко заинтересовани лица в света на автомобилите. Той се финансира от частен капитал и трябва да даде възможност за изкупуване на МСП, специализирани в части за бензинови или дизелови превозни средства. Целта е да се помогне на МСП в сектора да се справят с тази голяма промяна към електрическите превозни средства, като им се осигури капитал. Ако фондът все още не е готов, това показва волята на синдиката да се справи с прехода в други индустриални сектори.

IG BCE и IG Metall от много години участват в повишаването на осведомеността на работниците относно зелената и дигиталната трансформация. Според запис от семинар, организиран от IndustriAll Европейския съюз на 21 януари, *„синдикатите успяха да се мобилизират, да спечелят споразумения и да гарантират, че участват в управлението на преходите. В секторите на стоманата, металите и електротехниката колективните трудови договори съчетават намаляване на работното време и ранно пенсиониране, за да осигурят качествена заетост“*.

3.2. СЛОВАКИЯ

За да се преодолеят основните предизвикателства на прехода към неутрална по отношение на климата икономика, особено по въпросите на икономиката и заетостта, Фондът за справедлив преход (ФСП), създаден в рамките на Европейския зелен пакт, трябва да бъде инвестиран като приоритет в териториите, които са най-силно засегнати от този преход в икономическо и социално отношение.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА ФСП В СЛОВАКИЯ

През февруари 2020 г. Европейската комисия представи предварителното становище за ефективното прилагане на инвестициите на Фонда за справедлив преход 2021-2027 г. в Словакия (приложение D). Това приложение предоставя основата за диалог между Словакия и службите на Комисията, както и съответните насоки за държавите членки при подготовката на техните териториални планове за справедлив преход (ТПСП), които служат като основа за програмиране на Фонда за справедлив преход. Преговорите все още продължават.

На базата на този анализ са идентифицирани два региона от ниво NUTS 3. Тези територии оправдават зависимостта си от изкопаеми горива (особено въглища и лигнит). Освен това тези територии са силно засегнати от икономическите и социалните последици от прехода, особено от очакваната загуба на работни места и трансформацията на производствените процеси на най-интензивните на парникови газове промишлени съоръжения (например цимент в региона на Trenčín или стомана в регион Košice).

Тези две територии са следните:

- **Регион Trenčín:** той е изправен пред няколко икономически и социални предизвикателства по отношение на прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Повече от 4000 души са пряко заети в дейности за добив на въглища в района на Horná Nitra (окръзи Prievidza и Partizánske), които формират верига за доставки за въглищната електроцентрала Nováky, която се планира да бъде затворена до 2023 г. поради съображения за екологична ефективност. Всъщност на 12 декември 2018 г. Словакия обяви, че 2023 г. ще бъде последната година на обществена подкрепа за производството на електроенергия с въглища, което ще доведе до допълнителна несигурност за региона, като същевременно подчерта необходимостта от планиране на трансформацията му. Освен това, 1000 души са непряко свързани с дейности по добива на въглища. В Тренчин също има голям производител на цимент с високо съдържание на въглерод (Považská cementáreň в Ladce).
- **Регион Košice:** в този регион производството на стомана е основен източник на емисии на CO₂, като US Steel Corporation е най-големият генериращ CO₂ в Словакия. Въглищната електроцентрала Vojany и производството на цимент в Turňa и Bodvou са други важни работодатели в иначе относително икономически слаб регион

С оглед на икономическите дейности с високи емисии, но също и концентрацията на работни места около няколко участници, изглежда оправдано за Комисията ФСП да съсредоточи намесата си върху тези региони

КЛЮЧОВИ ДЕЙСТВИЯ (ПРЕДЛОЖЕНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ)

В тези територии са идентифицирани специфични инвестиционни нужди, за да се посрещнат предизвикателствата на прехода и да се подкрепи устойчивата конкурентоспособност на тези региони:

- Инвестиции в проекти за регенериране и деактивация на обекти, възстановяване на земя и преразпределение.
- Инвестиции в научноизследователска и иновационна дейност и насърчаване на предаването на съвременни технологии.
- Повишаване на квалификация и преквалификация на работници.
- Инвестиции във внедряване на достъпни чисти енергийни технологии и инфраструктура, намаляване на емисиите на парникови газове, енергийна ефективност и възобновяема енергия.
- Цифровизация и цифрова свързаност.
- Техническа помощ - изпълнена от ФСП.

Освен това, бяха идентифицирани инвестиционни нужди за по-нататъшна подкрепа на устойчивото регионално и местно развитие. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към

- Инвестиции в създаването на нов бизнес, включително чрез бизнес инкубатори и консултантски услуги.
- Инвестиции в укрепване на кръговата икономика, включително чрез предотвратяване и намаляване на отпадъците, ефективност на ресурсите, повторна употреба, ремонт и рециклиране.

Очаква се териториите на Trenčín (горна Нитра – въглищен регион) и Košice да претърпят значителни загуби на работни места, които може да не бъдат напълно компенсирани от създаването и развитието на МСП. По изключение и когато е необходимо за прилагането на плана за справедлив териториален преход, може да се обмисли подкрепа за производствени инвестиции в големи компании.

Освен това в промишлените обекти в тези региони, които извършват дейности, изброени в приложение I към Директива 2003/87/ЕО, работят значителен брой работници и тяхната дейност е застрашена поради високите емисии на парникови газове. Подкрепа за инвестиции за намаляване на емисиите може да се обмисли, ако те доведат до значително намаляване на емисиите (значително под референтните стойности, използвани за безплатно разпределение съгласно Директива 2003/87/ЕО) и при условие, че инвестициите са в съответствие с Европейския зелен пакт.

ФОКУС ВЪРХУ РЕГИОНА ГОРНА НИТРА (АДМИНИСТРАТИВНА ОБЛАСТ TRENČÍN)

Въпросът за подпомагане на трансформацията на въглищния регион на Горна Нитра вече е разгледан от Словакия чрез план за действие, който ще бъде разработен през 2019 г. Правителството потвърди постепенното преустановяване на използването на въглища за производство на електроенергия.

Този план, който ще бъде подсилен от инвестиционни ресурси от ФСП и Модернизационния фонд, има за цел да превърне Горна Нитра в модел на регион за справедлив преход чрез три основни мерки:

- Завършването и оценката на проектния план за устойчиво централно отопление (ЦО) в Prievidza.

- Подкрепа за създаването и функционирането на регионален център за устойчива енергия в Горна Нитра.
- Реновиране на сгради и разпределителни линии и свързване на възобновяеми енергийни източници към топлофикационната система

РАЗРАБОТКА НА ТПСП ОТ СЛОВАКИЯ

► Териториално покритие и сума

В момента два региона отговарят на условията на Фонд за справедлив преход (вижте по-горе и карето по-долу).

Словашкото правителство обаче защитава включването на трети регион - **Banska Bystrica** - заради неговата история на добив. Всъщност добивните дейности в този регион, който се намира между другите два региона, избрани от Европейската комисия, бяха прекратени през 2015 г. Следователно икономическото и социално преобразуване вече е в ход, но трябва да бъде подкрепено. В момента текат дискусии със службите на Комисията.

Източник: Среща на платформата за справедлив преход, териториални планове за справедлив преход: напредък и перспективи за програмиране (15-17 ноември 2021 г.)

Регионът Братислава беше представен за допустимост за ФСП поради високо ниво на емисии на CO₂, главно поради емисии от транспорта. Въпреки това, не беше избран от Европейската комисия.

Общият размер на грантовете, отпуснати на Словакия и регионите, е 459 милиона евро. Тези средства могат да бъдат подсилени от други източници като Плана за възстановяване и устойчивост (6,575 милиарда евро) или Модернизационния фонд.

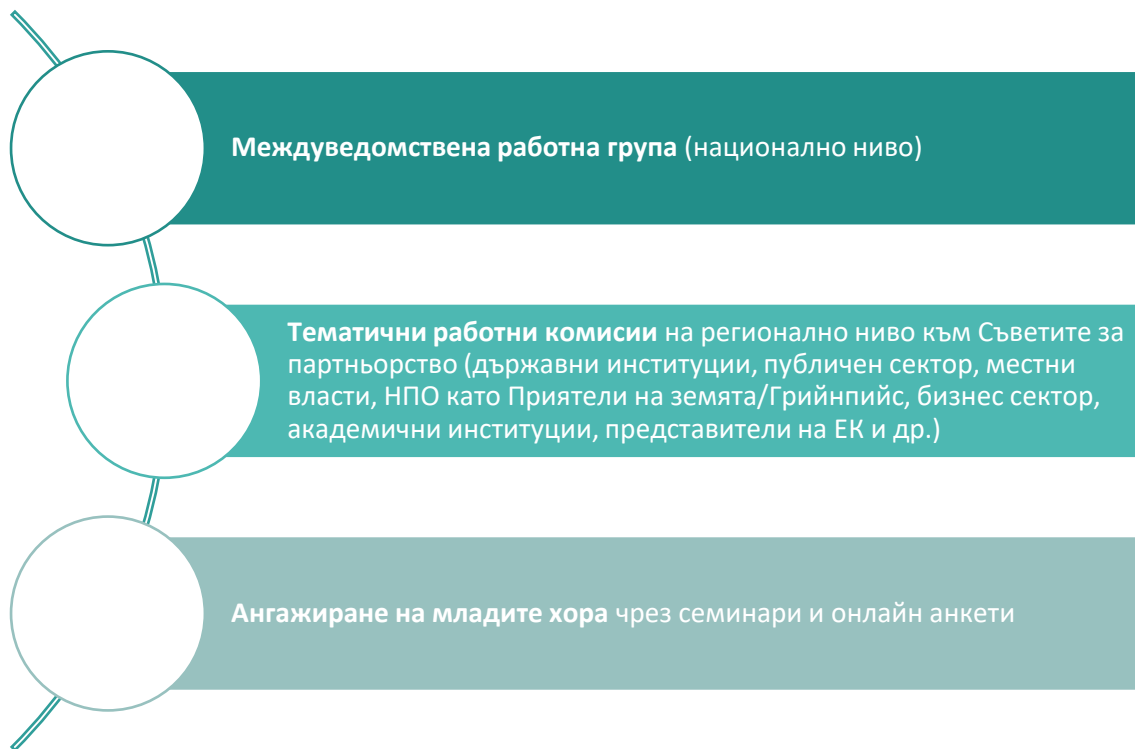
► Структура на стълба за подкрепа на ФСП в Словакия

Всеки регион има специфични стълбове, които след това се разделят на приоритети според характеристиките на териториите и инвестициите, необходими за справедливия им преход.

Икономическа диверсификация	Устойчива среда	Качество на живот и социална инфраструктура
• МСП • Цифровизация • НИРД • Иновативни работни места	• Възобновяема енергия • Водород • Енергийна ефективност • Кръгова икономика	• Повишаване на квалификацията и преквалификация • Социална грижа • Млади таланти • Подобряване на здравето

Източник: Среца на платформата за справедлив преход, териториални планове за справедлив преход: напредък и перспективи за програмиране (15-17 ноември 2021 г.)

► Процес по участие и действащи лица

Източник: Среща на платформата за справедлив преход, териториални планове за справедлив преход: напредък и перспективи за програмиране (15-17 ноември 2021 г.)

Министерството на инвестициите, регионалното развитие и информатизацията е бенефициер и ръководи процеса на разработване на ТПСР. Консултантите изготвиха четири резултата. Последният, „Доклад за предизвикателствата, нуждите и планове за действие в най-засегнатите територии“, беше изпратен от министерството до всички членове на работната група на 10 май 2021 г., като краен срок за коментари и идеи беше 23 май 2021 г.

Във всяка страна са създадени работни групи, за да се гарантира процес на участие в проектирането на ТПСР: В Словакия, работата на работните групи продължава. Все пак е организирана както следва:

- една национална работна група, състояща се от осем министерства (Министерство на инвестициите, регионалното развитие и информатизацията; Министерство на финансите; Министерство на икономиката; Министерство на труда, социалните въпроси и семейството; Министерство на околната среда; Министерство на земеделието и развитието на селските райони; Министерство на образованието, науката, изследванията и спорта; Министерство на транспорта и строителството)
- и четири регионални групи в четири различни региона (Горна Нитра, Банска Бистрица, Братислава и Кошице). Четирите регионални работни групи се срещат всеки месец.

Участието на младите хора в подготовката на ТПСР беше особено изтъкнато от службите на Комисията като добър пример за включване и местно участие на хората в оформянето на прехода на територии. Ангажирането на младите хора в прехода чрез онлайн дискусии започна през май 2021 г.

Целта е активно включване на младото поколение, което е бъдещето на тези региони, в предлагането на приоритети и нужди. Освен това младите хора ще бъдат най-засегнати от последиците от трансформацията и негативните последици от изменението на климата.

Непрекъснат процес на работа с младежа при подготовката и по-късно при изпълнението на конкретни мерки и проекти (работни срещи, информационни семинари и др.)

Подкрепа за конкретни проекти за млади хора, например чрез предоставяне на малки грантове за млади хора за подкрепа на социални проекти в тяхната местна общност за подобряване на привлекателността на региона.

Въпреки това, социалните партньори (нито синдикатите, нито работодателите) не са участвали в проектирането и изграждането на ТПСР, нито в каквито и да било подобни дискусии (няма подходящо участие в изготвянето на националния план за възстановяване, например: само онлайн „информационна сесия“, но без подходяща консултация в тристранния диалог).

Синдикатите имат само публично издадена информация и информация на ниво ЕС. Те са представили коментари по проекта на плана за СП и поискали участието на синдикатите, но не са получили никакъв отговор.

И накрая, те не считат предложените в плана социални мерки за достатъчни за премахване на негативните ефекти от трансформацията в съответните региони.

Екологичните НПО и местните власти се считат за по-представителни и подходящи от властите за съвместно изграждане на тези териториални планове за справедлив преход (ТПСР).

► Състояние на критериите за избор на проект

Словакия не е предоставила тази информация в официална писмена форма, но „неофициалната“ информация показва, че критериите са основните цели за социално-икономическо и екологично въздействие. Проектът за ТПСР също така предлага набор от индикатори за оценка на проекти. Те не са финализирани, но могат да бъдат средство за засилване на фокуса върху резултатите по време на фазата на изпълнение.

В Словакия, Министерството събира проектите. Първата партида, събрана до 30 април 2021 г., включва около 350 проекта с инвестиционна стойност от 6 милиарда евро., които министерството планира да раздели на три групи:

- Стратегически проекти.
- Подкрепа за МСП
- Подкрепа за иновация, наука и възобновяема енергия.

► Възможности и заплахи

Най-голямата заплаха остава липсата на капацитет за извършване на иновативни и амбициозни проекти.

ВРЪЗКА МЕЖДУ ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПЛАН ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД И ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ СХЕМИ

► Национален план за енергията и климата на Словакия

Европейската комисия изготви препоръчителен документ относно проекта на Национален план за енергия и климат (НПЕК) на Словакия, обхващащ периода 2021-2030 г. Напомняме, че „Териториалните планове за справедлив преход“, разработени от държавите-членки, трябва да бъдат в съответствие с „Националните планове за енергия и климат“, които определят амбициите в тази област за 2030 г.

В своите препоръки от 18 юни 2019 г. Комисията (наред с другото) казва на Словакия **да интегрира по-добре аспектите на справедливия и честен преход, включително чрез предоставяне на повече подробности относно въздействието на планираните цели, политики и мерки върху обществото, заетостта и уменията.** Окончателният интегриран Национален план за енергията и климата трябва да се занимава с въздействията на прехода върху хората, живеещи във въглищния регион Horna Nitra, и да се свърже с правителствения план за действие за преход за този регион, както и с корекциите в други енергоемки отрасли.

Тя също така препоръчва на Словакия да доразвие подхода за справяне с проблемите на енергийната бедност, включително чрез предоставяне на конкретна оценка на енергийната бедност, както се изисква от Регламент (ЕС) 2018/1999.

Overview of the key objectives, targets and contributions

The following table present an overview of Slovakia's objectives, targets and contributions under the Governance Regulation⁴:

	National targets and contributions	Latest available data	2020	2030	Assessment of 2030 ambition level
	Binding target for greenhouse gas emissions compared to 2005 under the Effort Sharing Regulation (ESR) (%)	-14	+13	-12	As in ESR
	National target/contribution for renewable energy: Share of energy from renewable sources in gross final consumption of energy (%)	11.5	14	18	Below 24 % (result of RES formula)
	National contribution for energy efficiency: Primary energy consumption (Mtoe) Final energy consumption (Mtoe)	16.1 11.1	16.4 9.2	16.2 10.8	Low Low

⁴ Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action, amending Regulations (EC) No 663/2009 and (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council, Directives 94/22/EC, 98/70/EC, 2009/31/EC, 2009/73/EC, 2010/31/EU, 2012/27/EU and 2013/30/EU of the European Parliament and of the Council, Council Directives 2009/119/EC and (EU) 2015/652 and repealing Regulation (EU) No 525/2013 of the European Parliament and of the Council.

Източници: Комисия на ЕС, СТАТИСТИКА ЗА ЕНЕРГИЯТА, Листове с данни за енергия: Държави от EU28; РДСК (2018)453; Европейски семестър по държава6; COM/2017/718; Проект за НЕПК на Словакия.

► **Словашкият план за възстановяване и устойчивост**

822,7 милиона за Словакия като предварително финансиране в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ), което представлява 13% от общия размер на МВУ за страната. Тази първа вноска ще позволи започване на прилагането на важни инвестиции и мерки за реформа.

Като цяло се очаква Словакия да получи 6,3 милиарда евро грантове от МВУ. Комисията ще разреши допълнителни плащания въз основа на изпълнението на инвестициите и реформите, очертани в плана за възстановяване и устойчивост на Словакия.

Словашкият план е част от безпрецедентен координиран отговор на ЕС на кризата с COVID-19, който има за цел да се справи с общите европейски предизвикателства, включително екологичния и цифров преход, и да засили сближаването на единния пазар.

МВУ в Словакия ще финансира следните мерки

- **Подкрепа на екологичния преход:** Словашкият план предвижда 528 милиона евро за финансиране на мащабна вълна от обновяване за подобряване на енергийните и екологичните характеристики на най-малко 30 000 единици. Той също така предоставя 368 милиона евро за насърчаване на енергийната ефективност и иновативните технологии за декарбонизация в индустрията.
- **Подкрепа на цифровия преход:** Планът ще инвестира 102 милиона евро в членове на Европейския проект за високопроизводителни изчисления и мрежа от цифрови центрове, които да помогнат на бизнеса да цифровизира своите процеси.
- **Подсилване на икономическата и социална устойчивост:** Планът ще инвестира 1,2 милиарда евро за подобряване на качеството и ефективността на здравните услуги, включително обновяване на съществуващи болници и изграждане на нови.

Summary of the assessment of the Slovak recovery and resilience plan

Grants: EUR 6.3 billion

116 measures: 58 reforms and 58 investments divided into 18 components

Number of milestones and targets: 97 milestones and 99 targets

Climate target: 43%

Digital target: 21%

Източник: Комисия на ЕС, Анализ на Плана за възстановяване и устойчивост на Словакия (21.6.2021); COM (2021) 339 final

3.3. БЪЛГАРИЯ

ЕК Е ПРЕДЛОЖИЛА ДВА ПРОЕКТА ЗА ТЕРИТОРИАЛЕН СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД: МЕСТНОСТ „МАРИЦА” В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА И ОБЩИНА БОБОВ ДОЛ В ОБЛАСТ КЮСТЕНДИЛ.

Въз основа на предложението на Европейската комисия, предварителните възгледи на службите на Комисията относно приоритетните инвестиционни области и рамковите условия за ефективно изпълнение на инвестициите на Фонда за справедлив преход 2021-2027 г. в България бяха в приложение D към Европейския семестър 2020 г.

Тези приоритетни инвестиционни области са извлечени от по-широкия анализ на територии, изправени пред сериозни социално-икономически предизвикателства, произтичащи от процеса на преход към неутрална по отношение на климата икономика на ЕС до 2050 г. в България, оценени в доклада.

Това приложение предоставя основата за диалог между публичните власти на България и службите на Европейската комисия, както и съответните насоки за държавите членки при подготовката на техните Териториални планове за справедлив преход (ТПСП), които служат като основа за програмиране на Фонда за справедлив преход. Инвестициите на Фонда за справедлив преход допълват тези по финансиране на Кохезионната политика, за които са дадени насоки под формата на Приложение D в Доклада за държавата за България за 2019 г.

ЕК е предложила два проекта за териториален справедлив преход: Местност „Марица” в област Стара Загора и община Бобов дол в област Кюстендил.

Районът „Марица” в област Стара Загора има най-голямата зона за добив на въглища и въглищна електроцентрала в България. Около 85% от работните места (над 12 500 души) във въгледобивния сектор на България са съсредоточени там, с над 10 700 работни места в мините и над 1 800 в електроцентралите. Отдалечаването от производството на изкопаеми горива вероятно не само ще доведе до затваряне на местата за добив, но ще засегне и електроцентралите. Процесът на ефективен и справедлив преход изисква предвиждане на социални предизвикателства като загуба на работни места и понижаване на стандартите за качество на живот. Въз основа на тази предварителна оценка изглежда оправдано, че Фондът за справедлив преход концентрира намесата си върху тази област.

За справяне с тези предизвикателства на прехода са идентифицирани инвестиционни нужди с висок приоритет за диверсификация и превръщане на регионалната икономика в по-модерна и конкурентоспособна, както и за облекчаване на социално-икономическите разходи на прехода.

Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към:

- Продуктивни инвестиции в МСП, включително стартъпи, водещи до икономическа диверсификация и реконвертиране.
- Инвестиции в НИРД и място за предаване на авангардни технологии.
- Инвестиции в цифровизация.
- Повишаване на квалификация и преквалификация на работници.
- Помощ за търсене на работа на търсещите такава.
- Активно включване на търсещите работа.

За справяне с предизвикателствата на прехода, свързани с устойчивостта на околната среда и ресурсната ефективност, са идентифицирани и свързаните инвестиционни нужди. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да насочат инвестициите в:

- Разгръщане на технология за достъпна чиста енергия.
- Проекти за възстановяване и обеззаразяване на обекти, възстановяване на земи и промяна на предназначението.
- Подобряване на кръговата икономика.

Област Стара Загора е изправена пред предизвикателството на значителна загуба на работни места, която реално може да не бъде напълно компенсирана от създаването и развитието на МСП, по изключение и когато е необходимо за прилагането на Териториалния план за справедлив преход, следователно би могла се разглежда подкрепа за продуктивни инвестиции в големи предприятия.

Община Бобов дол в област Кюстендил е вторият по значимост район в България по отношение на въгледобива и производството на енергия от въглища.

Като цяло Югозападният район в момента се оценява на около 1 500 работни места в дейности, свързани с въглища, като повечето от тях са в Бобов дол. Последният вече изпита през последните години негативните социално-икономически последици от затварянето на добивни обекти. В резултат на това се наблюдава увеличена безработица, но и загуба на работещо население поради липса на алтернативна заетост. Въз основа на тази предварителна оценка изглежда оправдано, че Фондът за справедлив преход също да се намеси и тази област.

За справяне с тези предизвикателства на прехода са идентифицирани инвестиционни нужди с висок приоритет за диверсификация и превръщане на регионалната икономика в по-модерна и конкурентоспособна, както и за облекчаване на социално-икономическите разходи на прехода. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към:

- Продуктивни инвестиции в МСП, включително стартъпи, водещи до икономическа диверсификация и реконвертиране.
- Инвестиции в НИРД и място за предаване на авангардни технологии.
- Инвестиции в цифровизация.
- Повишаване на квалификация и преквалификация на работници.
- Помощ за търсене на работа на търсещите такава.
- Активно включване на търсещите работа.

За справяне с предизвикателствата на прехода, свързани с устойчивостта на околната среда и ресурсната ефективност, са идентифицирани и свързаните инвестиционни нужди. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да насочат инвестициите в:

- Разгръщане на технология за достъпна чиста енергия.
- Проекти за възстановяване и обеззаразяване на обекти, възстановяване на земи и промяна на предназначението.
- Подобряване на кръговата икономика.

НА 15 ОКТОМВРИ 2021 Г. ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ Е ПОЛУЧИЛА ОФИЦИАЛЕН ПЛАН ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ ОТ БЪЛГАРИЯ.

Този план определя реформите и проектите за публични инвестиции, които България планира да осъществи с подкрепата на Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ).

България е поискала общо 6,6 милиарда евро в грантове по МВУ.

Българският план е структуриран около четири стълба

- Иновативна България
- Екологична България
- Свързана България
- и Честна България.

Планът включва мерки в области като декарбонизация на икономиката, образование и умения, изследвания и иновации, интелигентна индустрия, енергийна ефективност, устойчиво земеделие, цифрова свързаност, социално включване и здравеопазване.

Проектите в плана покриват целия живот на МВУ до 2026 г. Планът предлага проекти във всички седем европейски основни области.

Комисията ще оцени дали българският план посвещава поне 37% от разходите за инвестиции и реформи в подкрепа на целите за климата и поне 20% за цифровия преход.

ПРИНЦИПЪТ НА ПАРТНЬОРСТВО ВЪВ ВНЕДРЯВАНЕТО НА ТПСР: КАКВО Е В БЪЛГАРИЯ?

► Проектиране на процеса

Всяка страна е определила министерство, което е бенефициер на техническата помощ от ЕС за изготвяне на ТПСР. Тези министерства също така отговарят за надзора на подготовката на плановете, включително работата на консултантите, наети да подкрепят изготвянето на ТПСР.

България – Министерството на енергетиката е бенефициер на техническата помощ, която се осъществява от PricewaterhouseCoopers (PwC). Екипът, който ръководи разработването на плана, се състои от 15 души и включва международни експерти на PwC, представители на министерства и енергийни експерти. Сред тях има учени, представители на бизнеса и бивши лидери в енергийния сектор, включително двама бивши мениджъри във въглищни електроцентрали, които са за запазване на въгледобивната индустрия.

► Състояние на работните групи

Нашият брифинг от март посочи, че във всяка страна са създадени работни групи, за да се гарантира процес на участие в проектирането на ТПСР: Тази актуализация се фокусира върху състоянието на тези работни групи, които са ключови за разработването на проектите за ТПСР.

Нашият брифинг от март посочи, че в България ще бъдат създадени работни групи; но няколко месеца по-късно такива все още няма. Консултантът организира няколко срещи с избрани заинтересовани страни от общини и представители на бизнеса и НПО, за да събере техните мнения.

Официално българските синдикати (КНСБ и КТ "Подкрепа") не са упълномощени да бъдат информирани и консултирани от консултанта и българските публични органи. КТ "Подкрепа" ни потвърдиха, че ситуацията е неприемлива.

► Състояние на местното участие и разбиране на процеса

В България местното участие все още е слабо; няма смислено участие в процеса от страна на местните хора и има слаб поток от информация.

АМБИЦИЯ ЗА ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ В ТПСР

► Състояние на разпределение на Фонда за справедлив преход по регион

За България Европейската комисия най-накрая одобри средства за следните въглищни региони: Перник, Кюстендил и Стара Загора.

► График за преустановяване на използването на въглища по региони

Няма краен срок за преустановяване на използването на въглища; изборите ще се проведат на 11 юли 2021 г. и новото българско правителство може да вземе решение през следващия месец.

► Намаление на CO₂ до 2030 г.

В България правителството притиска Брюксел да обясни изискванията за намаляване на CO₂. Новото правителство може да заеме по-силна позиция по отношение на намаляването на CO₂.

► Състояние на критериите за избор на проекти

Българското правителство получи въпроси от консултанта кои проекти са подходящи и уместни, а общините също получиха въпросник от консултанта, за да споделят мнението си за това кои критерии за проекти са подходящи за тях.

► Специфични теми за регионите

В България фокусът ще бъде върху алтернативната заетост на работниците в техния план за справедлив преход.

► Възможности и заплахи

Най-голямата заплаха в България е опитът на олигарсите да получат европейско финансиране чрез тези планове. Липсата на реална дискусия за целите на справедливия преход и липсата на истинско участие на местните власти и общности в процеса затвърждават опасенията, че ТПСР ще бъдат от полза само за малцина и ще запазят статуквото във въглищните региони.

ПРОЕКТЪТ ЗА БЪЛГАРСКИ ИНТЕГРИРАН НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ЕНЕРГИЯ И КЛИМАТ (НПЕК): ПОДГОТВЯНЕ И ПОДАВАНЕ

Като първа стъпка България нотифицира Европейската комисия на 15 януари 2019 г. за своя проект на Национален план за енергия и климат (НПЕК). Проектът за НПЕК е изготвен съвместно от Министерството на енергетиката и Министерството на околната среда и водите чрез междуведомствена работна група, включваща експерти от няколко министерства и държавни агенции. В процеса бяха разгледани няколко стратегически документа в секторите на климатичната и енергийната политика.

След подаването се предвижда да се проведат **консултации** с националния парламент, заинтересованите страни и местните и регионални власти, но няма информация за ролята на българските социални партньори? Същото е предвидено и за регионалното сътрудничество, докато проектопланът все още не предоставя информация за процеса, водещ до отразяването на резултатите от тези консултации в окончателния план.

България **нотифицира** Европейската комисия на 9 март 2020 г. за своя **окончателен** интегриран Национален план за енергия и климат (НПЕК).

Обществено допитване: на 15 януари 2019 г. българските власти публикуваха проекта на НПЕК и го предоставиха за обществено обсъждане до 30 април 2019 г. Окончателният НПЕК беше публикуван на 21 февруари 2020 г. и се отнася до редица конференции, кръгли маси и форуми със съответните заинтересовани страни. Специално приложение към окончателния НПЕК съдържа подробно резюме на отговорите, събрани по време на консултацията. България е представила обобщение на това как окончателният план отразява обществените възгледи. И накрая, стратегическа екологична оценка (СЕО) е в процес на разработване съгласно Директива 2001/42/ЕО

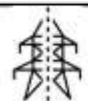
ВРЪЗКА МЕЖДУ ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПЛАН ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД И ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ СХЕМИ

► Национален план за енергията и климата на България

Европейската комисия изготви препоръчителен документ относно проекта на Национален план за енергия и климат (НПЕК) на България, обхващащ периода 2021-2030 г. Напомняме, че „Териториалните планове за справедлив преход“, разработени от държавите-членки, трябва да бъдат в съответствие с „Националните планове за енергия и климат“, които определят амбициите в тази област за 2030 г.

ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИТЕ ЦЕЛИ, ТАРГЕТИ И ПРИНОС

Следващата таблица представя преглед на целите, задачите и приноса на България съгласно Регламента за управление (Регламент (ЕС) 2018/1999 относно управлението на енергийния съюз и действията за климата).

	National targets and contributions	Latest available data	2020	2030	Assessment of 2030 ambition level
	Binding target for greenhouse gas emissions compared to 2005 under the Effort Sharing Regulation (ESR) (%)	21%	20%	0	As in ESR
	National target/contribution for renewable energy Share of energy from renewable sources in gross final consumption of energy (%)	20.5	21.4	27.09	Adequate (27% is the result of RES formula)
	National contribution for energy efficiency: Primary energy consumption (Mtoe) Final energy consumption (Mtoe)	18.34 9.9	16.9 8.67	17.5 10.3	Low Very low
	Level of electricity interconnectivity (%)	7.1	11.3	15	N.A

Sources: European Commission, Energy statistics, Energy datasheets; EU countries; European Semester by country; Bulgaria's final national energy and climate plan.

Потенциално финансиране от източници на ЕС за България, 2021-2027

Налични средства от ЕС, 2021-2027: ангажименти, милиарда евро

Programme	Amount	Comments
Cohesion policy funds (ERDF, ESF+, Cohesion Fund)	9.8	In current prices. Includes funding for European territorial cooperation (ETC). Does not include amounts transferred to the Connecting Europe Facility.
Common agricultural policy – European Agricultural Fund for Rural Development, and direct payments from the European Agricultural Guarantee Fund.	7.7	In current prices. Commitments under the multi-annual financial framework.
Recovery and Resilience Facility	6.0	In 2018 prices. Indicative grants envelope, sum of 2021-2022 and estimated 2023 commitments. Based on the Commission's summer 2020 GDP forecasts.
Just Transition Fund	1.2	In 2018 prices. Commitments both under the multi-annual financial framework (MFF) and Next Generation EU.
Modernisation Fund	0.3	Approximation: 7/10 of the allocations of ETS allowances to provide revenue to the Modernisation Fund tentatively allocated to Member States for 2021-2030 and assuming a carbon price of EUR 20 per tonne.
ETS auction revenue	2.8	Indicative: average of actual 2018 and 2019 auction revenue, multiplied by seven. The amounts in 2021 to 2027 will depend on the quantity and price of auctioned allowances.

ПРЕПОРЪКА НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ОТ 18 ЮНИ 2019 Г. ОТНОСНО ПРОЕКТА НА НА ИНТЕГРИРАН НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ЕНЕРГИЯ И КЛИМАТ (НПЕК) НА БЪЛГАРИЯ ОБХВАЩАЩ ПЕРИОДА 2021-2030 Г.

Препоръчва на България да предприеме действия със следните цели:

Да повиши равнището на амбициозност за 2030 г., като предвиди дял на възобновяемата енергия от най-малко 27% като принос на България за постигането на целта на Съюза за възобновяемата енергия за 2030 г., по формулата от приложение II към Регламент (ЕС) 2018/1999.

Да повиши амбициозността си във връзка с намалението на първичното и крайното енергийно потребление, с оглед на потребността да се повиши равнището на усилията за постигане на целта на Съюза за енергийната ефективност за 2030 г., и да я подкрепи с подходящи политики и мерки, които биха осигурили допълнителни икономии на енергия до 2030 г.

Да установи надеждна стратегия за разнообразяване на доставките на газ, в т.ч. да предвиди необходимите инфраструктурни проекти и съответния им принос. Да представи подробни сведения за стратегията за дългосрочните доставки на ядрени материали и гориво, особено с оглед на предвиденото увеличаване на ядрените електроенергийни мощности на страната.

Да отрази по-добре аспектите, свързани с честния и справедлив преход, в частност като представи по-подробни данни за въздействието върху социалната сфера, заетостта и уменията, което ще окажат планираните общи цели, политики и мерки, и особено като отчете въздействието на прехода за промишлените отрасли с по-високо равнище на използване на въглища и по-висока въглеродна интензивност.

Окончателният план би имал полза от по-нататъшен анализ на възможното социално въздействие от прехода към нисковъглеродна икономика, включително върху секторните/индустриални промени, заетостта, уменията и обучението. В общи линии въпросът за справедливия преход към неутрална по отношение на климата икономика би могъл да бъде интегриран по-добре в целия документ, особено като се има предвид въздействието на прехода за въглищната и въглеродно интензивната промишленост.

Да доразвие подхода за справяне с енергийната бедност, в т.ч. чрез определяне на оценката, изисквана по силата на Регламент (ЕС) 2018/1999.

ОЦЕНКА НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ НА ОКОНЧАТЕЛНИЯ НПЕК НА БЪЛГАРИЯ, ПОКРИВАЩ ПЕРИОДА 2021-2030, В АСПЕКТИТЕ ЗА СОЦИАЛНО ВЛИЯНИЕ И СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД, ОТ 14 ОКТОМВРИ 2020 Г.

Докладът на Европейската комисия „**Оценка на окончателния национален План за енергията и климата на България**” (документ SWD(2020) 901 final от 14.10.2020 г.), направи следната оценка на социалното въздействие и въпросите на справедливия и честен преход:

Въз основа на окончателния национален план в областта на енергетиката и климата на България и на определените за България в европейския семестър приоритети за инвестиции и реформи службите на Комисията приканват България, докато разработва своя национален план за възстановяване и устойчивост, да разгледа следните свързани с климата и енергетиката инвестиции и мерки за реформи:

мерки в подкрепа на стратегията за постепенно премахване на въгледобива с ясен ангажимент във времето и осигуряване на честен и справедлив преход за районите, зависими от въглища и лигнитни въглища, придружен от ясна стратегия за насърчаване на възобновяемата енергия; мерки за реформиране на енергийния пазар;

мерки за насърчаване на инвестициите в санирането на сградите, с приоритетна насоченост към жилищните сгради с най-лоши характеристики;

мерки за подобряване на устойчивата транспортна инфраструктура и засилване на устойчивата мобилност.

“България е изпълнила отчасти препоръката за по-добро отразяване на аспектите, свързани с честния и справедлив преход. В НПЕК са набелязани някои от основните потенциални въздействия на прехода към въглеродно неутралната икономика, които обаче не са допълнени с подробна информация или количествен анализ. Липсата на информация за това как и кога ще се извърши определеното в НПЕК постепенно премахване на въглицата, което е необходимо за постигане на предложените намаления, затруднява оценката на това дали представеното въздействие се дължи на декарбонизация или на съществуващи структурни проблеми. В документа се посочва също така необходимостта от подобряване на уменията на населението, включително уязвимите групи. Анализът на свързания с уменията аспект обаче не е достатъчно комплексен. Що се отнася до енергийната бедност, НПЕК не дава яснота относно определянето на индикативна цел и на надеждни политики и мерки за намаляване на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност.”

“В окончателния план се вземат предвид аспектите, свързани с честния и справедлив преход, и се предоставя информация на високо равнище относно социалното въздействие на прехода към въглеродно неутрална икономика и на въздействието му върху заетостта и уменията. В него се набелязват регионите, в които въздействието на декарбонизацията върху заетостта ще бъде най-значително. Свързаните със заетостта предизвикателства ще засегнат не само въгледобивните региони, но и промишлените центрове на България по отношение на всички икономически сектори с високи равнища на емисиите на парникови газове. България все още не планира постепенно преустановяване на използването на въглища. В окончателния план все още липсва оценка на енергийната бедност (липсва оценка на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност, както и индикативна цел за намаляване на техния брой). Освен това все още няма определение за домакинства в положение на енергийна бедност. Това не позволява на държавата да премине към напълно либерализиран пазар, като същевременно защитава лицата в нужда. Въпреки това в плана се описва съществуваща мярка, съгласно която около 250 000 лица и семейства получават помощ за разходите за отопление.”

“По отношение на аспектите, свързани с честния и справедлив преход, в плана отчасти се разглеждат Европейският зелен пакт и ангажиментите на България за декарбонизация на икономиката ѝ до 2050 г. В него не се разглежда бъдещето на добива на лигнитни въглища и производството на електроенергия. В окончателния НПЕК изглежда съществува напрежение между целта за насърчаване на нисковъглеродното икономическо развитие, от една страна, и целта за цялостно използване на вътрешните ресурси от въглища, заедно с използването на газ като преходно гориво, от друга страна.

В НПЕК липсва по-съществен анализ на по-нататъшното използване на производството на електроенергия на базата на въглища (включително очакваното въздействие на нарастващите цени на въглерода върху конкурентоспособността на активите за производство на електроенергия от въглища и върху финансовата стабилност на държавните предприятия, разчитащи на производството на електроенергия от въглища). В по-общ план, въпреки че справедливият преход е частично интегриран в плана, в нито един раздел от документа не се обръща достатъчно внимание на въпроса как да се постигне справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика, като социално-икономическото въздействие не може да бъде ясно определено.”

“В усилията си да осъществи преход в енергийната система към нисковъглеродни източници България е изправена пред предизвикателството да взема предвид аспектите, свързани с честния и справедлив преход. По-специално държавата трябва да разработи по-цялостна оценка на социалното въздействие и въздействието върху заетостта и уменията, което ще окажат планираните цели, политики и мерки. Това се отнася по-конкретно за въгледобивните региони, свързаната с тях промишленост и промишлеността с висок въглероден интензитет. Предложените мерки за смекчаване на въздействието на прехода ще изискват също и допълнителни данни и анализ. В този контекст механизмът за справедлив преход, който е част от Европейския зелен пакт, предоставя възможност да се увеличат усилията чрез предоставяне на финансова и техническа помощ. “

Подробна оценка как са изпълнени препоръките на Комисията:

Just transition and energy poverty	Integrate just and fair transition aspects better, notably by providing more details on social, employment and skills impacts of planned objectives, policies and measures...	Partially addressed.	The final NECP provides limited analysis of the social, employment and skills impact of the measures proposed to mitigate the transition's impact. A thorough, detailed socio-economic analysis is expected to be developed of the consequences of the transition and the specific policies required for its implementation. It would be relevant for this analysis to also include a distributional impact assessment on households' income (including impact on housing costs) of the transition measures.
	...and particularly taking into account the impacts of the transition for coal and carbon intensive industries	Partially addressed.	The NECP touches on the impact the transition will have on coal and carbon-intensive industries. Potential job losses resulting from the decarbonisation of the coal sector are also briefly discussed. Some measures currently in progress are also mentioned, such as the decision taken by Bulgaria's National Assembly in January 2020 on accession to the EU 'Coal Regions in Transition' platform.
	Further develop the approach to addressing energy poverty issues, including by specifying the assessment as required by the Regulation (EU) 2018/1999.	Partially addressed.	Further detailed information on energy poverty is needed. This includes an estimate of the number of energy-poor households (together with a forthcoming definition), an indicative target to reduce this number, and robust policies and measures; all the more needed since Bulgaria's performance - as regards the level of certain energy poverty primary indicators used by the EU Energy Poverty Observatory - is still significantly worse than EU average (despite strong positive evolution in recent years).

ПОДРОБНОСТИ ЗА 2-ТЕ ОБЛАСТИ, ИЗБРАНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА ПОДДЪРЖАНЕ НА ТПСР В БЪЛГАРИЯ

Югозападният район на България се обхваща от Югозападния район за планиране. Този казус се фокусира върху област Перник, където главният град е Перник, и област Кюстендил, където се намира община Бобовдол.

И двете общини се характеризират с добив на лигнит и кафяви въглища⁴⁰, който започва да се развива в края на 19 век в Перник. В продължение на много десетилетия районът е двигател на индустриализацията и въглищната експанзия в България. Преди Втората световна война и през комунистическия период в България Перник се превръща в най-индустриалния град в България, специализиран в производството на стомана, стъкло и машиностроене. Бобов дол осигурява по-голямата част от електроенергията, необходима за индустрията в Перник и нейният индустриален растеж започва след Втората световна война.

Добивът на въглища в Югозападния регион на България започва да намалява през 80-те години на миналия век поради изчерпването на ресурсите. До 90-те години на миналия век той навлиза в сериозен упадък. Още през 1970 г. България започва усилено да развива другия си район на лигнитни въглища – Стара Загора в югоизточната част на страната, който има много по-големи запаси. Това допълнително усложнява ситуацията в областите Перник и Кюстендил. Постепенно от 1990 г., с реструктурирането от централизирано планиране към пазарна икономика, повечето индустриални предприятия в Перник и Бобов дол са приватизирани и на практика спират дейността си.

В момента ТЕЦ в Бобов дол работи с нисък коефициент на мощност – около 20% от инсталирания потенциал. Подземните мини за кафяви въглища бяха затворени в края на 2018 г., а броят на заетите в сектора непрекъснато намалява, тъй като трите открити мини за лигнитни въглища, които все още работят, го правят с много нисък капацитет.

Няма алтернативни инвестиции за диверсификация на местната икономика и промишленият сектор не е модернизирал от десетилетия.

Регионът се превръща в пример за насилствен преход, показвайки ужасните последици от липсата на планиране и игнорирайки значението на новите разработки в областта на енергетиката и климата.

От енергийна гледна точка запасите от въглища на територията на Югозападна България съставляват около 85% от кафявите въглища и 15% от находищата на лигнит в страната, включително запасите на други две области (Софийска област и област Благоевград), в които въгледобивът спира в края на 90-те години. В по-широкия регион на Югозападна България има две топлоелектрически централи (ТЕЦ) – “Бобов дол” в община Бобов дол и “Република” в община Перник, които осигуряват повече топлинна енергия, отколкото електричество. И двете ТЕЦ произвеждат около 900 GWh годишно, което се равнява на 2,5% от годишното общо производство на електроенергия в страната.

Въглищата, използвани за тази енергия, съставляват само 5% от общото количество въглища, добивани в България.

От икономическа гледна точка Югозападният район за планиране е с най-висок БВП в България в сравнение с останалите пет в страната, тъй като тук се намира столицата София. Според Евростат БВП на Югозападния регион за планиране на България е 24 741 милиарда евро през 2017 г., което допринася за около 49% от националния БВП от 51 663 милиарда евро.

Числото обаче е много по-ниско за регионалния БВП на областите Перник и Кюстендил. Данните на Националния статистически институт за същата година показват, че Кюстендил генерира БВП от 500 милиона евро, от които 136 милиона евро са пряко свързани с въгледобива и промишлеността. За Перник съответните суми са 482 млн. евро и 140 млн. евро.

Добивният, промишленият и енергийният отрасли не играят доминираща роля в регионалната икономика на двете области. Промишлеността на Перник представлява 1/3 от местната икономика, докато секторът на услугите е два пъти по-голям. 1/4 от икономиката в Кюстендил се базира на добивния и промишления отрасъл, но отново секторът на услугите е двойно. Официалната статистика показва още, че първичният сектор намалява, а вторичният и третичният сектор в двете области се увеличават. Обобщаването на цифрите разкрива, че въгледобивната промишленост представлява само малко повече от 1% от икономиката в Югозападния район за планиране.

На общинско ниво ситуацията е различна. 73% от икономиката на община Бобовдол се основава на въгледобив, производство на електроенергия и свързаните с нея промишлени подсектори. В община Перник 28% от местната икономика се основава на подотрасли въглища, електроенергия и промишленост; но всички заедно натрупват около 48% от местната работна ръка в община Перник.

Регионът има потенциал за развитие на алтернативни икономически дейности – особено чрез запазеното си културно-историческо наследство и природната си среда, която е третата по богатство на биоразнообразие в ЕС и има висок дял на защитени територии и обекти от НАТУРА 2000. Има висок дял на гори и последваща наличност на значителни горски ресурси, докато богатите водни ресурси, включително хидротермални, са налични за използване в селското стопанство и балнеологията. Но липсва поддържането на тези ресурси, както и развитието на местната икономика в тази посока и на третичния сектор като цяло.

Демографската ситуация в Югозападния район за планиране на България е малко по-добра, отколкото в останалите пет региона на страната, но това отново не се отнася за основните въглищни райони. Например в област Кюстендил, където се намира въглищното находище Бобов дол, населението е намаляло с близо 30% за по-малко от две десетилетия. За населението на област Перник спадът е 8% за същия период.

Средното професионално образование е най-разпространеното ниво на образование, постигнато в областите Перник и Кюстендил, където най-много заетост също е в промишления сектор. Наблюдава се и увеличение на броя на зетите лица с висше образование спрямо 2013 г. – сигнал за посоката на образователната структура, необходима за бъдещо развитие.

► Национален контекст

За да се противопостави на промените, които вече се случват, България заявява в първия си проект на Националния план за енергията и климата (НПЕК), че запасите от въглища в страната ще бъдат достатъчни за следващите 60 години производство на електроенергия. В пагубен опит да запази статуквото, България иска да добие всички тези въглища като местен енергиен източник, като твърди, че е изключително важно за българската енергийна сигурност и независимост. В същото време изглежда очевидно, че България трябва да промени зависимата си от въглища енергийна система, особено в Югозападния регион за планиране, където въглищата почти не се използват и трябва да гарантира, че местната икономика се измества в устойчива посока.

Въпреки че терминът „справедлив преход“ става все по-разпознаваем и дискусиата на министерско ниво вече е започнала, липсата на дългосрочна визия и политическа воля е очевидна. Разясняването на проблема на всички заинтересовани страни и засегнати общности все още е предизвикателна задача за държавните служители в България, които предпочитат да не обсъждат това публично.

Друг основен проблем е, че сега хората, вземащи решения, са фокусирани върху запазването на въглищната и енергийната структура на Старозагорска област, отдалечавайки ги от негативните сценарии, случващи се в Югозападния район за планиране. Ето защо е изключително важно да се активират и ангажират съответните заинтересовани страни, за да се установи конструктивен диалог и да се изгради доверие около концепцията за справедлив

преход. Такова партньорство ще даде възможност за ангажиране на основните вземащи решения с концепцията за справедлив преход в България, като министерствата на околната среда, енергетиката, труда и социалната политика, икономиката, регионалното развитие и финансите, но и към Министерския съвет и парламента.

На този етап темата за справедливия преход ще бъде включена в разработването на документите за стратегическо планиране на общинско и регионално ниво в Югозападния район за планиране. Това са общинските планове за развитие на Бобовдол и Перник 2020–2027 г., както и стратегическите планове за развитие до 2030 г. за Пернишка и Кюстендилска област, ако продължават да се изготвят.

Местните избори, проведени през октомври 2019 г., показаха, че повечето от вземащите решения и кандидатите избягват дискусията за постепенното премахване на въглищата и справедливия преход. По този начин обаче България може да пропусне възможности за използване на потенциала на новия фонд за справедлив преход.

Вече не е въпрос на “дали”, а “кога” България ще преустанови използването на въглища. Въпреки това остава ключовият въпрос: Дали този преход ще бъде гладък и социално справедлив за област Стара Загора? Дали ще се предприемат стъпки в полза на Бобов Дол и Перник, където досега преходът е бил труден? И двата региона разчитат на въглища от десетилетия, като подхранват икономическия растеж на страната за сметка на общественото здраве, качеството на живот на техните общности и околната среда.

► Нива на ЕС

През април 2019 г. България се отказа от присъединяването си към платформата CRiT в последния момент, официално заради европейските и местните избори. Истинската причина беше, че представляваше сериозен риск политическите партии да загубят гласоподаватели от двата въглищни региона в страната, поради чувствителността на реструктурирането на производството на въглища, пренасочването на местните икономики към други икономически дейности и преминаването към други енергийни източници като възобновяеми източници.

За решението да не участва в платформата допринесе и фактът, че концепцията за справедлив преход все още не е известна в най-големия лигнитен район Стара Загора.

На заседанията на Съвета на ЕС България обикновено се противопоставя на нови амбициозни климатични, енергийни или екологични разпоредби, свързани с декарбонизацията или постепенното преустановяване на използването на въглища или разширяването на възобновяемите източници. Българските вземащи решения все още се противопоставят на процеса на енергиен преход в ЕС и на идеята, че България може да има бъдеще за устойчиво развитие в рамките на Зеления пакт на ЕС, като се присъедини към политически коалиции срещу прогресивните климатични политики.

Благодарение на процес, иницииран от неправителствени организации в България в рамките на проекта „Региони отвъд въглищата“, концепцията за справедлив преход беше въведена в обществения дебат и всички заинтересовани страни са съгласни с необходимостта от общ подход за работа с правителството. Това беше потвърдено по време на първата национална кръгла маса за справедливия преход, организирана през 2018 г. с всички заинтересовани страни като министерства, синдикати, екологични НПО, компании и бизнес организации.

По-нататъшни обществени дебати ще се провеждат в бъдеще, за да повлияят на вземащите решения и съответните заинтересовани страни.

► Предизвикателства

Намаляване на населението и влошаване на нивото на образование: И за Пернишка, и за Кюстендилска област населението през периода 2001–2017 г. значително намалява, а средната възраст на населението нараства с по-бързи темпове от останалата част от страната. Освен това образователната структура се влошава. Ако се запазят сегашните възрастови и образователни структури, бъдещите инвеститори ще трябва да разчитат основно на хора с основно и средно образование, което ще бъде сериозно предизвикателство за тях. Друго предизвикателство, което обезлюдява региона, е лошото качество на въздуха. Основен източник на емисии на прахови частици в област Кюстендил е сгуруотвала на ТЕЦ „Бобов дол“, но също така и самата ТЕЦ отделя емисии на прахови частици. Друг масов източник на регистрирано прекомерно замърсяване е изгарянето на твърди горива в домакинствата.

Липса на признание за нуждата от справедлив преход: Липсва административно участие и вземане на решения за справедлив преход. В момента кметът на Бобов дол е единственият, който се ангажира да намери решение. Основните държавни действащи лица в Министерството на околната среда и водите, Министерството на труда и социалните въпроси и Министерството на енергетиката не се занимават с темата на национално ниво.

Цени на енергията в България: Увеличение на цената на електроенергията неизбежно ще се случи, тъй като цената е почти замразена от 2010 г., а разходите за производство на електроенергия са се увеличили. Допълнителен фактор, допринасящ за повишаването на цените на електроенергията, е, че нововъзникващите бизнеси в енергийния сектор ще се стремят към по-висока възвращаемост на капитала и по-високи доходи за служителите. Ако това изкуствено замразяване бъде премахнато и цените на електроенергията се изравнят с реалните разходи за производство на електроенергия, общественият дебат за справедливия преход неминуемо ще стане централен.

Ниска квалификация на работната сила: При липса на ефективни мерки за повишаване на квалификацията на работната сила Югозападният район за планиране няма да може да разчита на специализация във високотехнологични индустрии и внедряване на иновации. Това ще ограничи потенциала му за развитие и негативните демографски тенденции ще останат или дори ще станат по-изразени в бъдеще. Този тип работна сила е силно специализирана и е нужно адаптиране към пазара.

Увеличен процент на съкращения от минния сектор: Броят на служителите, освободени от минния сектор през последните години, варира от 100 до 500 души годишно.

ПОТЕНЦИАЛНАТА РОЛЯ НА МЕХАНИЗМА ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД НА ЕС И CRIT ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРЕОРИЕНТИРАНЕТО НА ТЕЗИ ДВЕ ВЪГЛИЩНИ МИНИ И РЕГИОНИ НА ВЪГЛИЩНИ ЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛИ.

По-конкретни препоръки за осигуряване на справедлив преход на национално и регионално ниво са дадени във всяка от съответните регионални глави. Последиците за политиката на ЕС са разгледани по-подробно по-долу. Докато фокусът е поставен върху конкретни политики и инициативи, петте препоръки по-горе могат и трябва да се прилагат за всички съответни политики на ЕС.

Платформата на ЕС за въглищните региони в преход (CRiT) е създадена през декември 2017 г. Тя се стреми да обедини всички съответни заинтересовани страни, за да насърчи споделянето на знания и обмяната на опит от прехода във въглищните региони на ЕС, като има за цел да

осигури подход отдолу нагоре и техническа подкрепа на въглищните региони, разработващи проекти за преход.

Платформата CRiT беше стъпка напред за ЕС, който подкрепя въглищните региони в преход. Но страда от няколко проблема:

Липса на прозрачност в подготовката за стартирането на CRiT и липса на яснота в мандата му. Липса на приобщаване и липса на консултации със заинтересованите страни в пилотните региони. В някои региони нямаше прозрачна покана за проекти и проектите бяха избрани без позоваване на никакви всеобхватни цели. CRiT беше изложена на риск да бъде отклонена от замърсяващи и неикономични „усъвършенствани“ технологии за въглища като CCS или CCUS, които вече претърпяха неуспех за навлизане на пазара.

На нито една от срещите не беше обсъждана целева дата за преминаване на ЕС отвъд въглищата. След интензивното ангажиране на НПО и синдикатите могат да се отбележат няколко подобрения по отношение на CRiT. Това е особено видимо след създаването на специален секретариат, който предоставя подкрепа на регионите и добавя формалност към процесите на платформата. Докато екипите по държави остават сравнително непрозрачни – характеризиращи се с лоша комуникация, липса на официални структури и в някои случаи изключване на заинтересованите страни, Платформата е публично много по-прозрачна и достъпна и е посочено по-ясно, че преходът трябва да доведе до намаляване на емисии в съответствие с целите на ЕС.

ПОЗИЦИЯ И СТРАТЕГИЯ НА СИНДИКАТИТЕ В БЪЛГАРИЯ, С АКЦЕНТ ВЪРХУ ОПИТА НА КТ „ПОДКРЕПА“ ВЪВ ФИНАНСИРАНЕТО НА ТЕРИТОРИАЛНИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД.

На 3 август 2021 г. КТ „Подкрепа“ изпрати писмо с позиция до Европейската комисия (ГД „Регио“, ГД „Енергетика“, ГД „Реформи“, ГД „Заетост“) и IndustriAll Европа относно начина на управление на териториалните планове за справедлив преход в България, като посочва защо правилата на социален диалогът и партньорство със съответните заинтересовани страни, включително синдикатите, предвидени в Регламент (ЕС) 2021/1056 за създаване на Фонд за справедлив преход (чл. 11, т. 3 и чл. 18 от настоящия регламент) не са спазени в България.

“Зеленият пакт, както и насоките на ЕК в наскоро приетия пакет „Fit for 55“, изискват взаимно уважение и споделена отговорност между участниците в справедливия преход. Това е единственият начин да се гарантира справедливостта в процеса на преход и неговия успех. Всички заинтересовани страни в този процес трябва да бъдат равни, включително в достъпа си до информация. Справедливият преход е споделена отговорност.

В страни с въглища с висок дял в енергийния микс, като България, преходът към неутралитет по отношение на климата ще изисква значително по-високи инвестиции и активни мерки в социалния сектор, следователно високо ниво на участие на синдикатите в процеса на справедливия преход.”

Този български случай повдига въпроса за ролята на консултантските фирми, упълномощени от Европейската комисия и държавите членки, и за предоставените им спецификации, включително процедурите за информиране и консултиране на заинтересованите страни, включително синдикатите.

По-специално, КТ „Подкрепа“ изрази недоволството си от неспазването на тези правила от Консултант – Price waterhouse Coopers България, PwC, чиято роля, съвместно възложена от Европейската комисия (ГД „Regio“) и българското правителство, е да извършва Техническа

помощ за изготвяне на териториални планове за справедлив преход в България и за осигуряване на видимост на работата по териториални планове за справедлив преход.

Българските социални партньори обаче стартираха съвместни инициативи по пътя към териториалните планове за справедлив преход, дори тези инициативи да не са взети предвид от ГД „regio“ на ЕК и консултанта PwC. Налице е постоянно сътрудничество между синдикатите, работодателските организации и академичните и научни институции, в Агенцията за регионално икономическо развитие Стара Загора и Българската минно-геоложка камара.

През юни 2021 г. в Института за устойчив преход и развитие към Старозагорския университет се организират консултации, кръгли маси, провеждат се дискусии за бъдещето на област Стара Загора, която ще бъде най-тежко засегната от спирането на използване на въглища и потребностите от разработване на програми за обучение и преквалификация на миньорите в България.

И също така, по-специално за залозите и въздействието върху регионалните дейности и работни места на програмата за научноизследователска и развойна дейност на съвместното предприятие за горивни клетки и водород 2 (FCH 2 JU). Експертните групи включват представители на работодателите и синдикатите.

КТ „Подкрепа“ реализира проекти в подкрепа на повишаване на адаптивността на работниците и фирмите към променящите се икономически условия в 10 икономически сектора (включително въгледобив). Пътни карти на секторите, силно засегнати от Справедливия преход и Зеления пакт на ЕС.

Преди встъпването в длъжност на новото българско правителство в средата на декември 2021 г., КТ „Подкрепа“ и КНСБ изразиха исканията си по въпросите за финансиране на ТПСР на няколко събития:

13 октомври 2021 г. – Организиран от КТ „Подкрепа“ и КНСБ национален протест за осигуряване на справедлив преход в българската енергетика и въгледобив, срещу високите цени на енергията и газа (Повече от 40% от националната електроенергия се произвежда от въглища, преустановяването на употребата на въглищата ще има огромно отрицателно социално въздействие, масова загуба на работни места, липса на ясна перспектива за заетост).

15 октомври 2021 г. - При пристигането на изпълнителния вицепрезидент на Европейската комисия, отговарящ за Европейския зелен пакт, Франс Тимерманс, организиране на протест за „добре дошли“ на летище София, за да настояват за осигуряване на справедлив преход във въглищните региони и спасяване на българския енергиен сектор.

На 13 октомври 2021 г. КТ „Подкрепа“ и КНСБ проведеха среща с представителите на Европейската комисия (ГД REGIO & ГД РЕФОРМИ) в България, за да представят своята позиция относно териториалните фондове за справедлив преход и проекта за социални фондове за климата; и повдигнаха въпроси: Социално въздействие на енергийния преход върху местните общности/ Как да избегнем негативните резултати за националните икономики? Социална цена на справедливия преход и как може да се гарантира, че процесът на преход ще бъде справедлив?

3.4. ИСПАНИЯ

ФОНДЪТ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД КОНЦЕНТРИРА СВОЯТА НАМЕСА В СЛЕДНИТЕ ОБЛАСТИ В ИСПАНИЯ ASTURIAS, LEÓN, PALENCIA, CÁDIZ, A CORUÑA, CÓRDOBA, ALMERÍA И TERUEL

В приложение D към Европейския семестър, което се разглежда заедно с предложението на ЕК за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Фонда за справедлив преход 2021-2027 г. относно приоритетните инвестиционни области и рамковите условия за ефективно изпълнение на инвестициите на Фонда за справедлив преход 2021-2027 в Испания.

Тези приоритетни инвестиционни области са извлечени от по-широкия анализ на територии, изправени пред сериозни социално-икономически предизвикателства, произтичащи от процеса на преход към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г. в Испания, в подготовка на испанските териториални планове за справедлив преход, които ще формират основата за програмиране на Фондове за справедлив преход, посветени на Испания.

Със затварянето на въглищните мини и продължаващото извеждане от експлоатация на въглищните електроцентрали, Испания се ангажира с амбициозна стратегия за декарбонизация на своето производство на енергия. Този преход идва със значителни социални и икономически последици в засегнатите области и временно увеличаване на енергийната зависимост на страната.

Секторът за добив на въглища е загубил повече от 8 000 работни места от 2008 г. насам, предимно в Asturias, Teruel (Aragon) и León и Palencia (Castilla y León). В края на 2018 г. 14 въглищни електроцентрали работят в Испания, четири в Asturias, четири в León и Palencia (Castilla y León), три в Cádiz, Almería и Córdoba (Andalucía), две в La Coruña (Galicia) и един в Teruel (Aragon), с инсталирана мощност от около 10 000 MW.

Около 3 300 души работят в експлоатацията и поддръжката на тези електроцентрали, докато 10 000 непреки работни места ще бъдат засегнати от затварянето на въглищните мини и на въглищните електроцентрали.

Испанското правителство изготви стратегия за справедлив преход и прие спешни мерки за смекчаване, но са необходими по-нататъшни действия за справяне със социалните последици в съответните области. Повечето от тези райони са изправени пред обезлюдяване и ограничени икономически дейности, които засилват негативните последици от процеса на декарбонизация.

За справяне с тези предизвикателства са идентифицирани инвестиционни нужди за диверсификация и превръщане на регионалната икономика в по-модерна и конкурентоспособна в Asturias, León, Palencia, Cádiz, A Coruña, Córdoba, Almería, и Teruel.

Стратегиите за интелигентна специализация на тези региони осигуряват важна рамка за определяне на приоритети за иновации в подкрепа на икономическата трансформация.

Въз основа на тази предварителна оценка изглежда оправдано, че Фондът за справедлив преход концентрира намесата си в тези области, допълвайки усилията на националната стратегия за справедлив преход. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към:

- Инвестиции в създаването на нов бизнес, включително чрез бизнес инкубатори и консултантски услуги.
- Инвестиции във внедряване на технологии и инфраструктура за достъпна чиста енергия, намаляване на емисиите на парникови газове, енергийна ефективност и възобновяема енергия.
- Инвестиране в кръговата икономика.
- Инвестиции в НИРД и място за предаване на авангардни технологии.
- Продуктивни инвестиции в МСП, включително стартъпи.
- Инвестиции в проекти за възстановяване и обеззаразяване на обекти, възстановяване на земи и промяна на предназначението.

Освен това са идентифицирани приоритетни инвестиционни нужди за облекчаване на социалните разходи на прехода в гореспоменатите области. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към:

- Повишаване на квалификация и преквалификация на работници.
- Помощ за търсене на работа на търсещите такава; и
- Активно включване на търсещите работа.

Почти всички останали въглищни мини в Испания, съсредоточени в четирите провинции Asturias, Palencia, Teruel и León, бяха затворени през декември 2018 г. През юли 2020 г. бяха последвани от ТЕЦ, които дотогава гориха въглища. И двете закривания, резултат от историческо споразумение между правителството, работодателите и синдикатите, ще означават изчезването на около 6700 директни работни места между миньори и служители на топлоелектрически централи.

Това представлява истинско бедствие за градове като Фаберо, където въглищата са единственият начин на живот от 175 години и хората нямат друг начин да си изкарват прехраната. За да се справи с тази ситуация, Испания стана първата страна в света, която разработи Стратегия за справедлив преход, предназначена да направи правилното нещо да предотврати изпразването, стареенето и умирането на тези територии както въгледобивната промишленост.

ВРЪЗКА МЕЖДУ ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПЛАН ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД И ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ СХЕМИ

► Национален план за енергията и климата на Испания

Европейската комисия изготви препоръчителен документ относно проекта на Национален план за енергия и климат (НПЕК) на Испания, обхващащ периода 2021-2030 г. Напомняме, че „Териториалните планове за справедлив преход“, разработени от държавите-членки, трябва да бъдат в съответствие с „Националните планове за енергия и климат“, които определят амбициите в тази област за 2030 г.

Преглед на ключовите цели, таргети и принос

National targets and contributions	Latest available data	2020	2030	Assessment of 2030 ambition level
Binding target for greenhouse gas emissions compared to 2005 under the Effort Sharing Regulation (%)	-14%	-10%	-26%	As in ESR. Total GHG target implies -39%
National target/contribution for renewable energy: Share of energy from renewable sources in gross final consumption of energy (%)	18,4% (2019)	20%	42%	Sufficiently ambitious (the result of the RES formula is 32%)
National contribution for energy efficiency:				
Primary energy consumption (Mtoe)	120,8 (2019)	123,4	98,5	Sufficient
Final energy consumption (Mtoe)	86,3 (2019)	87,23	73,6	Sufficient
Level of electricity interconnectivity (%)	6,5%	10%	15%	N/A

Sources: Assessment of the final national energy and climate plan of Spain, SWD (2020) 908 final; Eurostat where data is indicated for specific years.

ПАКТ МЕЖДУ СОЦИАЛНИТЕ ПАРТНЬОРИ И ИСПАНСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО ПРЕДВИЖДА 250 МИЛИОНА ЕВРО ДА БЪДАТ ИНВЕСТИРАНИ В МИНЬОРСКИ ОБЩНОСТИ, ТЪЙ КАТО ВЪГЛИЩНИТЕ МИНИ В СТРАНАТА ЩЕ БЪДАТ ЗАТВОРЕНИ В БЛИЗКО БЪДЕЩЕ.

Сделката за преход между филиали на ЕКП в Работническия профсъюз (РП). РП, Генералният синдикат на работниците (UGT) и Синдиката Обрера (USO), както и Националната федерация на въгледобивните предприятия (Carbunion), покриват частните рудници на Испания до 2027 г. Финансирането ще подкрепи инициативи за бизнеса и чиста енергия в минните региони през следващите пет години (2019-2023). Споразумението предлага ранно пенсиониране за миньори над 48 години, преквалификация за екологични работни места и възстановяване на околната среда. Затварянето на 10 испански рудника до края на годината ще засегне 1000 работни места. Сега се очаква преговорите да потърсят подобна сделка в публичния сектор за добив.

С приближаването на крайния срок на ЕС за затваряне на неконкурентоспособни мини през октомври 2018 г. испанското правителство и профсъюзите постигнаха сделка, обикновено наричана Plan Del Carbón, за 250 милиона евро (283,65 милиона долара), които да бъдат инвестирани в минни региони през следващото десетилетие, включващо схеми за ранно пенсиониране, местно повторно наемане на работа по възстановяване на околната среда и програми за преквалификация за екологични индустрии.

Планът е подписан от правителството на Испания, Работния профсъюз Обрерас (CCOO), Генералният синдикат на работниците (UGT) и Синдиката Обрера (USO) и Националната федерация на въгледобивните предприятия (Carbounión).

Затварянето на 26 неконкурентоспособни въглищни мини засегна 1677 работници плюс безброй непреки работни места.

Европейската комисия предостави пакет от помощ от 2,13 милиарда евро (2,36 милиарда долара) през 2016 г., за да помогне за облекчаване на социалното и икономическото въздействие. Ранно пенсиониране е било достъпно за миньори на възраст над 48 години, тези, които са внасяли вноски във фонда за социално осигуряване за добив на въглища в продължение на 25 години и тези, които са работили 20 години за засегнатата компания. Това се

отнася за около 60% от миньорите, докато останалите получават обезщетение от 10 000 евро (приблизително \$11 070) плюс 35 дни заплата за всяка година на работа.

След това, през февруари 2019 г., Испания прие Стратегическата рамка за енергията и климата, като се стреми да предприеме по-проактивен, всеобхватен подход към енергийния преход. Тя включва три компонента: (тогава проект) Интегриран национален план за енергия и климат 2021-2030 г. (ИНПЕК), законопроекта за изменението на климата и Стратегията за справедлив преход.

Интегрираният национален план за енергетика и климат на Испания 2021–2030 г. (ИНПЕК) повишава амбициите на страната в областта на климата, поставяйки целите за 2030 г. за намаляване на емисиите на парникови газове с 23% спрямо нивата от 1990 г., 42% дял на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия и 74% дял на възобновяемата енергия в производството на електроенергия. Проектите на ИНПЕК, които изпълняват тези цели, ще увеличат заетостта с 1,7% през 2030 г., добавяйки 253 000 до 348 000 работни места годишно.

Планът обаче признава, че макар страната да има полза, някои региони ще бъдат изправени пред предизвикателства. Проектозакон за изменението на климата, който би помогнал за постигането на целите на ИНПЕК, би забранил нови проекти за изкопаеми горива и би изисквал планове за пренасочване на съществуващите мини, тъй като те са близо до края на техните лицензи.

Стратегията за справедлив преход, която ще се актуализира на всеки пет години, има за цел „да гарантира, че хората и регионите се възползват максимално от възможностите, предлагани от този преход“. Ключов механизъм за прилагане на Механизма за справедлив преход са Споразуменията за справедлив преход. Те служат като интегрирани регионални планове за действие за подкрепа на икономическата дейност, диверсификацията и заетостта в райони, изложени на риск от постепенното спиране на въглищата, включително срокове за изпълнение.

Техният процес на развитие в пет стъпки е очертан подробно, включително идентифициране на териториалните граници, обхванати от споразумението, оценка на загубата на работни места, характеристики, предизвикателства и възможности в региона и процес на преговори с участието на широк кръг от участници, особено местните власти. Тези споразумения ще бъдат особено важни в общности, които все още зависят силно от добива на въглища, особено Aragon, Castilla y Leon и Asturias.

Към ноември 2020 г. повечето споразумения за справедлив преход бяха във фаза на преговори, която беше планирана за май до октомври 2020 г. Министерството на екологичния преход и демографското предизвикателство (MITECO) поддържа добра прозрачност и отчетност.

ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛНИ ФОНДОВЕ: ПОДКРЕПА ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

► Планове за възстановяване, трансформация и устойчивост

Посоките на работа и целите на справедливия преход са включени в Плана за възстановяване, трансформация и устойчивост (ПВТУ) на испанското правителство и това е отразено в компонент 10, наречен „Стратегия за справедлив преход“

Този компонент, получил 300 милиона евро, включва 4 конкретни инвестиционни плана: Планът за възстановяване на мините, който ще генерира работни места за останалите

работници на въглища в дейности за възстановяване на околната среда, ще получи 150 милиона евро.

Институт за справедлив преход

За да подкрепи проектите, идентифицирани в рамките на Споразуменията за справедлив преход, Институтът за справедлив преход ще разгърне няколко свои собствени инструменти за помощ, като покани за бизнес проекти и малки инвестиционни проекти, рамки за помощ за проекти на територията, проекти за общински и инфраструктурни подобрения или помощ за засегнати местни субекти, наред с други инструменти в процес на разработка.

- ▶ **Помощ за бизнес проекти и малки инвестиционни проекти**

Получил 27 милиона евро, той е предназначен за финансиране на бизнес проекти и малки инвестиционни проекти, които генерират работни места и насърчават алтернативното развитие в минните райони на Asturias, Castilla y León, Aragón и Puertollano.

Миналият 22 юни беше крайният срок за подаване на заявления за поканата за 2021 г.. Тази помощ е включена в рамката за действие 2019-2027 г. и целта е да се генерират алтернативни икономически дейности, които насърчават създаването на работни места и поддържат съществуващи, за да насърчат новото икономическо развитие в тези територии.

- ▶ **Помощ за местни органи, засегнати от процес по затваряне на електроцентрали на въглища**

Миналия май фондация Energy City (CIUDEN) публикува решението за отпускане на грантове за 7 милиона евро, насочени към местни субекти, засегнати от затварянето на топлоелектрически централи. Получени са от 15 проекта, предложени от 11 общини. Изпълнението на субсидираните дейности ще генерира около 160 работни места на пълен работен ден и трябва да се осъществи за период от 24 месеца.

- ▶ **Помощ за 110 милиона евро за обществени инфраструктури**

ИСП предостави в края на миналата година директна помощ на стойност 110 милиона евро за възобновяването на минните райони в автономните общности Aragón, Principado de Asturias, Castilla-La Mancha и Castilla y León.

Финансираните действия са насочени към възстановяване на територии, влошени от минната дейност, енергийна оптимизация, подобряване на общинската инфраструктура, модернизация на индустриални имоти и създаване на нови центрове за социални услуги.

Изпълнението на 99-те проекта, много от които ще започнат през 2021 г., ще има положителен ефект върху създаването на местна заетост в краткосрочен план.

- ▶ **Национална държавна подкрепа за справедлив преход**

В допълнение към помощта, описана по-горе, има инструменти за подкрепа на други правителствени агенции, с които ИСП работи, за да даде приоритет на областите на справедлив преход в собствените си покани за предложения.

- ▶ **Държавен секретар по енергетика: Поддържане на достъп до електрическата мрежа и водните ресурси след затваряне на електроцентралите**

Както е установено в Кралски указ-закон 17/2019 от 22 ноември, за подкрепа на нови проекти в райони със затворени електроцентрали, ще се запази достъпът до водни ресурси и мрежата.

Най-добрите проекти в екологично, икономическо и социално отношение ще имат достъп до тях чрез тръжна процедура. По същия начин водата, използвана от ТЕЦ, може да се използва за нови проекти в същите общини.

ИСП вече работи по регламента – който премина предходната фаза на обществено допитване миналия януари – който ще определи правна рамка за насърчаване на капацитета за евакуационен достъп на тези звена за Справедлив преход, ще благоприятства генерирането на алтернативни икономически дейности в засегнатите територии и ще насърчи разрешаването на нови съоръжения, базирани на възобновяеми енергийни източници, които осигуряват екологични и социални ползи.

► **Първи търг за разрешаване на капацитет за достъп до възела на Andorra (Teruel)**

Споразумението за справедлив преход на Andorra-Comarcas Mineras (Teruel) ще бъде първото, което ще има този правен инструмент, който ще позволи разрешаване на капацитет за достъп до електрическата мрежа до 1,3 GW. Целта е да се улесни и насърчи инсталирането на нови съоръжения за производство на възобновяеми източници, които ще стимулират икономическото и социалното възстановяване на тази територия.

Миналият юни търгът за разрешаване на капацитет за достъп до този възел премина фазата на обществено обсъждане.

► **Стратегия за съхранение на енергия и пътна карта за възобновим водород**

И стратегията за съхранение на енергия, и пътната карта за възобновим водород включват ролята, която CIUDEN може да изиграе за насърчаване на инициативите за изследването, разработването и иновацията в тези области в зоните за Справедлив преход. Целта е да се насърчат иновативни енергийни решения докато фондацията Energy City бъде назначена да изиграе ключова роля като технологичен и социално-икономически лост в областите, засегнати от спирането на дейността.

► **Институт за диверсификация и пестене на енергия (IDAE)**

В подкрепа на енергийния преход на териториите от Споразумението, по линиите си за помощ през 2020 г. за съоръженията за термална и електрическа възобновяема енергия IDAE, с получени 316 милиона, включи приоритизиране на помощта за областите на справедлив преход с допълнителен резултат за предложения, намиращи се на тези територии.

Резултатът варира според автономния регион и е резултат от процес по изготвяне със съответните автономни правителства

► **Fundación Biodiversidad**

По сходен начин, Fundación Biodiversidad (Фондация “Биоразнообразие”) включва критерии за приоритизиране на помощта за проекти в зони за справедлив преход в поканите за предложения на програмата Empleaverde (“екологична заетост”).

Целта на Empleaverde, съфинансирана от Европейския социален фонд (ЕСФ), е да насърчи устойчивост на икономическите дейности във всички отрасли.

Допринася за насърчаване на създаването на компании и качествена заетост в икономически дейности, свързани със зелената и синята икономика, насърчаване на социални иновации с положително въздействие върху околната среда, насърчаване на създаването и растежа на

зелени и сини компании и свързване на европейските екосистеми в подкрепа на предприемачеството и заетост в тази сфера на дейност.

От изданието през 2020 г., проекти в зони за справедлив преход ще бъдат с приоритет, като получават 30 допълнителни точки от общо 100 в три от поканите: MEJORA („подобряване“: за подобряване на компетенциите и квалификацията на работниците), IMPULSA („насърчаване“: помощ за предприемачеството за създаване на зелени и сини компании) и CONECTA („свързване“: за насърчаване на взаимовръзката с европейските предприемачески мрежи).

По този начин, ИСП работи да включи нуждите от Справедлив преход по междусекторен начин в правителствените действия. Освен това трябва да се отбележи, че енергийният преход в териториите е само един аспект от работата, която трябва да се развива в споразуменията, които трябва да генерират диверсифицирани икономики, базирани на иновативни проекти чрез един или повече движещи проекти, които позволяват определена интелигентна специализация и със социална, екологична и цифрова инфраструктура, така че хората да могат да останат на територии, които често показват високи тенденции на депопулация.

СЪС ЗАТВАРЯНЕТО НА ВЪГЛИЩНИТЕ МИНИ И ПРОДЪЛЖАВАЩОТО ИЗВЕЖДАНЕ ОТ ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ВЪГЛИЩНИТЕ ЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛИ, ИСПАНИЯ СЕ АНГАЖИРА С АМБИЦИОЗНА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ НА СВОЕТО ПРОИЗВОДСТВО НА ЕНЕРГИЯ В ПРОЦЕСА НА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД.

Този преход е придружен от значителни социални и икономически последици в засегнатите области и временно увеличаване в енергийната зависимост на страната.

Секторът за добив на въглища е загубил повече от 8 000 работни места от 2008 г. насам, предимно в Asturias, Teruel (Aragon) и León и Palencia (Castilla y León). В края на 2018 г. 14 въглищни електроцентрали работят в Испания, четири в Asturias, четири в León и Palencia (Castilla y León), три в K Cádiz, Almería и Córdoba (Andalucía), две в La Coruña (Galicia) и един в Teruel (Aragon), с инсталирана мощност от около 10 000 MW. Около 3300 души са работили в експлоатацията и поддръжката на тези централи, докато 10 000 непреки работни места ще бъдат засегнати от затварянето на въглищните мини и на въглищните електроцентрали.

Испанското правителство изготви стратегия за справедлив преход и прие спешни мерки за смекчаване, но са необходими по-нататъшни действия за справяне със социалните последици в съответните области. Повечето от тези райони са изправени пред обезлюдяване и ограничени икономически дейности, които засилват негативните последици от процеса на декарбонизация.

За справяне с тези предизвикателства са идентифицирани инвестиционни нужди с висок приоритет от диверсификация и превръщане на регионалната икономика в по-модерна и конкурентоспособна в Asturias, León, Palencia, Cádiz, A Coruña, Córdoba, Almería Teruel. Стратегиите за интелигентна специализация на тези региони осигуряват важна рамка за определяне на иновационни приоритети, за да подкрепят икономическата трансформация. Въз основа на тази предварителна оценка изглежда оправдано, че Фондът за справедлив преход фокусира намесата си в тези региони, допълвайки усилията на националната Стратегия за справедлив преход. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към

- Инвестиции в създаването на нов бизнес, включително чрез бизнес инкубатори и консултантски услуги.
- Инвестиции във внедряване на достъпни чисти енергийни технологии и инфраструктура, намаляване на емисиите на парникови газове, енергийна ефективност и възобновяема енергия.
- Инвестиране в кръговата икономика.
- Инвестиции в научноизследователска и иновационна дейност и насърчаване на предаването на съвременни технологии.
- Продуктивни инвестиции в МСП, включително стартъпи.
- Инвестиции в проекти за рехабилитиране и премахване на замърсявания на обекти, възстановяване на земя и преразпределение.

Освен това са идентифицирани приоритетни инвестиционни нужди за смекчаване на социалните разходи за прехода в гореспоменатите области. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да се фокусират върху:

- Подобряване на квалификацията и преквалификация на работници
- Помощ за търсене на работа на търсещите такава.
- Активно включване на търсещите работа.

Както партиите, испанските профсъюзи, въпреки че са голяма част от националния политически пейзаж, не са направили много да разгледат проблемите с екологията. Процент структурна безработица, по-висок от средното за Европа и масивна деиндустриализация без съмнение са фокусирали вниманието върху икономическите предизвикателства.

Въпреки това, в контекста на енергийния преход, профсъюзите от няколко години са приели защитата на “справедлив преход”, определен от насоките, изложени през 2015 г. от Международната организация по труда (МОТ). Всъщност работните места в регионите, засегнати от закриването на въглищните електроцентрали и миньорски шахти, но и ядрените електроцентрали, са особено уязвими. Въпреки че ИНПЕК предвижда увеличение в заетостта от 1,6% през 2030 г., проблемът с конвертирането на професиите на работниците от централите, засегнати от планове за затваряне, и икономическото конвертиране на засегнатите региони са не по-малко крещящи в момент, когато много термоцентрали се затварят.

През 2020 г. профсъюзите и правителството достигнаха споразумение за справедлив преход, което, с присъединяването на EDP през март 2021 г., вече покрива всички термоцентрали. По-конкретно, правителството се наема да представи план в подкрепа на обучението и професионалното интегриране на работници в електроцентрали и спомагателни професии, да изравни планове за обучение с нуждите на новите кандидати от сектора.

Заради степента на съгласие между заинтересованите лица, правителството се хвали с “уникален в света пакт” (Miteco, 24/03/2021). Споразумението включва проектиране на “споразумения за справедлив преход”, които, на ниво кантони (comarcas), следва да предложат планове за преход на заетостта и поддържане на икономическата дейност. Днес съществуват 12 споразумения за справедлив преход и, според последната актуализация от ноември 2020 г., 1 534 предложения и идеи са подадени в най-засегнатите региони: Aragón, Asturias, Castilla-León, Andalucía и Castilla la Mancha (Miteco, 2020).

Инициативата за преход на въглищни региони, стартирана от Европейската комисия през 2017 г., избра Asturias като един от регионите за получаване на техническа помощ. За разлика от другите региони, никоя от фирмите, опериращи въглищните електроцентрали в Asturias, не беше предложила план за преход на заетостта до затварянето им през юни 2020 г.

3.5. ИТАЛИЯ

ДОПУСТИМОСТ НА ТЕРИТОРИИТЕ В ИТАЛИЯ ЗА ФОНДА ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

Въз основа на предложението на Европейската комисия, РДСК Европейски семестър, Приложение D представя възгледите на Комисията относно приоритетните инвестиционни области и рамковите условия за ефективно изпълнение на инвестициите на Фонда за справедлив преход 2021-2027 г. в Италия.

Тези приоритетни инвестиционни области са извлечени от по-широкия анализ на територии, изправени пред сериозни социално-икономически предизвикателства, произтичащи от процеса на преход към неутрална по отношение на климата икономика на съюз до 2050 г. в Италия, оценени в доклада.

Това приложение предоставя основата за диалог между Италия и службите на Европейската комисия, както и съответните насоки за държавите членки при подготовката на техните Териториални планове за справедлив преход (ТПСП), които служат като основа за програмиране на Фонда за справедлив преход. Инвестициите на Фонда за справедлив преход допълват тези по финансиране на Кохезионната политика, за които са дадени насоки под формата на Приложение D в Доклада за държавата за Италия за 2019 г.

Италия е четвъртият най-голям производител на парникови газове (ПГ) в ЕС и нейният енергиен отрасъл е най-големият допринасящ за общите емисии ПГ с дял от 56% през 2017 г. Основните източници на емисии ПГ на Италия са въглищни електроцентрали и производство на желязо/стомана.

ДВЕ ОБЛАСТИ ЗАСЛУЖАВАТ СПЕЦИАЛНО ВНИМАНИЕ, TARANTO AND SULCIS IGLESIENTE (CARBONIA-IGLESIAS, В ЮГОЗАПАДНА САРДИНИЯ).

Във функционалната градска зона на Таранто (провинция Taranto), която съдържа един от най-големите в Европа заводи за стомана и една от трите най-големи въглищни електроцентрали в Италия, голямо промишлено замърсяване идва от ПГ, но и от други замърсители и прахови частици. Областта е икономически силно зависима от завода за стомана, който наема около 10 000 служители, с още около 10 000, работещи в дъщерни фирми. Тези професии са в риск.

Силната зависимост на района от изкопаеми горива представлява огромно предизвикателство за декарбонизация и изисква големи усилия в подкрепа на интегрирана стратегия за преход, която да придружава дългосрочното преминаване на Таранто към икономически алтернативи и по-нататъшното развитие на стоманодобивния клъстер.

Въз основа на тази предварителна оценка изглежда оправдано, че Фондът за справедлив преход концентрира намесата си върху тази област.

За справяне с тези предизвикателства са идентифицирани приоритетни инвестиционни нужди, за да станат икономиките в тази област по-модерни и конкурентни. Ключовите действия на Фонда за справедлив преход могат да бъдат насочени по-специално към:

- Инвестиции във внедряването на технология и инфраструктури за достъпна чиста енергия, енергийна ефективност и възобновяема енергия, включително всички промишлени обекти, които изпускат много ПГ, с цел намаляване на емисиите.
- Инвестиции в проекти за възстановяване и обеззаразяване на обекти, възстановяване на земи и промяна на предназначението.
- Инвестиции в създаването на нов бизнес, включително чрез бизнес инкубатори и консултантски услуги, като се имат предвид Стратегиите за интелигентна специализация.
- Продуктивни инвестиции в МСП.
- Повишаване на квалификация и преквалификация на работници.
- Помощ за търсене на работа на търсещите такава,
- Активно включване на търсещите работа.

В Sulcis Iglesiente (провинция Carbonia-Iglesias), последната въглищна мина на Италия в Monte Sinni трябва постепенно да преустанови производството на въглища до 2025 г. Тя има 350 души персонал и производството ѝ спада стабилно. Областта вече се характеризира с висок процент по-възрастни жители, малко млади дипломанти, висок процент безработица сред младежите (35,7%), нисък доход на глава от населението и общо ниско качество на живот.

Това представя предизвикателства пред прехода и стартира свързани инвестиционни нужди. Въз основа на тази предварителна оценка изглежда оправдано, че Фондът за справедлив преход също да се намеси и тази област.

ВРЪЗКА МЕЖДУ ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПЛАН ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД И ДРУГИ ЕВРОПЕЙСКИ СХЕМИ

► Национален план за енергията и климата на Италия

Европейската комисия изготви препоръчителен документ относно проекта на Национален план за енергия и климат (НПЕК) на Италия, обхващащ периода 2021-2030 г. Напомняме, че „Териториалните планове за справедлив преход“, разработени от държавите-членки, трябва да бъдат в съответствие с „Националните планове за енергия и климат“, които определят амбициите в тази област за 2030 г.

ОСНОВНИТЕ ОТКРИТИЯ НА ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ (ПВУ) НА ИТАЛИЯ ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ (SWD, 22.06.2021) И ВЗЕМАНЕ ПРЕДВИД НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

ПРЕГЛЕД НА КЛЮЧОВИТЕ ЦЕЛИ, ТАРГЕТИ И ПРИНОС

	National targets and contributions ²²	Latest available data	2020	2030	Assessment of 2030 ambition level
	Binding target for greenhouse gas emissions compared to 2005 under the Effort Sharing Regulation (%)	-19 (2019)	-13	-33	As in ESR
	National target/contribution for renewable energy: Share of energy from renewable sources in gross final consumption of energy (%)	18,1 (2019)	17	30	Sufficiently ambitious (29% is the result of RES formula)
	National contribution for energy efficiency:				
	Primary energy consumption (Mtoe)	145 (2019)	158	125,1	sufficient
	Final energy consumption (Mtoe)	115 (2019)	124	130,8	sufficient
	Level of electricity interconnectivity (%)	8,8	8	10	n.a.

Документ за предложение за РЕШЕНИЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СЪВЕТА за одобрението на оценката на Плана за възстановяване и устойчивост на Италия {COM(2021) 344 final}

Допълнителният растеж на БВП, предизвикан от плана, се оценява като значителен и допълнително стимулиран от ефектите на преливане. Прогнозите предполагат, че всички безвъзмездни средства и половината от заемите, поискани в рамките на механизма за възстановяване и устойчивост, както и наличните ресурси по REACT EC, “Хоризонт”, InvestEU, Фонда за справедлив преход, Развитие на селските райони и RescuEU ще бъдат използвани за финансиране на допълнителни държавни разходи и по-специално публични инвестиции (на обща стойност около 144 милиарда евро).

Докато в краткосрочен план влиянието на търсенето чрез увеличени публични инвестиции доминира, по-големи инвестиции се очаква да подсилят публичния капитал с положителен ефект върху БВП в среден план. Значителна част от прогнозираното влияние на растежа се дължи на ефекта от преливане, който се случва заради синхронизирана реформа и инвестиционна програма за целия ЕС. Макроикономическото влияние, представено в плана, обмисля допълнителни мерки, които се очаква да се финансират с национални ресурси, водейки до общ среден разход от около 183 милиарда евро.

Около 62% от тези ресурси се очаква да се използват за публични инвестиции. Въпреки че проектираните резултати не са пряко сравними заради различните предположения за

релевантния разход, централните прогнози, включени в Плана, приемат по-голяма ефективност на публичния капитал от анализа на Комисията. Докато по-високата ефективност изглежда постижима по принцип, тя изисква ефективно и разумно изпълнение и висока продуктивност на инициативите за инвестиране. Следователно тези оценки са обект на рискове от спад.

Планът има потенциал да стартира значително влияние върху заетостта и да увеличи участието на работната сила, особено на жените. Значителното влияние върху търсенето, стартирано от Плана, вероятно ще е в полза на пазара на труда. Устойчивите мерки, включени в Плана за улесняване на влизането на жените на пазара на труда, като по-добро предоставяне на съоръжения за грижа, са зададени с дългосрочно влияние върху предлагането на труда и евентуалния растеж.

Освен това, програми за повишаване на квалификацията и преквалификация на заети и безработни, както и инициативи за подобряване на заетостта на младите хора, са зададени за повишаване на средната трудова продуктивност в среден и дългосрочен план.

ПРОБЛЕМИТЕ НА СПРАВЕДЛИВИЯ ПРЕХОД В ИТАЛИАНСКИЯ НПЕК

Италия смята да използва инструмента за подсилване на производството на чист водород в съответствие с основните проекти “Захранване” и “Презареждане и зареждане с гориво”. Италия смята до 2030 г. да отговори на 2% търсене на енергия благодарение на водорода и да инсталира 5 GW капацитет за електролиза.

От 10-те милиарда евро инвестиции, необходими до 2030 г. за постигане на тези цели, планът предвижда инвестиции в размер на 3 милиарда евро в електролизатори, производство на водород в изоставени зони (така наречените „водородни долини“), експериментално използване на водород в промишлености с трудно намаляване на емисиите, както и на влакове и камиони, задвижвани с водород. Тези инвестиции са допълнени с данъчни инициативи в подкрепа на водорода и мерки за опростяване и намаляване на регулаторните бариери за внедряване на водорода, предвиждащи по-конкретно системи от гаранции за произхода на водорода и създаване на станции за презареждане по магистралите. Италия също смята да се увери, че 10-годишният ѝ план за внедряване е координиран с операторите на преносни системи (ОПС) в другите държави членки.

В области като Таранто, Фондът за справедлив преход може по-късно да допълни инвестиции от МВУ в базирано на водород производство на “чиста стомана” с повишаване на квалификацията и преквалификация на работещите в стоманения сектор.

Екологичният преход помага за постигане на път на растежа, който е устойчив, приобщаващ и издържлив. Инвестициите във възобновяема енергия, енергийна ефективност, управление на водите и опазване на околната среда са предназначени да допринесат за устойчивостта и за борбата срещу изменението на климата. Общо 70,9 милиарда евро от плана са разпределени за екологични инвестиции и са предназначени за увеличаване на темпа на екологичния преход. Тези инвестиции ще се изплатят в дългосрочен план чрез икономии на гориво и ниски нива на замърсяване в резултат на технологии с ниски емисии и модерна, интелигентна и чиста инфраструктура. Освен това, планът предлага нови възможности на изложените предприятия и домакинства, особено в уязвимите региони и общности, за осигуряване на справедлив преход.

Планът е в общи линии съгласуван с целите и приоритетите, представени в проекта на Национален и Териториален план за справедлив преход.

Стълбът „Екологичен преход“ включва инвестиции за подобряване на управлението на отпадъците и реформиране на модела на кръговата икономика. Реформите в управлението на отпадъците и кръговата икономика, ако бъдат добре приложени и придружени от укрепване на местния капацитет за инвестиции, биха могли да имат съществен принос за сближаването и конвергенцията, тъй като целят създаването на национални инструменти за планиране, които да преодолеят пропастта между различните региони и да подобрят средно национално ниво при постигане на националните и европейски цели за сектора.

Реформите и инвестициите в плана са насочени към нуждите на екологичния преход, като също така осигуряват много необходимия тласък на иновативните елементи на прехода, като водород, възобновяеми източници в морето и съхранение.

Синергиите с Плана за справедлив преход се разглеждат широко в плана за случая на производство на водород. Други значими мерки, добре съобразени с приоритетите на прехода на ЕС, включват подобряване на устойчивостта на агрохранителната верига, създаване на екологични общности, увеличаване на дела на енергията, произведена от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), подобрена производителност на електрическата мрежа, насърчаване на алтернативни горива и интелигентна мобилност и насърчаване на намаляването на замърсяващите видове транспорт. Очаква се тези действия да създадат нови работни места за местната работна сила, както и редица нови възможности за растеж.

Проектът на НПЕК включва целта за постепенно **преустановяване на използването на въглища за производство на електроенергия до 2025 г.** в полза на микс от електроенергия, базиран на нарастващ дял на възобновяемата енергия и, за останалата част, на газ. Тази цел обаче не е подкрепена с подробен и конкретен план за действие за нейното изпълнение. Проектът за НПЕК се позовава на „пълна декарбонизация до 2050 г.“ като цел за Италия, но не е ясно дали това е в контекста на енергийния сектор или на цялата икономика.

СПРАВЕДЛИВИЯТ ПРЕХОД В ИТАЛИАНСКИЯ НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ И ФОНД ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД

ИНПЕК (Интегриран национален план за енергия и климат)¹² е един от двата основни инструмента, разработени от Италия за планиране и насочване на нейните усилия за декарбонизация, и попада в рамките на Регламент на ЕС 2018/1999,26 който създава система за управление на Енергийния съюз, изискващ от държавите членки да представят национални планове, подробно описващи тяхната стратегия и политики за постигане на установени цели до 2030 г. в области, включително енергийна ефективност, възобновяеми източници и намаляване на емисиите на CO₂, както и енергийна сигурност.

Италия започна обществена консултация за определяне на втори важен стратегически документ, а именно нейната Дългосрочна стратегия за намаляване на емисиите на парникови газове, която подробно описва плановете на страната за декарбонизация с хоризонт до 2050 г. и която най-накрая беше приета и предадена на ЕС в началото на 2021 г.

Както ИНПЕК, така и дългосрочната стратегия за декарбонизация трябва да бъдат актуализирани след одобрението и стартирането от ЕС на законодателния пакет „Fit for 55“, който беше предложен от Европейската комисия през юли 2021 г., както и след представянето

¹² MiSE, 2020. Интегриран национален план за енергия и климат. <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2019/10/14/19G00125/sg>

от Италия на нейния Национален план за възстановяване и устойчивост (НПВУ)¹³ – необходим за достъп до инструмента за възстановяване на ЕС от следващо поколение – през май същата година.

През 2021 г. италианското правителство преименува чрез Законов указ 22/2021¹⁴ Министерството на околната среда и защитата на сушата и морето в Министерство на екологичния преход и създаде междуведомствена комисия за екологичния преход (CITE) с цел да одобрява Плана за екологичен преход. Предложението за Плана, чийто ръководен принцип е постигането на неутралитет по отношение на климата до 2050 г. и 55% намаляване на емисиите на парникови газове до 2030 г., беше представено и одобрено от парламента.

първият основен политически документ, в който се засяга справедливият преход, е ИНПЕК¹⁵ от 2019 г., където акцентът е поставен главно върху последиците от поэтапното спиране на въглищата, предвидено в плана, и възможните му въздействия върху професията и уменията.

Смята се, че някои работни места, като 3800+ преки и непреки работни единици (еквивалент на пълно работно време), заети към 2017 г. за производство на електроенергия от въглищни електроцентрали, могат да бъдат изложени на риск. В тази връзка и „с оглед осигуряване на справедлив енергиен преход“ ИНПЕК обещава да придружи постепенното преустановяване на използването на въглища с мерки за защита на служителите, гарантиращи тяхното развитие и преквалификация, както и мерки за борба с бедността и неравенството и за защита местните им райони.

Предвидени са няколко действия на различни фронтове, включително регулаторен (чрез закони за защита на работниците, засегнати от постепенното преустановяване на използване на въглищата), институционален (чрез укрепване на диалога между националните и местните институции и между институции и представители на работниците) и свързан с бизнеса (чрез включване на работодатели и работници в проекти за преквалификация, включително тези, подкрепяни от публични политики).

Освен това ИНПЕК идентифицира – въз основа на проучване, извършено с помощта на специално сформирана експертна група, включваща Министерство на икономическото развитие (MiSE), фирми и търговски асоциации в сектора, както и синдикати – поредица от работни умения и „работни места на бъдещето“, които ще бъдат много търсени по време на енергийния и екологичния преход, обещавайки създаването на Фонд за професионална преквалификация в райони, в които се намират въглищните електроцентрали.

¹³ MEF, 2021. Национален план за възстановяване и устойчивост.

<https://www.mef.gov.it/en/focus/The-National-Recovery-and-Resilience-Plan-NRRP/>

¹⁴ Decreto Legge 1 marzo 2021, n. 22. <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2021;22>

¹⁵ MiSE, 2020. Интегриран национален план за енергия и климат. <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2019/10/14/19G00125/sg>

Въпреки това, както беше посочено от Европейската комисия в нейната „Оценка на окончателния НПЕК на Италия“, като цяло Европейската комисия прецени, че аспектите на Плана за справедлив преход и енергийна бедност са само частично разгледани от ИНПЕК.

НПВУ, с кумулативен бюджет от 235,12 милиарда евро, който е разделен на шест основни „мисии“, представя три пресичащи се приоритетни области на интервенция, подчертавайки социалния аспект на възстановяването и новите преходи, а именно равенството между половете, младежта и възстановяването на териториалния баланс. Също така, от шестте мисии, петата – с бюджет от 27,6 милиарда евро, равняваща се на 12% от общия бюджет на плана – е изцяло посветена на „Приобщаване и сближаване“.

Петата мисия на НПВУ подробно описва поредица от действия, които ще бъдат предприети от правителството в сферата на трудовите политики, за да се улесни участието на работниците на пазара на труда, включително създаването на национална програма за гарантиране на пригодността за заетост на работниците – „Programma Nazionale per la Garanzia Occupabilit  dei Lavoratori (GOL)“ – която ще позволи да се установят персонализирани пътища за преквалификация на работниците, както и по-добро подпомагане на търсещите работа в тяхното търсене.

По-важна роля за концепцията и практиката на справедливия преход започва да се интегрира в наскоро одобрения италиански Национален план за възстановяване и устойчивост (НПВУ).

На Италия са предоставени 1,030 милиарда от общо 17,5 милиарда на ФСП – към които трябва да се добави национална сума за съфинансиране от около 1,2 милиарда¹⁶, която страната би могла да спечели след одобрението на нейните Териториални планове за справедлив преход от ЕС. В съответствие със съветите, предоставени от Европейската комисия¹⁷, Италия посочи района Sulcis Iglesiente и района на Taranto като получатели на своя дял от фонда, като се има предвид, че двете области имат „силна зависимост от миннодобивните и въглеродно интензивните индустрии“ и техните важни специални нужди от подкрепа чрез интегрирани финансови ресурси за намаляване на значителните социално-икономически въздействия, причинени от пътя на прехода към климатично неутрална икономика¹⁸.

Министърът на юга и териториалното сближаване, също чрез своите технически структури (Департамент за териториално сближаване и Агенция за териториално сближаване) и с подкрепата на Европейската комисия, ще изработи Териториалните планове за справедлив преход, и беше открито обществено допитване за събиране на

¹⁶ Chiellino, G. and Fotina, C., 2021. In Autunno i Piani per Taranto e il Sulcis. <https://www.ilsole24ore.com/art/in-autunno-piani-taranto-e-sulcis-AEfE9zT>

¹⁷ ЕС, 2020. Работен документ на службите на комисията. Доклад за държава: Италия 2020, Приложение D. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1584543810241&uri=CELEX%3A52020SC0511>

¹⁸ Chiellino G. and Fotina C., 2021. In Autunno i Piani per Taranto e il Sulcis. <https://www.ilsole24ore.com/art/in-autunno-piani-taranto-e-sulcis-AEfE9zT>

предложения от действащи лица на гражданското общество (включително НПО и синдикати), които да бъдат интегрирани в планове за представянето им пред ЕК¹⁹.

През втория семестър на 2021 г. се обсъждаха 3 варианта за разпределяне на средствата, особено по отношение на района на Таранто (регион Puglia):

- Намеса в производствения процес за намаляване на зависимостта от въглища.
- Развиване в целевата област на производството на чиста енергия, с фокус върху водорода, което също така трябва да позволи реструктуриране на работниците, които са загубили предишната си професия поради прехода.
- Разработване на компенсаторни интервенции за екологичната и социалната преквалификация на територията.

ПОЗИЦИЯ И СТРАТЕГИЯ НА СИНДИКАТИТЕ В ИТАЛИЯ ОТНОСНО ТЕРИТОРИАЛНИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД.

Както се съобщава от Италианската генерална конфедерация на труда (CGIL), италианското правителство изглежда не е активирало никакъв процес на участие с организираното гражданско общество по тези въпроси, нито се е договаряло със социалните партньори за оценка и противодействие на социалните и трудови въздействия от екологичния преход или за определяне на действията и интервенциите, необходими за използване на положителните възможности за развитие на новите устойчиви вериги за доставки и създаването на нови качествени и устойчиви работни места. CGIL съобщава, че е участвала само спорадично по тези въпроси и то само от някои министерства и без цялостен и систематичен план за консултации, въпреки че е подавала многократни искания съвместно с Италианската конфедерация на работническите профсъюзи (CISL) и Италианския трудов съюз (UIL) в този смисъл.

Въпреки съществуващите трудности, CGIL подчерта, че все пак е успяла да въведе изменение в законодателството относно управлението на НПВУ, за да гарантира, че в бъдеще ще се провеждат по-систематични процеси на консултации.

Новата норма всъщност гласи, че синдикатите трябва да бъдат включени в постоянната маса за икономическо, социално и териториално партньорство с консултативни функции по въпроси и проблеми, свързани с прилагането на НПВУ.

Освен това, чрез национален меморандум за разбирателство между правителството и най-представителните социални партньори, всяка администрация, отговаряща за интервенциите, предвидени в НПВУ, ще трябва да провежда периодични секторни и териториални разговори за инвестиционни проекти и техните икономически и социални ефекти върху производствени и индустриални вериги, както и тяхното пряко и косвено въздействие също в отделните териториални области и върху секторните реформи.

¹⁹ Ministro per il Sud e la Coesione Territoriale. Just Transition Fund. Il Piano Italiano. <http://www.ministropersud.gov.it/it/approfondimenti/just-transition-fund/il-piano-italiano/>

Призивът и усилията на CGIL за подобряване на участието на италианското гражданско общество в НПУВ и във формулирането на политики и планове за справедлив и честен преход и тя ще продължи да наблюдава и докладва напредъка и пропуските в това отношение чрез подкрепата на своите италиански членове и партньори²⁰.

Въз основа на този контекст, CGIL, CISL и UIL съвместно твърдят, че не само трябва да бъдат разпределени повече ресурси за реализирането на 6-та мисия на НПУВ (Здравеопазване) и 5-та (Приобщаване и сближаване)²¹, но също така, че всички интервенции, предвидени в Плана, включително тези в подкрепа на предприятията, трябва да идват с поредица от съществени условия, като например:

- нараства реализирането на заетост за младите хора и жените.
- възстановяването на баланса на социалните и териториалните неравенства, започвайки от Юга.
- прилагането на колективни трудови договори, подписани от най-представителните синдикати на национално ниво.
- гаранциите за прозрачност и законност и противопоставяне на недеклаирания труд и логиката на максималната отстъпка в търговете.
- инвестиции в проблеми с безопасността и здравеопазването.

Подобни точки за НПУВ бяха отразени и в екосоциалния форум, проведен в Милано от 28 до 30 септември 2021 г. – по същото време, когато се извършваха подготвителните работи преди COP – организиран от Коалицията за отворена платформа за климата, популяризиран от движението “Fridays for Future” (Петъци на бъдещето), към който се присъединиха CGIL и различни други неправителствени организации и екологични асоциации. В последната си “Декларация за бъдеще”²², Екофорумът всъщност подчерта, че „ресурсите на планове за възстановяване и устойчивост след пандемия, включително НПУВ, разгърнати в световен мащаб, са уникална възможност за ускоряване на справедливия преход чрез елиминиране на влиянието върху заетостта и социалните въздействия (по-високи цени на сметки, борба с енергийната бедност, право на мобилност и др.) и осигуряване на благосъстоянието на хората.

Основната им цел обаче трябва да бъдат конкретни, ефективни и целенасочени инвестиции, те трябва да предвиждат социални и екологични условия, те не трябва да бъдат разпръснати за финансиране на фалшиви „екологични“ решения, за “заблуждаващ зелен пиар” на компании или дори като алиби за корпоративно преструктуриране, които гарантират печалби на компаниите и дивиденди на акционерите чрез жертване на трудови права, и трябва да бъдат придружени от адекватни обикновени ресурси и данъчна реформа в екологичен и социален смисъл,

²⁰ Chiellino G. and Fotina C., 2021. In Autunno i Piani per Taranto e il Sulcis. <https://www.ilsole24ore.com/art/in-autunno-piani-taranto-e-sulcis-AEfE9zT>

²¹ CISL, 2021. Piano Nazionale Ripresa e Resilienza. Cgil Cisl e Uil incontrano Speranza. “Importanti le proposte e gli obiettivi illustrati dal Ministro. Chiediamo più risorse a sanità e sociale” <https://www.cisl.it/notizie/in-evidenza/piano-nazionale-ripresa-e-resilienza-cgil-cisl-e-uil-incontrano-speranza-importanti-le-proposte-e-gli-obiettivi-illustrati-dal-ministro-chiediamo-piu-risorse-a-sanita-e-sociale/>

²² Коалиция за отворена платформа за климата. Dichiarazione per il Futuro. http://climateopenplatform.org/dichiarazione_futuro/#services-section

която е преразпределителна и прогресивна и насочена към справедливост и социална справедливост.

Италианските профсъюзни групи също призоваха италианското правителство да спазва обещанията, поети съгласно Декларацията за солидарност и справедлив преход от Силезия (Споразумение на COP24 за изменението на климата в Катовице)²³ и да гарантира процес на участие с голяма ангажираност на всички социални партньори, както във фазата на дефиниране на приоритетите и проектите, свързани със справедливия преход, така и във фазата на тяхното наблюдение и оценка. Те също така призоваха за провеждане на диалог на много нива с цел приемане на национален План за справедлив преход.²⁴

>>4 КАКВО МОЖЕМ ДА НАУЧИМ ОТ ТЕЗИ КАЗУСИ?

От 5-те казуса (Германия, България, Испания, Италия, Словакия) успяхме да оценим както точките на сближаване и общите проблеми, така и специфичните за всяка страна.

4.1. ОГРАНИЧЕНИЕТО НА ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПОДХОД НА ФИНАНСИРАНЕТО

Изборът на Европейската комисия да се съсредоточи върху териториалния обхват на проектите за справедлив преход, финансирани със средства на ЕС, повдига въпроса за ефективността на метода с оглед на засегнатите секторни проблеми (сектори в риск и с възможности, печеливши и губещи от политиките в областта на климата за декарбонизация на сектори на дейност в държавите-членки на ЕС). Механизмът за справедлив преход е териториално ориентиран, като се фокусира върху региони с висока въглеродна интензивност и минната индустрия. Дори по-широкият обхват на втория и третия стълб на механизмите трябва да е от полза за териториите, определени в плановете за справедливи териториални преходи.

Първият неблагоприятен ефект от подобен подход вече беше подробно посочен от IndustriAll Европейски съюз: изборът да се съсредоточи върху конкретен сектор (добив) и върху малки региони, избрани въз основа на техните емисии на парникови газове, води до доста тесен обхват на Справедливия преход. Пропуска да включи други сектори, изложени на риск. Автомобилната индустрия е отличен пример: преходът към електрически превозни средства ще има огромно въздействие върху работата на всяка стъпка от веригата за производство на термодвигатели. Въпреки това секторът не е в прекия обхват на механизма за справедлив преход.

Може да се твърди, че ограниченият бюджет трябва да бъде насочен така, че да има значително въздействие и по този начин да се избегне прекомерното разпръскване на помощи. Въпреки това, фиксирани критерии като емисии на парникови газове и брой работници в съответните сектори не успяват да обхванат сложността и степента на залозите, пред които са изправени целевите региони. Както е показано в казуса, България е изправена пред значителни

²³ 2019, Декларация на Силезия за солидарност и справедлив преход.

<https://cop24.gov.pl/presidency/initiatives/just-transition-declaration/>

²⁴ CGIL, CISL и UIL, 2020. Una Giusta Transizione. Il Benessere della Persona, la Giustizia Sociale, la Salvaguardia del Pianeta per una Transizione Verde dell'Economia.

предизвикателства в някои общини, изключително зависими от минните сектори, слаба диверсификация на икономиката и силна нужда от обучителни двойки със слаба рамка за обучение и участие на местните власти. Региони Trenčín и Košice в Словакия рискуват да претърпят значителни нетни загуби на работни места без създаване на друг вид дейности. Ако предизвикателствата са големи в Rheinisches Revier в Германия, разнообразието на промишлената структура в регионите и обучителната рамка не са сравними. От друга страна, словашкият казус илюстрира разликата в оценяването на нуждите докато правителството се бори да види регионите от Banská Bystrica включени в ТПСР, бивш миньорски регион, все още изправен пред голям проблем с преориентирането, което включване засега е отказано от Европейската комисия

Което води до друга точка, подчертана в казусите: различните капацитети (или желания) на държавите членки да мобилизират допълнителни ресурси. Това е особено вярно, сравнявайки инициативата в Германия и Испания, например, и словашкия и българския казус. Проектирането на механизмите за справедлив преход и методът на разпределение включва корекция към брутния национален доход и има различни правила за съфинансиране, за да насочи допълнителни европейски средства към най-малко развитите държави членки. Въпреки това, далеч не е задължително да компенсира разликата в капацитета на националния бюджет да финансира справедливия преход. Германия, един от основните бенефициери по ФСП заради размера на въглищния отрасъл, посвети 14 милиарда евро чрез Strukturstärkungsgesetz (Закон за структурно подсилване - ЗСП) и още 26 милиарда евро чрез програми за подкрепа до 2038 г. (но някои европейски фондове са вградени в това финансиране). Испания също мобилизира различни източници на финансиране по различни схеми. От друга страна, България не е разработила сходни схеми, както е отбелязано в оценката на окончателния Национален план за енергията и климата на България (документ SWD(2020) 901 final от 14.10.2020 г.), където Комисията иска *“мерки в подкрепа на стратегията за постепенно премахване на въгледобива с ясен ангажимент във времето и осигуряване на честен и справедлив преход за районите, зависими от въглища и лигнитни въглища”*. Разликата в *“горивото”* от националните бюджети и желанието на правителствата може *“in fine”* да създаде значителна разлика във влиянието на ресурсите върху финансирането на Справедливия преход.

Плановите за Next generation EU и възстановяване и устойчивост също показват много различни амбиции, когато погледнем ангажимента за финансиране на преквалификация и повишаване на квалификацията (и двете са свързани с екологичния и цифров преход). По този въпрос Словакия изглежда по-амбициозна с близо 25% от плана, посветен на това (5% за Германия, 10% за Италия). Но не казва много за ефективността и силата на националната рамка за преквалификация и повишаване на квалификацията, която вече е поставена на места.

В действителност показва друго ограничение на териториалния подход тъй като повдига въпроса за оперативната ефективност на социалните планове за действие и мерки за подкрепа за осигуряване на задържане на засегнатите работници. Например, схемите за социалната подкрепа и професионалното образование са регионализирани в държави като Германия, Испания и Италия, но не и в Словакия и България.

4.2. АНГАЖИРАНОСТТА НА ПРОФСЪЮЗИТЕ

Наблюдавахме препятствия в ролята, която профсъюзните организации ще изиграт в процедурите за информиране и консултация относно ТПСР. Всъщност ангажираността на профсъюзите варира значително от една страна в друга.

В Германия и Испания синдикатите са свързани и ангажирани до някаква степен в управлението на ТПСР. Освен това са интегрирани във важна структура, която ще предвижда проектите, финансирани в рамките на справедливия преход на ЕС (например участието на DGB и IG BCE в Zukunftsagentur Rheinische Revier) или в случая на споразумения за справедлив преход в Испания.

Намираме България и Словакия в другия край на спектъра. Всъщност в двете държави профсъюзите са пренебрегнати за всякаква консултация, освен протестите им. В случая на България, КТ „Подкрепа“ предприема сериозни инициативи да бъде чуто от Европейската комисия и регионалните публични институции, но остава основно игнориран.

Италия показва средно ниво, което обаче може да се разглежда като незадоволително. Ролята на синдикатите е ограничена до това да се информират за ТПСР проекти, но не и да се консултират с тях наистина и формално. Съвместните им усилия да бъдат включени в официални и периодични консултации относно италианския национален план за възстановяване и устойчивост показват, че участието на социалното движение в проектирането и прилагането на инициативите за справедлив преход, както териториални, така и секторни, не се приема за даденост.

Заклученията от тези казуси може да покажат по-системен проблем в процеса, въведен от Европейската комисия при разработването, мониторинга, изпълнението и оценката на проектите по ТПСР. Повечето от кръговете на консултации, организирани по ТПСР, предимно организирани от външна консултантска фирма (PWC в случая на България), отказаха участие на синдикатите, оставяйки почти изключително представителството на организираното гражданско общество на екологични НПО.

В случая на Германия или Испания по-доброто участие на синдикатите се дължи на тяхната първоначална и съществуваща интеграция в националната и/или регионална политическа рамка, занимаваща се с въпроса за справедливия преход, а не пряко свързано с прилагането на Териториалните планове за справедлив преход.

На ниво европейска институция прилагането на ТПСР е възложено на ГД „Регионална политика“ без никакво участие на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“. Ако първата наистина има опит в управлението на регионалните фондове на ЕС, тя може да няма културата, навиците и уменията да включва синдикатите в подбора, изпълнението и оценката на проекти.

4.3. МНОЖЕСТВО ОТ СРЕДСТВА, КОИТО ВОДЯТ ДО СЛОЖНОСТ И ПОВДИГАТ ВЪПРОСИ ОТНОСНО УПРАВЛЕНИЕТО

ТПСР повдига въпроса за ограниченията на финансирането на справедливия преход, по-специално поради способността им да мобилизират всички засегнати европейски фондове,

като включват множество играчи, които отговарят за тях, като фондовете на ЕИБ, ЕБВР и СТЕ на ЕС (фонд за модернизация, фонд за иновации).

Всъщност според Европейската комисия, повечето европейски фондове могат да се мобилизират за финансиране на справедливия преход. Списъкът е дълъг: Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ), Фондът за социален климат, Механизмът за справедлив преход, включително Фонда за справедлив преход, Европейският социален фонд плюс (ЕСФ+), Европейският фонд за регионално развитие, Кохезионният фонд, Европейската помощ за възстановяване за сближаване и територии (REACT-EU), InvestEU, ERASMUS+, Европейският фонд за приспособяване към глобализацията на съкратени работници, програмата "LIFE", програмата "Хоризонт" Европа, Модернизационният фонд и Фондове за обща селскостопанска политика.

Следователно сумата, която ще бъде насочена за финансиране на справедливия преход, е изключително трудна за оценка, тъй като освен за ФСП, нищо не е пряко ангажирано за финансиране на справедливия преход, без дори да включва национални инициативи. Освен това, освен Териториалните планове за справедлив преход, никакъв друг изчерпателен подход за залозите за справедлив преход не е разработен в институциите на ЕС. Освен това, което ще се включи в ТПСР, никоя друга област, секторна или регионална, не се цели твърдо.

На този етап, системата за управление, създадена за осигуряване на кохерентен и координиран подход на всички тези фондове към Справедлив преход, е неясна, ако не и изцяло липсваща. Европейската комисия, в своята препоръка за осигуряване на честен и справедлив преход към неутралитет по отношение на климата във връзка със Зеления пакт и Европейската рамка за социални права, зададе насоки, но като повечето подходи с меко право ще бъде трудно да се приложат. Следващият Европейски семестър може да предостави някакво наблюдение на тези насоки, след като бъде обсъден и приет от Съвета.

Друг проблем, който може да усложни влиянието на финансирането, е процентът усвояване на европейски средства от държавите членки, ако няма правилно управление. Всъщност капацитетът за усвояване на европейски средства на дадена държава е свързан с капацитета за навременно задаване на инициативата, към която се ангажират. Частично се определя от времето за проектиране, одобрение и изпълнение на инициативите и на различните проверки за осигуряване на правилна употреба на европейските средства. Бавното изпълнение и ниското усвояване на еврофондовете са сериозен проблем, но не е нов.

Въпреки това, в допълнение към повтарящите се проблеми, наблюдавани по време на предишните МФР, размерът на NGEU и Механизма за възстановяване и устойчивост добавя още предизвикателства и поставя под въпрос дали парите от различни фондове наистина могат да бъдат изплатени, както е планирано. Например, Италия и Испания, двата най-големи очаквани бенефициера на NGEU по отношение на суми в евро, са сред най-зле представилите се по отношение на усвояването на средства от ЕС. За периода 2014-2020 г. Испания е усвоила само 39% от дължимите ѝ пари от Европейските структурни инвестиционни фондове, докато Италия с 40% също е една от най-бавните²⁵. Това би могло да добави още едно ограничение за финансирането на справедливия преход по ефективен начин.

²⁵ Darvas, Z. (2020) 'Will European Union countries be able to absorb and spend well the bloc's recovery funding?' (Ще успеят ли държавите от ЕС да усвоят и изхарчат добре фонда за възстановяване на блока?)

ПРИЛОЖЕНИЕ

Приложение 1 - Списък с региони - териториални планове за справедлив преход

		Name of regions/ areas covered
	AT	Östliche Obersteiermark, Traunviertel
	BE	Tournai, Mons, Charleroi
	BG	Maritsa, Bobov Dol
	CY	Vassilikos, Dhekelia
	CZ	Moravskoslezsky, Ustecky, Karlovarsky
	DE	Elbe-Elster, Oberspreewald-Lausitz, Dahme-Spreewald, Spree-Neiße, Cottbus, Bautzen, Görlitz, Leipzig, the City of Leipzig, Nordsachsen, Burgenlandkreis, Saalekreis, the City of Halle, Mansfeld-Südharz, Anhalt-Bitterfeld, Düren, Rhein-Kreis Neuss, Rhein-Erft-Kreis
	DK	Northern Jutland
	EE	Northeastern
	ES	Asturias, León, Palencia, Cádiz, A Coruña, Córdoba, Almería, and Tervel
	EL	Kozani, Kastoria, Florina (<u>Western Macedonia</u>), Megalopolis, Heraklion, Lasithi, Rethimno, Chania (<u>Crete</u>) and <u>Aegean Islands</u> (Lesvos, Samos, Chios, Rhodes, Mykonos)
	FI	Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi
	FR	Nord, Bouches-du-Rhône
	HR	Sisak-Moslavina, Istria
	HU	Heves, Baranya
	IE	Midland
	IT	Taranto, Sulcis-Iglesiente
	LT	Kaunas, Telsiai, Siauliai
	LU	Esch sur Azette, Rumelange

	LV	Vidzeme, Latgale
	MT	Grand Harbour Port, FreePort
	NL	East Groningen, Delfzijl, surroundings and rest of Groningen
	PL	Katowice, Bielsko-Biala, Tychy, Rybnik, Gliwice, Bytom, Sosnowiec, Konin, Walbrzych
	PT	Alentejo Litoral, Medio Tejo, "Concelho" of Matosinhos
	RO	Hunedoara, Gorj, Dolj, Galați, Prahova and Mureș
	SE	Noorbotten, Västerbotten
	SI	Zavaska, Savinjska
	SK	Trencin, Kosice

Преглед на инструментите: Насоки за Фондове за справедлив преход 2021-2027 по държава членка (Приложение D):

https://ec.europa.eu/info/files/2020-european-semester-overview-investment-guidance-just-transition-fund-2021-2027-member-state-annex-d_fr

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

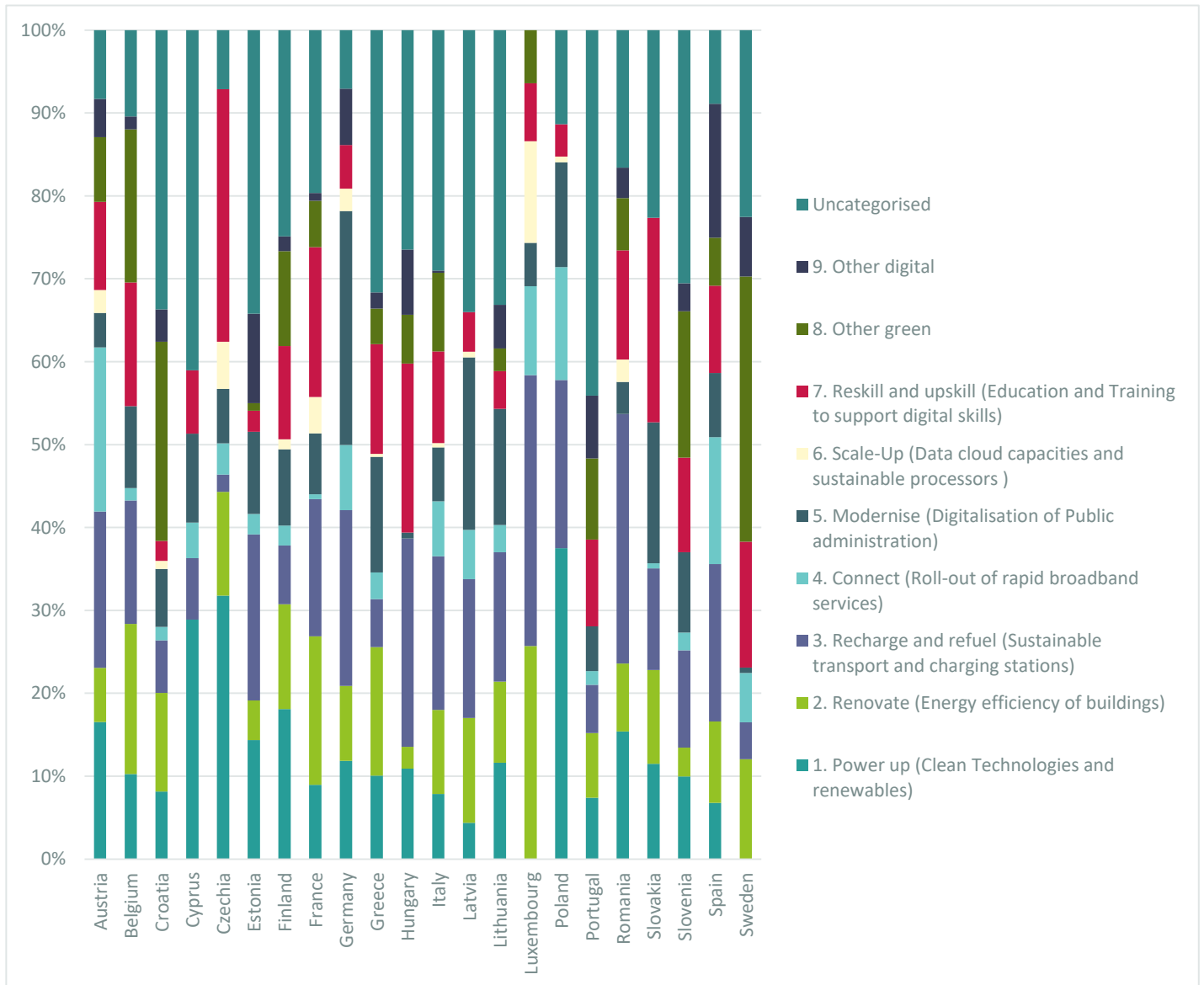
Breakdown of Cohesion Policy allocations per Member State (current prices)

	ESF+	ERDF	CF	of which transferred to the CEF	ETC	Total allocation
 Belgium	1 168	1 152	-	-	369	2 689
 Bulgaria	2 625	5 741	1 656	390	134	10 157
 Czechia	2 701	10 426	8 327	1 962	306	21 761
 Denmark	120	141	-	-	254	515
 Germany	6 527	10 913	-	-	1 005	18 445
 Estonia	503	1 693	1 073	253	57	3 325
 Ireland	508	396	-	-	291	1 195
 Greece	5 845	11 452	3 955	932	127	21 379
 Spain	11 153	23 540	-	-	683	35 376
 France	6 675	9 070	-	-	1 090	16 835
 Croatia	1 983	5 356	1 547	364	184	9 069
 Italy	14 535	26 615	-	-	935	42 085
 Cyprus	222	467	233	55	37	959
 Latvia	711	2 493	1 359	320	49	4 612
 Lithuania	1 136	3 464	1 856	437	82	6 539
 Luxembourg	15	15	-	-	29	58
 Hungary	5 507	13 360	3 404	802	255	22 526
 Malta	124	474	216	51	23	838
 Netherlands	414	506	-	-	373	1 293
 Austria	394	537	-	-	216	1 147
 Poland	14 913	47 417	12 145	2 861	560	75 034
 Portugal	7 497	11 497	4 447	1 048	136	23 577
 Romania	8 239	17 070	4 628	1 090	367	30 305
 Slovenia	727	1 538	940	221	74	3 279
 Slovakia	2 404	8 117	2 110	497	220	12 852
 Finland	605	888	-	-	160	1 653
 Sweden	707	863	-	-	351	1 920
Technical assistance	345	760	129	-	31	1 265
Transnational cooperation	197	-	-	-	-	197
Interregional innovation investments	-	564	-	-	-	564
European Urban Initiative	-	564	-	-	-	564
Interregional cooperation	-	-	-	-	564	564
Total	98 500	217 087	48 026	11 286	8 960	372 573
	26,4%	58,3%	12,9%		2,4%	100,0%

(In million EUR, current prices)

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Разбивка на националните ПВУ според главните области за инвестиции на Европейската комисия

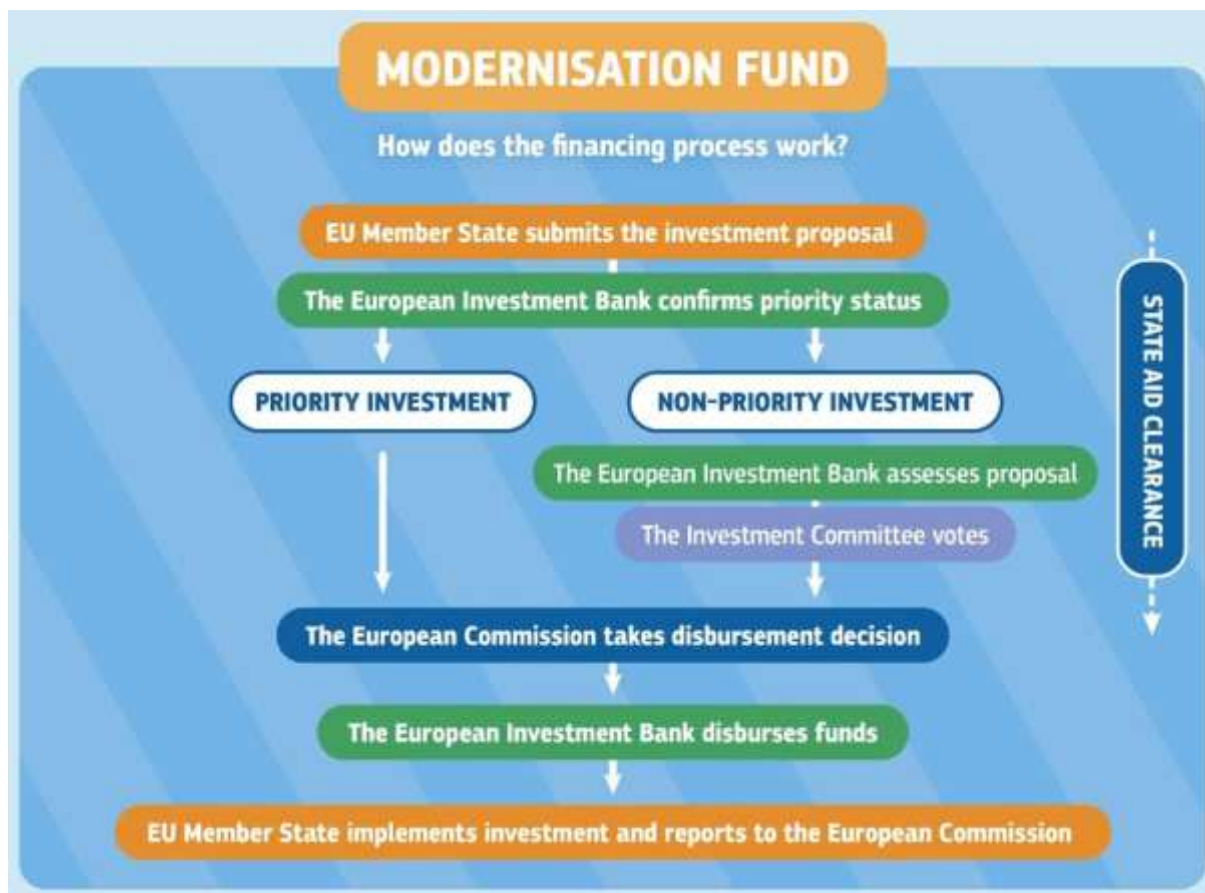

Източник: Брюгел набор от данни

Други екологични, други цифрови и некатегоризирани, посочени във всички проекти, невлизащи в дефиницията на главни области (например социално приобщаване и проучвания).

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

УПРАВЛЕНИЕ НА МОДЕРНИЗАЦИОННИЯ ФОНД: РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РОЛИТЕ МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ, ЕИБ И ИНВЕСТИЦИОННИЯ КОМИТЕТ

Работата на Модернизационния фонд е отговорност на държавите-членки бенефициери. ЕИБ играе важна роля, осигурявайки квотите да се търгуват съгласно принципите и модалностите, изложени в новата Директива. Отговаря също за управление на приходите. ЕИБ разпределя приходите на държавите членки след навременно решение за плащане от Европейската комисия, което трябва да отговаря на препоръките на Инвестиционния комитет.

Инвестиционен комитет е създаден за Модернизационния фонд. Състои се от един представител на всяка държава-членка бенефициер, Европейската комисия, ЕИБ и трима представители, избрани от други държави членки, които не са бенефициери, за период от пет години. Оглавява се от представител на Европейската комисия. Представител на държавите-членки на ЕС, който не е член на Комитета, може да присъства на срещите му като наблюдател.

До 70% от разходите за инвестиция, представена от държава-членка, която не попада в областите, изброени в параграф 2, могат да бъдат покрити със средства от

Модернизационния фонд, при условие че останалите разходи се финансират от частни юридически лица.

Инвестиционният комитет оценява техническата и финансовата жизнеспособност на инвестиционен проект, включително произтичащите от това намаления на емисиите на CO₂, и издава препоръка.

Комитетът се стреми да приеме своите препоръки с консенсус. Ако Инвестиционният комитет не е в състояние да постигне консенсус в рамките на срока, определен от неговия председател, той взема решение с обикновено мнозинство.

Ако ЕИБ не одобри финансирането на инвестиция, препоръка може да бъде приета само с мнозинство от две трети от всички членове на Комитета. Тези действия и препоръки се оповестяват публично.

Синдикалните организации и социалните партньори могат да се намесват в рамките на националните органи за диалог с държавите членки, които ще подадат заявление за подпомагане от Модернизационния фонд с измерение Справедлив преход.

Държавите-членки бенефициери следва да докладват ежегодно на Европейската комисия относно инвестициите, финансирани от Модернизационния фонд. Този доклад се оповестяват публично.

Инвестиционният комитет следва да докладва ежегодно на Комисията относно инвестициите, финансирани от Модернизационния фонд. До 31 декември 2024 г., като вземе предвид констатациите на Инвестиционния комитет, Европейската комисия ще трябва да прегледа областите на проекти, обхванати от новата Директива 2018, и основата, на която Инвестиционният комитет прави своите препоръки.

